

T O M I S

Anul VII, nr. 19 (85), 10 decembrie, 1972

16 pagini, 1,50 lei

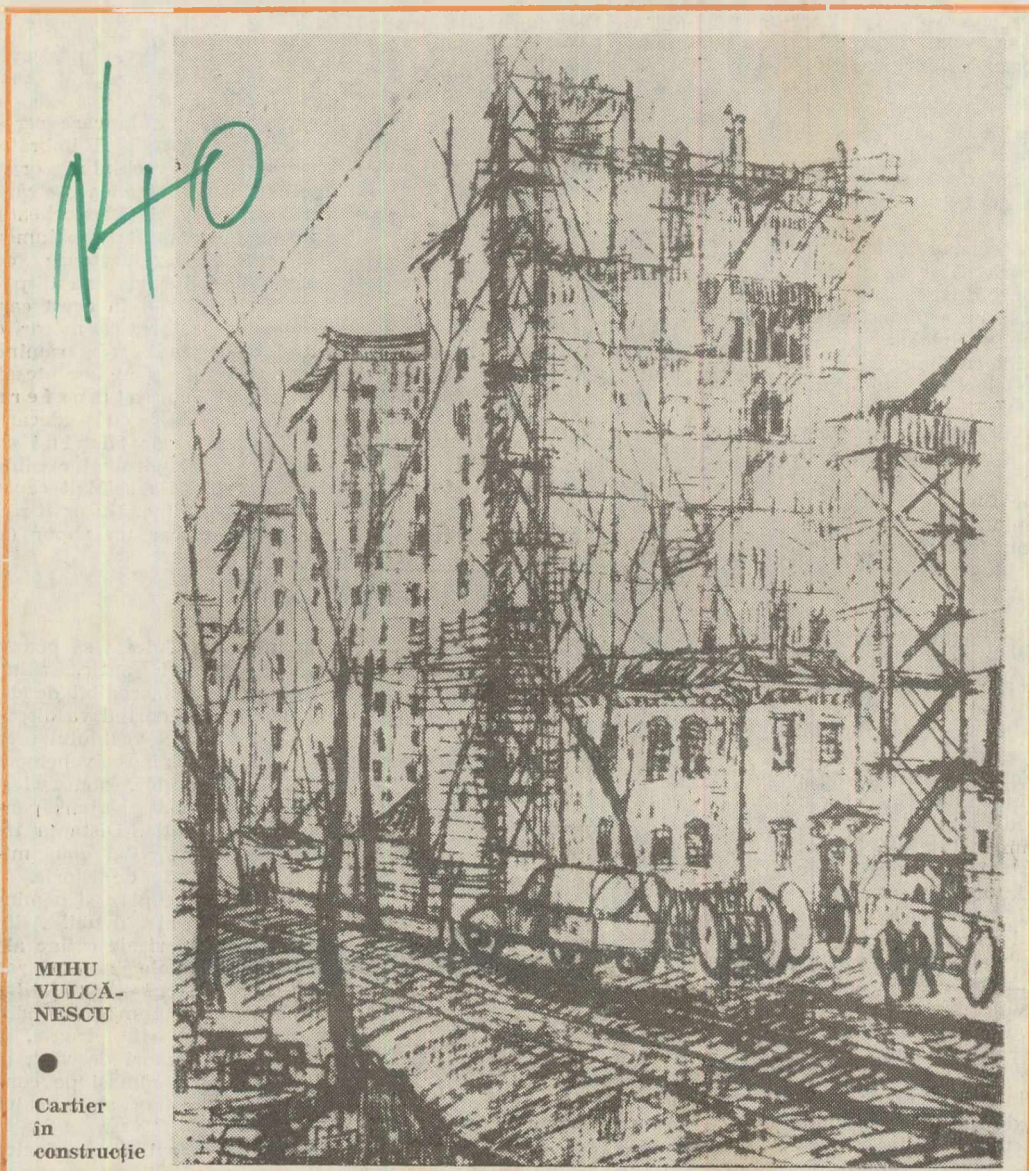
CIVILIZAȚIA
SOCIALISTĂ

Cînd Alecu Russo înălța cîntarea sa de dragoste neîțarmurită către patrie, dădea glas unui cor imens de vrei și aspirații multiseculare. Fiu credincios al poporului său, înscris acelei splendide pleiade a scriitorilor revoluționari de la 1848, cîntărețul năzuințelor de libertate și dreptate socială privea cu încredere în viitor. Văcărescul lăsase cu litere de aur un testament: „Creșterea limbii românești/Și-a patriei cînstire”. Spirituale luminoase de la 1848 priveau cutezătoare spre viitor, purtînd sus steagul unui ideal, acela al înălțării patriei. „Viitor de aur țara noastră are”. Aceasta era credința lor nestrămutată, acestei credințe i s-au jertfit, slujirii ei și-au pus talentul și energia prin volbura vremilor. Steagul celor mai înalte năzuințe ale poporului aveau să-l poarte mai departe, mai sus, comuniștii. Înălțarea patriei avea să-și afle noi temelii, de granit, un secol mai tîrziu, cînd, sub conducerea Partidului Comunist Român, poporul nostru a trecut la zidirea unei noi societăți, a unei noi civilizații. De la întemeierea sa pînă astăzi, partidul nostru s-a dovedit reprezentantul cel mai fidel al aspirațiilor poporului, maselor muncitoare, stegar încercat și consecvent al idealului suprem de înălțare a patriei. Telul fundamental al politicii Partidului Comunist Român, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, îl constituie creșterea neconținută a bunăstării materiale și spirituale a poporului nostru. Acestui țel îi sînt subordonate toate măsurile și eforturile întreprinse în mersul României către împlinirea ei comunistă.

În cei 25 de ani cîți au trecut de la proclamarea Republicii au fost împlinite trans-

T.

(Continuare în pag. 2)

MIHU
VULCĂ-
NESCU●
Cartier
în
construcție

ÎN ACEST NUMĂR, SEMNEAZĂ :

Jean badea, vasile botta, mihai bucovală, gh. bulgăr, șerban cionoff, grigore cuculis, victor dușa, george filip, gabriel georgescu, octavian georgescu, ovidiu genaru, sanda ghinea, radu levârdă, a. matache, ion mărgineanu, al. mihalcea, marin mincu, doina moga, dan mutașcu, nicolae niculescu, constantin novac, veronica obogeanu, ioanichie olteanu, mihai păcuraru, pavel perfil, gheorghe pîrvulescu, sică popescu, dimitru pricop, a. c. prundea, mirela roznoveanu, călin sabin, constantin safta, dan simonescu, corneliu stoica, alex. ștefănescu, nicolae țăranu, sterian vicol

VIRGIL TEODORESCU

sărbătoare

Într-un acord pe care nimic
nu-l poate frînge,
Într-un întreg de sfere unite
printr-un gînd
Noi vom putea sărbători,
curînd,
Efortul care suie, ca-n vasele
de sînge,

Spre uriașa inimă a țării,
De unde se întoarce-n ființa
tuturor,
Ca iarăși să colinde, ca un
etern izvor,
Nezdruncinat de rîvna căutării.

Din împlinirea dorurilor vii
Ca un lăstar al primăverii
drepte,
Ca un tumult, spre viitor, de
trepte,
Republicii durat-am temelii.

valențe

SLUJIREA
OMULUI

Problema naturii și a scopului ființei umane a stat în centrul reflecției încă din zorii civilizației. Dacă primele unelte sau primele picturi rupestre au fost elementele desprinderii omului de biologic, prin interogație omul s-a gîndit pe sine însuși. Acționînd asupra naturii exterioare, omul și-a modificat, în același timp, propria sa natură (Marx). Ce este omul și care este (și trebuie să fie) scopul existenței sale? Iată întrebarea care a suscitat interesul atîtor gînditori din cele mai vechi timpuri. Aristotel definește esența duală a omului prin formula: „omul este un animal rațional”. De la stăgîrit încoace nici un filosof nu a putut nega această unitate dialectică dintre materie și spirit a ființei umane. În mitologia greco-romană Prometeu sau Icar nu sînt singurele ipostazieri ale cutezanței omului. Tudor Vianu observa că „cele șapte minuni ale lumii” nu erau alese dintre spectacolele naturii, ci dintre creațiile omu-

ION LUNGU

(Continuare în pag. 3)

Este un adevăr greu de constatat acela că, în ultimă instanță, critica literară și-a realizat condiția specifică numai în măsura în care metoda ei de analiză și concepția estetică ce a prezidat-o au fost dublate de o declarată opțiune filosofică. Practic, nu putem vorbi despre o critică sterilizată, în „stare pură”, adică desprinsă de o anumită filosofie determinată și determinantă și este semnificativ faptul că pînă și un adept fervent al „autonomiei esteticului” cum era Croce viza expres o identitate între critica literară și filosofie. Astăzi, mai mult ca oricînd, problema se află în discuție și mi se pare că punctul de referință al confruntărilor este conținut în ideea sintezei între judecata estetică propriu-zisă și analiza social-istorică a operei. Două, aș spune că sînt împrejurările ce condiționează opțiunea filosofică, politică — în sfîrșit ideologică — a criticii literare: una ținînd de însăși natura și esența operei, cealaltă de specificul și funcțiile criticii însăși. Întîia determinantă, aceea a operei, mi se pare că reclamă necesarmente criticii nu numai o concepție estetică clar definită, dar și o cultură și o opțiune ideologică. În termeni generali

critica militans

vorbînd, G. Călinescu avea toată dreptatea să scrie în 1938 așa: „Un critic fără cultură filosofică, fără un Weltanschauung, e un orb”. Și, mai departe, exemplificînd: „Ce ar putea spune despre Blaga, poet cu viziune a lumii și totodată dialectician estetic, un istoric literar nefilosof?”. Opera de artă, cea literară, în speță, presupune o viziune infuză sau declarată despre lume, despre umanitate, și autentică literatură a fost dintotdeauna aceea de idei, de probleme, aceea care a imaginat un cosmos, o totalitate, o sinteză umană, surprinzîndu-i problematica ce o animă. Artă nu este descriere statică, ci viață, confruntare, dialectică. Și atunci, îi este obligatoriu unei critici care dorește să pătrundă în imanența operei, să fie ea însăși o critică cu un pronunțat ideal filosofic, în numele căruia să procedeze la selecția axiologică. Dar idealul acesta filosofic, (al operei și al criticii, deopotrivă) nu este unul abstract, teoretic, imuabil, el nu se afirmă prin postulate apriorice, ci se demonstrează, se verifică real în actul continuu al lecturii. Critica

care nu aderă deschis la un program de umanizare a omului, care nu se angajează, laolaltă cu arta să reformuleze întrebările și căutările umanului, în spațiul concret de istorie ce ne revine, să fie adică o prezență, o dimensiune politică, nu mai este — în definitiv — critică. S-a mai spus că nici o metodă critică în sine nu este bună sau rea. Aceasta presupune atunci un cadru teoretic, conceptual, adecvat. (Să mai amintim că și reprezentanții „noii critici” franceze, în speță, Roland Barthes și Serge Doubrowsky, ei înșiși partizani ai primatului metodei, apasă nu o dată pe ideea obligativității opțiunii filosofice?). Este, deci, cazul ca însuși orizontul filosofic ce statuează această teorie estetică, să fie formulat în termeni precisi, corespunzător opțiunilor literare și estetice ale criticului.

Problema opțiunii ideologice a criticii își are însă o formulare precisă în angajarea nemijlocită a criticului în ideologia noastră marxistă. Principalul vorbind, filosofia marxistă a oferit esteticii nenumărate sugestii pe baza cărora demersul critic se poate institui cu succes, și numai rutina sau iner-

(Continuare în pag. 6)

civilizația socialistă

(Urmare din pag. 1)

formări de o importanță hotărâtoare, fără precedent în istoria țării. A fost abolită pentru totdeauna exploatarea omului de către om. Pe baza proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție au fost întemeiate noi relații sociale, de colaborare și ajutor reciproc. Economia țării a dobândit noi dimensiuni. A fost asanată mlaștina analfabetismului. Cultura, învățământul, asistența medicală au devenit bunuri ale tuturor. Procesul vast innoitor în care s-a aflat România ultimului sfert de secol a determinat trecerea de la o economie în care industria contribuia cu mai puțin de o treime la crearea venitului național, la una în care industria participă cu peste 60 la sută la crearea acestui venit, principal indicator al economiei țării.

Congresul al X-lea al partidului și Conferința Națională din iulie a.c. au trasat un vast program de dezvoltare a economiei naționale, de perfecționare a relațiilor sociale, a organizării și conducerii societății, al cărui obiectiv este edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în România. După cum se știe, sarcinile principale ale actualului plan cincinal (1971—1975), precum și liniile directoare până în 1980—1990, sint: continuarea în ritm susținut a industrializării, creșterea ponderii industriei la sporirea venitului național, cât și la participarea mai activă a țării în circuitul economic mondial, accelerarea procesului de modernizare a agriculturii, promovarea factorilor intensivi, a progresului tehnico-stiințific în toate ramurile economiei, dezvoltarea și perfecționarea învățământului. ridicarea continuă a nivelului de conștiință și cunoaștere al întregului popor. Creșterea continuă a potențialului economic al țării, a valorilor materiale și spirituale, înflorirea culturii, a științelor și artelor, transpunerea tot mai adâncă și mai largă a principiilor noastre, a democrației socialiste, a eticii și echității, a umanismului socialist, iată direcțiile prin care se realizează înălțarea poporului și a patriei. Visuri multiseculare, idealuri fierbinți ale tuturor generațiilor de luptători pentru mai binele țării și poporului, devin faptă, se materializează în edificii și opere, se cristalizează cu forța certitudinii în mintea și inimile tuturor. Acum, în preajma celei de-a XXV-a aniversări a proclamării Republicii și în pragul unui nou an, hotărâtor pentru înfăptuirea mai devreme a cincinalului, oamenii muncii din Carpați până în țărmul albastru al mării, își sporesc eforturile cu conștiința încrederii nestrămutate în viitor. Viitor de aur spre care ne conduce Partidul Comunist Român.

Copil fiind, urcam dealul Monumentului și descopeream în serile tirzii ale toamnelor, marea și inepuizabila realitate a deltei. Totul era însă de o abstracție sublimă: nu distingeam decît o „nelămurită tăcere”, spartă deseori de viorile dezacordate ale cocorilor. Uneori, cu o bizară persuasiune, eram însoțit de Tarasov, sau de Ciucurencu, sau de nu mai puțin familiarul Kandinsky. Atunci, acele abstracțiuni ale spațiului deveneau culoare. O culoare în zeci de tonuri și nuanțe.

Stam și priveam zile în șir marea aceea policromă. Aerul mirosea a gutui și a plecare de păsări. În sufletul jivinelor se cuibărea încet, încet vîntul scitic ce avea să vină.

Noaptele erau valpurgice. Noapți incandescente, nopți în care culorile extravagante ale lui Kandinsky deveneau uriașe și incredibile incendii. Piereă parcă, dubios de încet, ceva din marea realitate a cosmosului. Delta era o torță, era un vulcan din craterul căruia se înălțau înfricoșător de zenitale, turnuri fierbinți de cenușă.

Atunci păsările se îmbolnăveau de rușinea primelor plecări. Noaptele nășteau himere iar zborurile lor albe săgețau întinderea nebulă, ciudată și crepusculară a deltei. Apoi, nor de păsări sau nor de cenușă și, poate din cînd în cînd, și nor cenușiu de furtună aveau să ia calea sudului.

Acestea au fost nopțile, poate cele mai lungi ale copilăriei. Și, totodată, poate cele mai frumoase.

Raidurile păsărilor se mai continuă însă și astăzi. Sub sălcile pletoase se aud pînă tirziu, pînă cînd soarele devine doar o palidă tentație tropicală, lotile și glasurile pescarilor. Dar toamna fantastică a anului 1956 a dispărut. Uneori cînd mă cuprinde sentimentul răscolitor că am fost jefuit, că am fost frustrat de ceva esențial, mă întorc din nou pe aceeași colină arsă de soare. Dar spectacolul care se desfășoară în fața privirilor mele este altul. Încet, încet păsările, jivinele, plavile planturoase, ostruavele cu iarbă sărată pe care pasc cai nimăni, vîntul călare pe o trestie bolnavă smulsă dintr-un plaur, toate încep să devină doar o amintire. Pentru că delta este cuprinsă de fervearea unui nou început. Pentru că toamna lui '56 este un punct de plecare. Așa cum geneza ei naturală, așa cum oștile lui Darius au fost niște începuturi, tot așa și această toamnă mirifică este un început.

Focul nopților a dispărut și a dat naștere în schimb la supremația omului în aceste timpuri. S-au descătușat niște energii, au izbucnit niște forțe pe care le poate controla și folosi doar altcineva decît natura.

Iată esența spațiului ciudat și aspru al deltei. Și iată ultimul anotimp de desfrîu al ei, un anotimp care, prin ploile sale și prin așteptarea zăpezilor hiperboreene, avea să vestească o nouă naștere.

DE UNDE ÎNCEPE ADEVARATA DOBROGE

II

Dar nu despre acest teritoriu aș dori să vorbesc acum, ci despre poarta lui de aur, despre Aegyssus, orașul milenar. Pentru că Aegyssus este seismograful principal al tuturor schimbărilor care au loc între limitele acestui spațiu. Pentru că aici, la Tulcea, se diluează, se decantează și se concentrează întreaga realitate a deltei. Și încă ceva: Tulcea este prelungirea cea mai veridică a deltei în Dobrogea și în lume, ea este marea respirație a deltei și marea ei purtător de cuvînt.

Am admirat din nou orașul în această toamnă. Veneam dinspre granițele cosmice ale Măcinului și ale Iacobdealului, veneam dinspre Somova adîncurilor minerale. Dincolo de coline erau doar lanurile de porumb amenințate de ape. În lunca Dunării însă, în ciuda timpului nefavorabil, se trăgeau primele brazde de arătură peste agrestele noroioase. Oamenii, în lotci, sub pelerine greoaie, culegeau știuleții aurii. Apoi, mașina a dispărut înghițită de serpentine. Începea Tulcea. Începea, în același timp,

pîndă, erupția mitului cu hoții de cai care incendiau raialele iar apoi luau drumul Brăilei și Rîmnicului, erupția ultimului sfert de secol. Da, de aceasta din urmă se cade să discutăm, pentru că ea este singura care nu naște eroi imaginari, și nici himere, și nici iluzii.

Și iată că tot acest drum încărcat pînă la refuz de frumuseți și umiliri s-a revărsat într-o magnifică explozie. Tulcea nu mai are limite, nu mai are înălțimea arborilor din această toamnă. Salcimii și castanii ei au rămas doar o vegetație minusculă care ocrotește într-o nostalgic îmbrățișare străzile vechiului oraș. Mai sint asemenea străzi. Străzi înguste și întortocheate. Dar nu peste mult timp lumea lor prăfuită și aducătoare de imaginație obsesivă va dispărea. Nu ar fi rău în acest caz, nu ar fi rău, zic, ca măcar o astfel de stradă să rămînă peste timp și să ne amintescă de orașul cu atmosfera abulic-orientală, cu edecarii care făceau săptămîni de drum cu șalandrele lor pline cu piatră pînă la celălalt capăt al deltei — Sulina. Nu ar fi rău poate, ca măcar un vapor (și

sale, dreptul său la această existență — aici, în această cîndva inextricabilă și conservatoare alcătuire a pămîntului, apariția noului combinat devine neașteptată și șocantă. Obșnuinți cu nestăvilitile întinderi de apă și stuf, oamenii au coborît uneori și pe uscat din lotile și barcazele lor cătrănite. Astfel au lucrat în vechia tăbăcărie sau la fabrica de chereștea a lui Avramidi. După un timp însă, nici acest spațiu nu mai putea sugera în sufletul deltaicilor iluzoria fericire. Atunci oamenii plecau în lume. Dar iată-i: copiii lor, nepoții lor se reîntorc din nou în estuarul păsărilor. Gestul lor pragmatic, utilitarist ascunde și o acută nevoie de adevăr. El înseamnă sfidare. Sfidarea realității Avramidi, sfidarea realității vîntului Crivăț, sfidarea propriilor imperfecțiuni.

Aici fiecare timp a săpat o treaptă imaginară peste care au călcat și s-au prelins visurile de mărire. Iar peste tot acest amfiteatru imaginar plutește și acum ancestrala migrație a păsărilor. Antichitatea a ridicat o fortăreață pe cea mai inexpugnabilă colină, Imperiul Otoman — geamia care avea să sfideze mult timp după aceea orice încercare de renastere în lăcașul lui Kaza-bei. Eliberarea Dobrogei — obeliscul de pe dealul Horei. Am văzut nu de mult o fotografie din Tulcea. Foarte simplă și sugestivă în același timp. În centru, săgeata asimetrică a geamiei, scorijită de ploii și de vînturi, iar în colțul din dreapta, sus, imaginea distinctă a unei antene de televizor. Ce asociere ciudată, mi-am zis, pentru un oraș în care arhitectura altădată dominatoare, arhitectura, care astăzi este doar un monument de decorație exterioară și această minusculă antenă cu o incomparabil mai mare posibilitate de cunoaștere și de cucere a spațiului.

Dar în acest oraș, în care fiecare toamnă este un insolit spectacol, unde o dată pe an mirosul de stuf răscopit inundă ca un torrent străzile și oamenii, obiectivul fotografic ar putea surprinde zeci și sute de astfel de antinomii. Vor dispărea cu siguranță și acestea. Vor dispărea pentru că însondabilele iluzii pe care le aduc cu sine au devenit capricii prea costisitoare pentru realitatea cotidiană. În baza acestui criteriu nu amintesc decît noua gară concepută într-o arhitectonică inspirată și semnificativă (trei lotci a căror abstractă legănare pe niște valuri din beton și sticlă ar sugera stabilitatea și echilibrul într-o epocă în care acestea constituie sensul definitiv) dînd adevărata dimensiune a orașului. Dimensiune de materie și spirit, de geologie și istorie, amîndouă la fel de violente și de coplesitoare; dimensiunea unei cetăți pe care am părăsit-o într-o foarte depărtată noapte de noiembrie. Lăsăm în urmă ultima cavalcadă a migratoarelor. În fața, înecate în noapte, se desfășurau teribil de convingător stăpa ciudată a Dobrogei și amintirea unui oraș.

reportaj de PAVEL PERFIL

cu o forță impresionantă amintirea răscolitoare a acelor oameni uzi pînă la piele, spălați de ploile interminabile ale anotimpului bicisnic. Începeau oamenii-simbol.

Începea Aegyssus: coloniștii din Mileta, întemeietorii, apoi Ovidiu, apoi Jules Verne, genialul vizionar, cel care trece acest loc în geografia sa spiralată. Începea, în cele din urmă, cu întreaga sa încărcătură de geologie și istorie, șocant și pătrunzător, orașul anului 1972. Ajuns la bariera I-saccei așteptam să văd din nou, ca de fiecare dată, familiara coloană de marmură a obeliscului de pe dealul Horei. Așteptam să văd, să văd din nou Dunărea și amfiteatrul de case înecate în loess. Dar nimic din acea vibrație și prelingere a Dunării, nimic din acel Epidaur de o acustică insolită peste care răsună o dată pe an vocile anticilor-întemeietori, nimic din acele viori sparte ale cocorilor care colindau nopțile „pămîntului ciudat și violent al Dobrogei”. În spatele lor — doar pitorescul unui ținut. În locul lor — alcătuirea de necontestat a metalului. Iar în fața, în fața de tot, dincolo de imaginea vulgar-construcționistă — vocația foarte concretă a realului.

De aici, de la această barieră începe orașul: mai întii retortele aluminei, pasajul de cale ferată, cele două coșuri care domină de departe întregul prestigiu anterior al orașului. De aici începe incredibila erupție: erupția vîntului la

sînt atîtea în Tulcea) să poarte numele orașului antic. Știm, prezentul este incredibil de dinamic. Foarte curînd va dispărea și pitorescul vechiului oraș peste care a nins vehement de-a lungul anilor. Douăzeci și cinci de ani sînt de ajuns pentru o comparație. Distanța mi se pare că ar depăși două milenii și jumătate de istorie. Atîta numără se pare și pămîntul mlaștinos al deltei. Atîta numără și himericele coline ale Dobrogei, colinele în care zac trupurile regilor și generalilor barbari. Atîta numără se pare și văile uscate și pietroase, și înșelătoarele mori de vînt, și ultimii agatîrși rămași pe continentul exorbitant al cerului dac.

Am privit orașul de pe dealul Monumentului, din partea cea mai nordică a lui. Era o noapte de cristal, iar sub cupola acestei liniști incredibile, într-o descendență a pămîntului și a istoriei, se desfășura imensul amfiteatru al Tulcei. Un amfiteatru spre centrul căruia șirul de galaxii, într-o foarte riguroasă aliniere, se scobora spre Dunăre. Departe, înspre marginea cealaltă a orașului, de unde începe adevărata Dobroge cu peisajul său revelant de „deal-vale-deal”, o transfigurare atît de sublimă a spațiului blagian, departe, încolo pe platoul Taberei, începea realitatea noului combinat de alumina. Știu, un astfel de gigant este o apariție neașteptată pentru localnici. Chiar dacă România a ridicat în ultimele decenii zeci de astfel de obiective — un motiv al existenței

virtuțile spectacolului de brigadă (III)

Brigăzile al căror spectacol l-am urmărit au exprimat, toate, în modalități diverse, adeziunea oamenilor muncii față de programul aprobat de Conferința Națională a P.C.R. din luna iulie, hotărîrea lor de a realiza cincinalul în mai puțin de patru ani și jumătate, entuziasmul cu care se pregătesc să împlinească aniversarea primului sfert de veac de existență și realizări al Republicii Socialiste România. Aproape la toate colectivele se constată preocuparea de a aborda teme ale educației cetățenești. De pildă, brigada Casei de cultură din Medgidia, în cîteva scene umoristico-satirice, mobilizează opinia publică pe direcția susținerii eforturilor pentru menținerea curățeniei orașului, a respectării regulilor de circulație, a lichidării practicii nedemne a bacșisului; colectivul brigăzii Uzinei de reparații Năvodari, militînd pentru a adăga întreaga masă de salariați să realizeze catrișă frunțașilor, sesizează și satirizează carențele care frînează acest marș: delăsarea, neglijența, dezordinea și dezorganizarea, birocratismul.

Bogăția tematică însă nu e susținută și de o trans-

punere scenică adecvată, chiar atunci cînd textul oferă posibilitatea unui spectacol de calitate. Or, în numeroase cazuri, interpreții nu știu să se miște în scenă, nu știu să spună textul, nu știu să coordoneze mișcările și gesturile, nu reușesc să se încălzească și să transmită spectatorilor întreaga încălzătură de idei și sentimente a textului. Montarea — care și așa nu poate excela prin bogăție — este foarte săracă. Se pare că unor instructori le lipsește puțină fantezie. Dacă spectacolul brigăzii de la Medgidia demonstrează posibilitatea de a realiza o montare bună cu mijloace simple, în schimb, colectivul I.H.R. sau cel al secției mecanizate D.N.M. n-au reușit să valorifice și prin montare toate resursele textului.

Spectacolul de brigadă este complex nu numai prin tematică, ci și prin montare. Complexitatea implică varietate de mijloace, dar nu fast și tehnică. N-am văzut pînă acum nici un spectacol în care să se folosească, pentru ilustrarea textului, proiecția statică sau cinetică. Au existat încercări foarte reușite de a combina în montare teatrul de păpuși, teatrul de umbre cu jocul de scenă al interpreților, dar aceste încercări s-au pierdut în uitare. Ar fi necesară — și o susțin cu toată convingerea — o so-

licitare a profesioniștilor de la estradă în montarea unor spectacole de brigadă.

O ultimă problemă asupra căreia ne oprim puțin, este aceea a continuității. Personal, consider că o brigadă de agitație nu trebuie obligată să pregătească programe cu totul noi. Există în spectacolele ei, părți care se învechesc mai repede și acelea vor fi înlocuite, după cum există și părți care pot avea o durată mai mare și pot fi menținute, cu condiția să fie susținute și de o interpretare de calitate. Acest mod de lucru va permite găsirea și folosirea și a unor tehnici de montare mai puțin folosite, care să facă spectacolul mai variat și mai atractiv, cu atît mai mult cu cît el este și cel mai apropiat de baricadele luptei pentru socialism. Sint semnificative în acest sens — și i se pot aplica — cuvintele rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu în 1968, la Adunarea generală a scriitorilor: „Este știut că o lege a dezvoltării orînduirii noastre, a progresului în socialism este critica și autocritica, lupta neobosită împotriva neajunsurilor, a vechiului care frînează mersul înainte, promovarea fermă și curajoasă a tot ceea ce este nou și înaintat”.

PROGRAMUL DEZVOLTĂRII SOCIALE

Lucrările plenarei Comitetului Central al partidului din 20-21 noiembrie și ale Marii Adunări Naționale, prin măsurile adoptate, se înscriu ca evenimente de o deosebită însemnătate în viața politică a României socialiste și demonstrează consecvența cu care conducerea partidului și statului nostru acționează pentru perfecționarea întregii activități economice și sociale.

Expunerea la plenară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, prin analiza, problematica, sarcinile și indicațiile științifice fundamentate, jalonează cu claritate și realism căile prin care se pot îndeplini obiectivele prevăzute în documentele Congresului al X-lea și Conferinței Naționale a partidului.

În primii doi ani ai cincinalului poporul român a obținut succese remarcabile în dezvoltarea patriei. Producția industrială globală a crescut într-un ritm mediu anual de 11,5 la sută depășindu-se prevederile cu 14,5 miliarde lei. S-au realizat progrese de seamă în dezvoltarea și modernizarea bazei tehnico-materiale a agriculturii, iar producția de cereale în acest timp a fost cea mai mare din istoria României.

Conducerea partidului și statului nostru în această perioadă a întreprins măsuri însemnate pentru creșterea continuă a nivelului de trai al celor ce muncesc. Ele se concretizează în creșterea salariilor mici, salariul minim ridicându-se din acest an la 1000 lei, au sporit alocațiile și s-au introdus ajutoarele pentru familii cu copii mulți, s-au mărit pensiile de asigurări sociale și ale țărănilor, s-a introdus minimul garantat pentru remunerarea țărănimii cooperatiste, s-a asigurat asistența gratuită la școală, s-a introdus ajutorul pentru copii și pentru familiile cooperatorilor.

Așa cum sublinia secretarul general al partidului nostru „Realizările obținute până acum confirmă încă o dată cu puterea faptelor, justetea politicii marxist-leniniste a partidului de construire a socialismului, realismul planului cincinal, constituind, totodată, o vie expresie a hotărârii întregului popor de a face totul pentru accelerarea dezvoltării economico-sociale a țării, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate pe pământul României”.

Dezbaterea și aprobarea de către plenara partidului și Marea Adunare Națională a planului de

dezvoltare economico-socială pe anul 1973, prin complexul de măsuri ce-l cuprinde, va conduce la o mobilizare și mai intensă a rezervelor de care dispunem, la folosirea mai eficientă a resurselor materiale și umane ale țării.

Creșterea cu 16,2 la sută a producției globale industriale și cu 9,2 la sută în agricultură în condițiile unui an normal de producție față de planul pe 1972, ne arată caracterul mobilizator al programului pentru anul viitor de a cărui îndeplinire depinde progresul general al societății noastre, prosperitatea și bunăstarea națiunii, a fiecărui cetățean al patriei noastre socialiste.

Îmbunătățirile aduse de plenară proiectelor de lege cu privire la dezvoltarea economico-socială planificată a României, a finanțelor și codului muncii rezultate din propunerile făcute de oamenii muncii cu prilejul dezbaterii lor și adoptarea acestora de către organul suprem al puterii de stat, constituie o contribuție de seamă la perfecționarea legislației socialiste, la îndeplinirea tot mai profundă a principiilor eticii și echității socialiste în întreaga viață socială.

Trebuie să subliniem modul de desfășurare a lucrărilor care a creat posibilitatea unui mare număr de participanți să ia parte la dezbaterile în plen și în consiliile constituite pe principalele domenii ale activității economice, largul schimb de experiență, abordarea constructivă, principială și practică a problemelor organizării și funcționării economiei naționale. Prin măsurile luate pentru perfecționarea activității comitetelor de partid județene, municipale și orașenești și a consiliilor populare județene, municipale și orașenești, organizarea comisiilor de control muncitorească asupra activității economico-sociale și constituirea comisiilor pe domenii în unitățile economice, plenara Comitetului Central din 20-21 noiembrie constituie un eveniment de mare importanță pe linia creșterii rolului conducător al partidului, a dezvoltării democrației socialiste și participării tot mai active a celor ce muncesc la realizarea înainte de termen a planului cincinal, la îndeplinirea cu succes a programului partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

NICOLAE NICULESCU

(Urmare din pag. 1)

lui. Meritul gândirii antice este acela al descrierii omului ca singura ființă care se gândește pe sine, dar și ca entitate su-prapusă naturii: „Lumea este plină de minuni, dar nimic nu este mai minunat ca omul” (Sofocles — *Antigona*). Ca treaptă de cunoaștere în cadrul unei existențe sociale determinate, umanismul antic nu a putut să prevadă drumul omului ca înaintare, ca reflecție și acțiune în perspectivă socială. Umanismul renascen-tist și iluminismul vor fi alte două mari trepte ale meditației despre natura și vocația omului. Prin Renaștere, eflorescen-ță a culturii (a științelor, me-seriilor și artelor, a călătoriilor și invențiilor), ideea menirii demiurgice a omului dobîndește proporții monumentale. U-manismul, ca aspirație și fa-p-tă, se dovedește laic. Resortu-riile culturii rup lanțurile ser-vituțiilor teologale. Omul nu mai apare ca o ființă strivită între celelalte „creații” ale u-niversului, ci iese în lumină, în plenitudinea forței sale crea-toare. Desigur că imaginea o-mului este încă izolată, adevă-rul transpare sub fabulații de multe ori biblice, sintem de-parte de revelația unei naturi umane văzută în și prin social, dar omul este pus față în față cu natura mult mai direct și mai lucid și, ceea ce trebuie să subliniem, într-o perspectivă a înfruntării de un optimism cert. Ce este tensiunea pe care o degajă Moise de Michelan-

gelo, dacă nu un triumf al omului? Epoca luminilor avea să împlinească sfera cunoașterii omului, a rosturilor sale, cu mesianismul ei social dat mai cu seamă de imperativul edu-cației. Omul ca ființă perfecti-bilă este încluz culturii, civili-zației și, sub această formă, istoriei. De la natură, omul este o *tabula rasa* (John Loc-ke). Educația este cea care îl formează și îl desăvîrșește. Ideea generoasă dar cit de re-strinsă era aplicabilitatea ei în condițiile respective. Abia epo-ca modernă îl pune pe om fa-

VALENTE

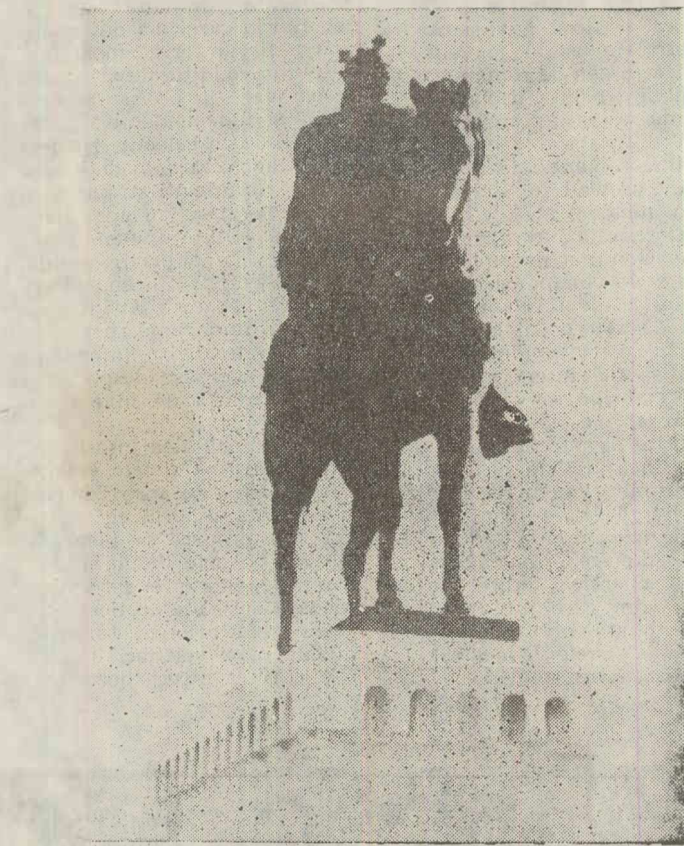
SLUJIREA OMULUI

ță în față cu istoria și încearcă descrierea omului în contextul istoriei. Omul nu mai apare ca ființă abstractă sau ca ființă izolată, ci într-un angrenaj so-cial care împarte oamenii în clase antagonice.

Este meritul imens al lui Marx de a fi explicat în mod științific acest angrenaj social nu ca pe un determinism fatal, ci ca pe o devenire a relațiilor de producție în raport cu forțele de producție. Condiția umană este văzută în dubla ei condi-ționare: față de natură și față de societate. Afirmarea omului

ca ființă care supune natura, o descoperă și o ordonează con-form rațiunii sale este doar o jumătate de răspuns la între-barea privind scopul omului. Nu este de ajuns ca omul să stăpînească natura (prin pre-lungirea minii sale cu unelte perfecționate și, am adăuga astăzi, prin prelungirea minții sale cu mijloacele electronice). Prin suprimarea proprietății private, ca generator al inega-lității și inechității sociale, prin instaurarea unor relații cu ade-vărat umane, omul trebuie să ajungă să stăpînească însuși angrenajul social, să edifice în chip conștient o nouă societate. Socialismul și comunismul per-mit, pentru prima dată în isto-rie, realizarea unui om inte-gral. „Comunismul este adevă-rata rezolvare a conflictului dintre om și om, adevărata so-luționare a conflictului dintre existență și esență, dintre o-biectivare și autoafirmare, din-tre libertate și necesitate, din-tre individ și specie” notează Marx.

Dacă antropocentrismul așeza omul în centrul universului, într-o viziune abstractă, mar-xismul așează omul în centrul devenirii sociale. „Omul total nu este posibil decât într-o so-cietate fără clase. Aceasta va fi creațiunea morală cea mai importantă a civilizației socia-liste”, scria Mihai Ralea în 1943, într-un eseu în care era subliniată drept treapta cea mai înaltă a umanismului, u-manismul socialist. Este cu atît mai evidentă astăzi această viziune plenară și concretă a omului. Ca purtător al unui trecut, al tezaurului de cunoaș-tere și valori al omenirii, omul se îndreaptă cu pași fermi spre împlinirea idealurilor sale, înarmaț cu o conștiință de sine științifică și revoluționară. A-cesta este omul concret, omul social, integrat unei colectivi-tăți unitare, care participă, conștient de menirea sa în lu-me, la făurirea unei lumi noi. Eforturile în care este angrenat întregul popor, aspirațiile ar-monioase care animă astăzi, în țara noastră, pe toți oamenii muncii, strîns uniți în jurul partidului, conduc spre un sin-gur țel: edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate. Întregul program economic, politic și ideologic al partidului nostru are în centrul său ridi-carea neconținută a bunăstării materiale și culturale a popo-rului. În acest proces complex de făurire a societății socialis-te multilateral dezvoltate se in-clude ca o necesitate făurirea unei personalități multilaterale a fiecărui om al muncii. „So-cietatea pe care o edificăm are drept țel suprem slujirea omu-lui”, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu. Participăm cu ar-doare la un proces vast de a-firmare a potențelor creatoare ale omului în cadrul unei so-cietăți în continuă devenire.



● Monumentul lui Mircea cel Bătrîn

LA TULCEA :

monumentul lui mircea cel bătrîn

1 decembrie — zi memorabilă înscrisă cu litere de aur în cartea de aur a istoriei patriei: aniversarea făuri-rii statului național unitar român. În această zi, la Tulcea, „orașul de la poarta Deltei”, într-o impresio-nantă adunare populară, la care au participat mii de oameni ai muncii, au avut loc festivitățile prilejuite de dezvelirea statuii ecvestre a lui Mircea cel Bătrîn, domnul Țării Românești, primul din istoria noastră națională care — după Burebista, a izbutit să re-unească acest pământ românesc pînă la „Marea cea Mare” în stăpînirea sa plină de strălucire.

Ion Androneche, președintele Consiliului popu-lar municipal Tulcea — primarul municipiului Tulcea, a deschis adunarea salutînd prezența la festivitate a tovarășilor: Dumitru Popescu — membru al Comite-tului Executiv al C.C. al P.C.R., secretar al C.C. al

P.C.R., președinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste din R.S.R., Vasile Vilcu — membru al Co-mitetului Executiv al C.C. al P.C.R., vicepreședinte al Consiliului de Stat al R.S.R., prim-secretar al Comitetului județean Constanța al P.C.R., Teodor Co-man, membru al Comitetului Central al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Tulcea al P.C.R., președintele Consiliului popular al județului Tulcea, Brăduț Covaliu — președinte al Uniunii Artiștilor Plastici din R.S.R., Ion Jalea — academi-cian, Artist al Poporului, președinte de onoare al U.A.P. din R.S.R., autorul mărețului monument, și a celorlalte oficialități prezente la festivitate.

După cuvîntul omagial, rostit de Teodor Coman, prim-secretar al Comitetului județean de partid, și al lui Brăduț Covaliu, în aplauzele entuziaste ale asis-tenței se procedează la dezvelirea statuii după care fanfara intonează imnul de stat. În încheierea festi-vității, adunarea populară adoptă în aplauze și urale o telegramă adresată Comitetului Central al Partidu-lui Comunist Român, personal tovarășului Nicolae Ceaușescu, prin care cetățenii municipiului și jude-țului Tulcea își exprimă mulțumirea fierbinte pentru darul făcut orașului de la „poarta Deltei” prin ridi-carea monumentului lui Mircea cel Bătrîn — în Tul-cea, „veche capitală a Dobrogei”, și angajamentul solemn de a nu precupeți nici un efort pentru îndepli-

nirea sarcinilor economice și social-culturale trasate de cel de-al X-lea Congres al partidului, de Conferin-ța Națională din iulie a.c.

În partea a doua a festivității a fost prezentat lîngă soclul monumentului un spectacol omagial.

Ridicat în moderna Piață civică, în fața sediului Co-mitetului județean Tulcea al Partidului Comunist Român, monumentul marelui voievod Mircea cel Bă-trîn accentuează acestei „îmini a cetății” rolul de „forum” pe care l-a jucat timp de decenii în urmă istorica „Piață Mircea” (azi Piața Republicii), în care pînă în zilele furtunoase ale primului război mondial fusese înălțat ca omagiu adus poporului — făuritorul istoriei — primul monument închinat de dobrogeni glorioșului voievod, monument distrus prin vitregiile istoriei.

Și încă un fapt demn de relevat: realizatorul monu-mentului de astăzi, academicianul Ion Jalea, Artist al Poporului din R.S.R., prin însăși apartenența sa la aceste meleaguri nord dobrogene (ca fiu al comunei Casimcea — județul Tulcea) își leagă pe vecie nu-mele de viața concetățenilor săi, de viața „locuitorilor cetății” — dovadă a unei înalte responsabilități de ade-vărat artist-cetățean.

GRIGORE CUCULIS

EUGEN BARBU:

caietele princepelui (vol. 1)

În cariera literară a lui Eugen Barbu un fenomen cu totul aparte îl constituie interesul manifestat față de universul spiritual al lui Goethe și Thomas Mann, interes printre ale cărui consecințe se înscrie și inițiativa de a publica jurnale de creație. Preocupat, în primul rând, de pitorescul naturii umane, Eugen Barbu diferă structural de cei doi scriitori germani pentru care faptele reprezintă doar combustibilul, repede consumat, al unui fascicoul de reflecții filozofice. Există însă o altă similitudine care explică afinitatea. Ca și Goethe sau Thomas Mann, autorul romanului *Groapa* ia în discuție toate manifestările existenței, desconsiderând orice restricție puritană. S-ar părea chiar că el, dintr-un elan polemic și dintr-o voluptate de-a călca interdicția, se plasează cu predilecție în mijlocul unor realități asupra cărora planează tabu-ul prejudecăților ipocrite, consemnând insistent cazuri de anomalie fiziologică sau morală, privind, cu alte cuvinte, viața ca pe o imensă menajerie. Plăcerea puțin vinovată de a colecționa curiozități nu emană nici dintr-un cinism scrutător, swiftian, și nici dintr-o dorință obsesivă de a epuiza lumea prin inventariere, ci dintr-o mare sete de realitate, dintr-o încredere nonșalantă, chiar sfidătoare, în imunitatea adevărului la obiecții. Aptitudinea de a iscodi și de a colporta nu este, pe de altă parte, străină temperamentului balcanic care s-a manifestat în literatura noastră în diatribele cronicarilor munteni ca și în romanele mediului aristocratic ale lui Călinescu.

La Eugen Barbu faptele nu se dizolvă într-o viziune integratoare. Ele rămân mereu în prim plan impunându-se cu evidență și terorizând memoria. Aceasta nu înseamnă că scriitorul li se subordonează total, că el transformă imortalizarea lor într-un scop în sine. Pentru că natura își permite de multe ori luxul de a-și revela esența prin excepții, el vinează tocmai aceste excepții și le expune asemenea unor trofee. Cert este însă că detaliul concret, eterogen rămâne mai presus decât coerența ansamblului.

Dificultatea de a concilia adevărul independent al faptelor cu exigențele unei construcții unitare — ia proporții dramatice și se rezolvă adesea, după scrierea a numeroase variante, prin găsirea unor artificii. În *Groapa*, scenele pitorești, de o perfectă autonomie estetică, se întrec convențional prin preluarea unor personaje periferice și transformarea lor, temporară, în personaje principale ca și prin intuiția comună, obscură a căderii în desuetudine care aprinde pentru ultima oară pasiunile dându-le o mireasmă violentă, sălbatică, amestecată cu miasmele gunoierului din Cuțarida. În *Princepele*, configurarea unui personaj central alegoric are, de asemenea, rolul de a reuni amănunte dispartate, de o mare forță sugestivă proprie, aparținând de data aceasta rafinatei, crudei și perversei epoci fanariote.

În această perspectivă, a scrie un jurnal nu înseamnă pentru Eugen Barbu a completa un sistem pe care opera epică nu l-a cuprins integral. Dimpotrivă, eliberat de datoria de a compune arhitectonic, romanțierul poate în sfârșit să dea curs adevăratei sale vocații, de degustător subtil al unor fapte unice, insolite.

Depășind caracterul intimist al *Jurnalului* publicat în 1966, *Caietele Princepelui* (ed. Dacia, 1972), despre care autorul afirmă că vor însuma după editarea următoarelor volume circa 4.000 de pagini, amintesc, prin întindere, varietate și bizarerie, acele almanahuri enciclopedice care făceau deliciile cititorilor patriarhali de la începutul secolului. Bineînțeles, aceasta este numai o chestiune de regie a cărții, secvențele ei reprezentând cu totul altceva decât spicuri de date și indiscreții. Ca și în *Carnetele* lui Camus — cu deosebirea că acolo rezultatele observației sînt subordonate direct intenției de a demonstra și de a consolida într-un roman sau într-o piesă de teatru statutul absurdității lumii — fiecare pasaj este pură literatură, depășind ocazia care l-a furnizat și suportînd, prin propriile resurse expresive, interpretări estetice. Asemeni autorului unei antologii, Eugen Barbu selectează din vastul câmp al experienței practice și spirituale acele elemente care satisfac gustul pentru o artă barocă, încărcată de complicații inutile și simplități dense, de excentricități și candori învălmășite caleidoscopice. E adevărat că totul are inițial scopul de a pregăti scrierea unor romane, dar pe parcurs exotismul tărimurilor explorate îl ademeneste pe scriitor și îl face să întîrzie și să contemple. Satisfacția că realitatea copleșește, ca o floră luxuriantă, perimetrul îngust al convențiilor oricărui gen de roman este exprimată prin declararea tranșantă a preferințelor de lectură: „De la o vreme nu mai citesc romane. M-au plictisit, sînt previzibile și cît s-ar inventa metode noi de a le face interesante lucrul mă lasă rece. Genul a devenit factice, ca și în cinematograful, regulile lui sîlesc la compromisiuri și de aici o inferioritate din ce în ce mai evidentă. Au început să mă intereseze mai mult *Memoriile* și *Jurnalele*, oricît ar fi ele de falsificate sau sporite pe parcurs. Se dovedește încă o dată că viața are mai multă imaginație decât scriitorii”. Trebuie menționat însă că prin „viață” Eugen Barbu înțelege, contrazicîndu-se, și operele literare propriu-zise din care nu o dată extrage citate pretioase. De altfel, în *Caietele Princepelui* asemenea citate se găsesc la

tot pasul, alături de însemnări febrile din manuale de astrologie și tratate de istorie a religiilor, din cronici vechi și din rubricile de știință popularizată ale unor publicații de astăzi. La autorul *Princepelui*, însă, tot ceea ce sub pana altor scriitori și-ar fi păstrat caracterul livresc devine strălucitor și vibrant, freamătă și se înalță de pretutindeni ca o amănitoare rumoare. Iată câteva exemple care demonstrează că talentul de animator schimbă însăși literatura, cu canoanele ei repudiate, într-un efluviu de vitalitate exotica: „Imagine homerică dintr-o carte ce poate fi folosită în descrierea unei ceasornicării de pe Grivița: roțițele tuturor ceasornicelor din prăvălie se aud ca greierii în iarba lui septembrie. Remarque”.

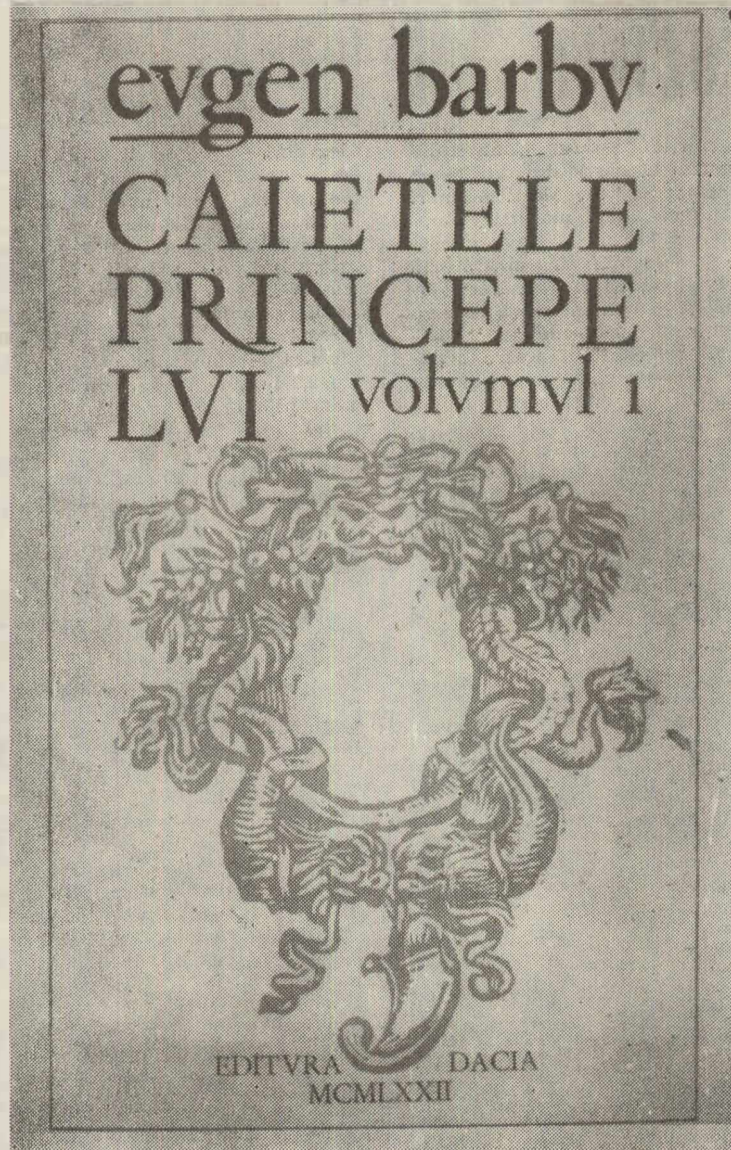
„Romain Rolland îl citează într-un loc pe Pliniu care spune că «vîntul din Lusitania fecundează iepele»”.

„Celor care mă acuză de violență, ce le-aș putea răspunde? «Spinii, ce sînt spinii? O răutate a florilor». (Exupéry)”.

„Sugestie din Dante, pentru *Princepe*: bogătașul Filippo Argenti își potcovea caii cu argint” etc.

Deși textele reproduse din alți autori apar adesea neînsoțite de comentarii, faptul că au fost izolate dintr-o structură tiranică le conferă capacitatea de a iradia sensuri originale. Adevăratul lor autor este Eugen Barbu care le-a descoperit și le-a circumscris, emancipîndu-le din condiția de argumente pasagere la aceea de piese literare independente. Chiar miturile, prin selecție, își dezvăluie, sub aparența de basme naive, semnificații stranii, lansînd peste timp un apel accesibil sensibilității neliniștite, moderne. Cu o privire avidă, de gazetar, Eugen Barbu parcurge cantități imense de hîrtie imprimată, pentru a găsi și a tezauriza informații rare care vorbesc despre inepuizabila forță de invenție a realității.

De altfel, realitatea însăși constituie pentru *Caietele Princepelui* o sursă de aprovizionare cu exemple, autorul citînd copios din propria sa biografie ca dintr-o carte deschisă. Impresii de călătorie sarcastice, curioase episoade erotice, portretele unor prieteni apropiați sau ale unor veleitari imposibili, în fine, întreg spectacolul

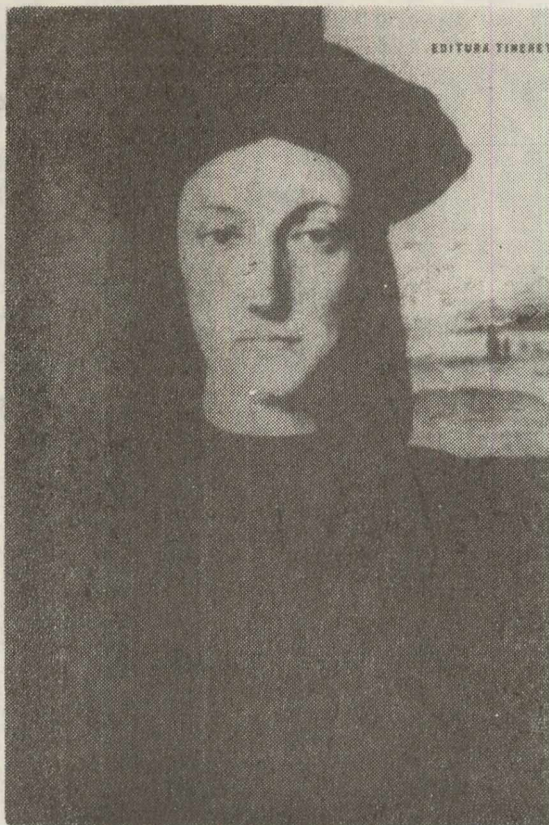


vieții cotidiene se derulează asemenea unui documentar captivant, în genul lui *Mondo cane*. Cine cunoaște Europa din ghidurile turistice și dragostea — din romanele sentimentale simte aerul tare al acestor relații. Aflat în Anglia, pentru a asista la meciurile campionatului mondial de fotbal, Eugen Barbu observă modul în care birocratismul afectează buna desfășurare a traficului feroviar: „În Leeds, un portar beat mort nu a mai vrut să ne lase pe peron, nu știu de ce. La Manchester ne întîmpină patru gealați care controlează a cincea oară biletul de călătorie. Au uniforme negre, sînt plini de insigne și catarâmi, se uită de trei ori la bilete și vor să

le rețină. Sintem numărați, ar fi un tren local spre Liverpool, dar, dacă nu facem cifra 15, aici dormim”. Consumînd o experiență amoroasă, el remarcă vulgaritatea, pînă la un moment dat latentă, a partenerii: „După o vreme, dintr-o slăbiciune, am întrecut prietenia noastră, degenerînd (jur, o singură noapte) într-o silnică întreprindere amoroasă. Decepția sublimă: B. era vulgară pînă peste poate, spre surprinderea mea, care bănuiam mai multă generozitate, visînd la o gratuitate sublimă. Dimpotrivă. Despărțire penibilă...”. În aceeași manieră, înmormîntarea unui bun prieten îi prilejuește reflecții acide: „Scria versuri pe care nici măcar eu nu am reușit să i le public. Îl urmărea ceva nefericit în viață. Era generos și nu-i răsplătea nimeni această generozitate. Prieteni mai crînceni au reușit pentru el, unul i-a luat chiar și soția”. De fiecare dată, autorul *Caietelor* observă altceva decât ar fi observat spectatorul obișnuit. Întîmplările curente își dezvăluie astfel latura lor inedită, prospectate în aceeași măsură de un cunoscător de moravuri, de un moralist și de un pamfletar.

Exagerările de perspectivă caracteristice provin dintr-o irepresibilă înclinație lirică. Deși pare ursuz și susceptibil, *Princepele* îi iubește pe oameni entuziasmiindu-se ca un copil în fața marilor lor realizări și stigmatizînd cu o cruzime, de asemenea copilăroasă, compromisurile care le întunecă. Mai puțin supravegheate decât romanele, *Caietele Princepelui* împrumută ceva din vibrația profundă și infinită a vieții.

ALEX. ȘTEFĂNESCU



Deosebit de plăcute la lectură, produse ale unui spirit penetrant și surprinzător de sensibil la orice fapt aflat în perimetrul literaturii — contrar opiniei asupra acriei și ursuzeniei istoricilor literari — însemnările, notele, articolele lui Mircea Zăciu alcătuiesc laolaltă un colaj atractiv în care picanterea biografică și digresiunea colorată afectiv stau alături de cea mai fină intuiție critică. Autorul aduce în discuție nume uitate pe nedrept și distruge printr-o tehnică a insinuărilor acide judecățile ce acoperă ca o crustă de nămol biografia sau opera multor creatori „clasați”. Astfel că utile sunt paginile pioase despre un Ion Breazu sau Stejar Ionescu, pline de farmec acelea ce ne restituie un Gherea intim sau Ibrăileanu preocupat de a-și păstra statutul de „cetitor” sentimental blînduit de groaza polemică, în care se exercită, prin compensația temperamentului, cu incredibilă cruzime etc. Fertile în sugestii, alte pagini răstoarnă imagini pietrificate. Autorul, sainte-beuvian fiind, trasează întotdeauna mai întâi lapidar, portretul. Bălcescu este spre exemplu nu un „patetic, viforos, romanțios, sentimental, mesianic” ci „un torturat al revelațiilor în conștiință, un obsedat al lucidității”, „un suferind al nepuținței, nu un Prometeu calm. Dacă revoluția din 48 ar fi fost victorioasă, ea și-ar fi avut în Bălcescu un Napoleon dunărean. Fiul pitarelui s-ar fi proclamat într-o zi Domn”. Mici medalioane sînt consacrate lui Mallarmé, Pétus Borel, Arrabal, din plăcerea cozeriei și nu din dorința epatrării prin erudiție. Asociații surprinzătoare ca aceea dintre Edouard Dujardin și Camil Petrescu repun în discuție nu numai sursele de inspirație în ceea ce privește inovația construcției romanești, ci și valoarea intuiției scriitorului român al cărui aport la romanul modern ar putea fi comparabil cu acela al lui James Joyce.

O excelentă observație, presărată generos laolaltă cu altele, face autorul vorbind despre aspirația clasică a poeziei românești. Faptul că ne-a lipsit „un așa-zis „stagiu clasic” în sensul în care l-a avut de pildă cultura franceză, determină, după opinia autorului, „o stare difuză” perpetuată în lirica secolului XIX și XX, pendulînd între ceea ce s-ar putea numi „sentimentul clasicismului” (așa de puternic la Asachi, Eliade, Gr. Alexandrescu, dar și la Eminescu ori, în zilele noastre la Blaga) și „nostalgia clasicismului” cu un energic coeficient de „aspirație”, detectabil în creația unui Macedonski (mai înainte la Alecsandri), dar și la Argezi, Pillat, Ion Barbu și pînă la unii dintre cei mai „moderni” poeți de astăzi”. Exceptînd oarecare doze sentimentale sau complezente, inevitabile cînd e vorba de mari

prieteni defuncți, cartea ne dă imaginea unui cercetător cu o percepție proaspătă, îndrăgostit de obiectul său și vindicativ cînd e cazul să și-l apere sau să înlăture nedreptățile inerente ale memoriei istoriei literare.

★

Debutul ardeleanului Vasile Sălăjan are consistența vocației neîndoielnice. **Coborînd spre nord-vest** (editura Dacia, 1972) continuă, cu mijloace pe alocuri fragile, exotismul texan din

însemnări de lectură

mircea zăciu:

COLAJE

vasile sălăjan:

COBORÎND SPRE
NORD-VEST

proza lui Slavici și atmosfera arhaică provocată de invocarea genealogiilor din proza lui Galaction și Voiculescu. Autorul are forța de a crea un spațiu imens și simbolic a cărui acțiune, printr-o extraordinară influență a determinărilor, duce la lenta deteriorare a expansivității individului antrenat într-un larg proces de construcție socială, propagîndu-l spre misterul ființei sale. Inginerul Alexandru care și-a petrecut viața pe zeci de șantiere cheltuiindu-și cu furie și nepăsare energie, ajunge pe un șantier de undeva din nord unde începe să simtă că este supus unor modificări cu totul neobișnuite. Definitiv este clipa în care descoperă alături de el, cel ce impune haosului ordinea, prezența morții. Pe retină i se derulează pînă la obsesie imaginea floamingoului pur ce-și frînge, absurd, zborul, într-o baltă degustătoare. O stare ciudată pare să-l cuprindă, manifestată prin apatie și nevoie de migrare spre zonele primare ale strămoșilor. Boala și moartea lui Alexandru sînt consecințe ale existenței în acest misterios spațiu nordic în care orice ființă odată ajunsă se pierde iremediabil.

Asemeni unui cîmîțir al elefanților, spațiul hiperborean, de nord, este teritoriul în care fiecare își consumă singuratic marea aventură a situației precise.

În acest sens cartea este mai mult o parabolă despre existență și cunoaștere decît narairea destinului inginerului Alexandru. Un argument îl constituie chiar banalitatea fabulei, atît de uzate, despre inginerul canceros ce-și trăiește cu frenezie ultimele clipe, rememoriindu-și o parte din viață într-un avion sanitar. Cartea se imprimă în sensibilitate și datorită unei atitudini speciale în fața sfîrșitului care nu este străină de unele motive folclorice. Este vorba de un optimism primar, dar poate cel mai robust, născut din repetatele înfrîngerii ale generațiilor în fața morții și din marea putere de perpetuare a speciei. În rememorarea personajului cei vii — prietenii, femeile iubite, șantierul — sînt estompați progresiv. Apocalipsa obsesiei de așezare într-o ordine precisă, genealogică, coincide, abia sugerat, printr-o gradare extraordinară a nuanțelor, cu moartea personajului. Aceste pagini dense, halucinante, sînt paginile de rezistență ale cărții. Stilul poetic în care este scris romanul nu este binevenit întotdeauna. Pe alocuri din cauza lui capitolele au un aer fals, teatral. De asemenea se remarcă mai mult existența unor portrete decît a unor destine, motiv pentru care cartea relevă o și mai evidentă structură poematice, baladescă.

MIRELA ROZNOVEANU

STELIAN PAUN:

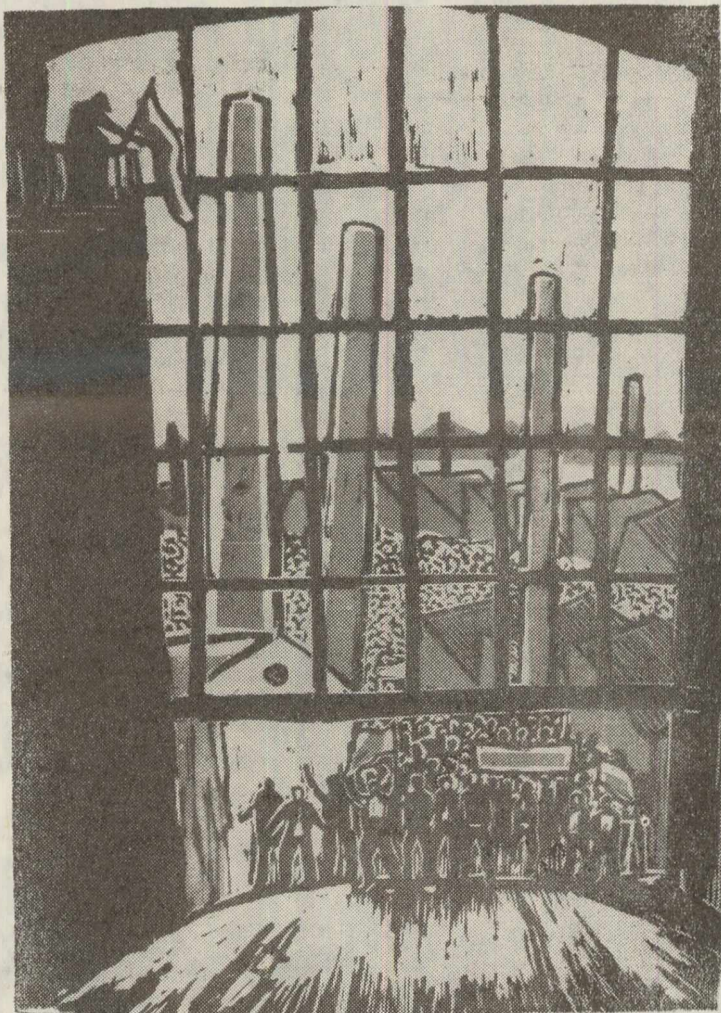
fața lumii

Printre cărțile, multe interesante și de o bună ținută artistică, apărute la **Cartea românească**, romanul **Fața lumii** (1971), semnat de Stelian Păun, care nu mai e la prima carte și care ne-a dat în acest volum măsura capacității sale de sinteză și expresie originală, merita mai mult decît o simplă mențiune de apariție. Este povestea complexă, și cumplită uneori, a lui Anton Dumbravă, identificat într-o măsură cu autorul; paginile evocatoare, pline de umanism și culoare, sînt străbătute de amintiri personale. Atașamentul față de lupta tinereții universitar progresist și consecvența crezului său umanist, mai presus de orice, implică riscuri mari, pentru Anton Dumbravă, primejdii bănuite, inevitabile. După ce s-a ascuns în Capitală sub numele de **Radu Nica Justinian**, prins însă în capcanele poliției și scăpat prin miracol, el peregri-nează, într-o secvență de viață înălțătoare, în Dobrogea; a-ici se căsătorește cu frumoasa turcoaică Ruzibee, epocă în care a risipit mult elan, un sincer lirism, crezînd în dreptul omului la fericire și liniște.

Din păcate, istoria aceasta se consumă dramatic și în ritm alert, cu schimbări și răsturnări spectaculoase, cu material epic suficient pentru un întreg roman, altul decît acesta. Comunitatea rurală nu suportă fericirea venicului și a Ruzibeei și din motive mistice, potrivit tradițiilor locale, nimicesc casa și cuplul fericit. Viața lui Dumbravă, destrămată, își caută, curînd, tihnă în alt sat, lîngă Cristina, în acele vremuri de grea amenințare care au premers pîrjolului din anii 1940.

Cartea a doua este evocatoare, într-o succesiune de tablouri autentice, cu excelente intuiții ale realității și într-un stil limpede și colorat, a frămîntărilor adînci din anii de pomină 1942—1945, cînd latentă, dar atît de generală revoltă a conștiințelor constituia climatul favorabil pentru răsturnarea radicală de la 23 August 1944, pe care noi am trăit-o cu toată intensitatea. Ne recunoaștem în paginile excelente ale lui Stelian Păun, cu toată înclătarea dramatică a tinereții optimiste și generoase; cine poate uita tranșeele în care apărăm o cauză supremă, ca eroul romanului, Anton Dumbravă, sau acele zile furtunoase pe care, într-un limbaj literar remarcabil ni le evocă Stelian Păun în partea a doua a romanului său **Fața lumii**. Dar, ajuns pînă în primăvara vijelioasă a lui '45, cu toate schimbările radicale în structura social-politică a țării, eroul cărții cade fatal pe frontul de apus, undeva în Tatra, așa cum atîția din rîndurile noastre de atunci au căzut eroic, cu un început de bucurie a libertății care se vestea o dată cu finalul cruntului măcel al popoarelor.

Cartea e un document uman și un atestat de viguroasă reconstituire a unor realități dure, străbătute cu infinite energii morale de eroi pe care memoria noastră îi păstrează vii, asociîndu-i cu atîtea pilde de abnegație și patriotism. Un merit esențial al cărții stă în bogăția limbajului, în exacta redare a graiului obștesc și în nuanțele de finețe stilistică pe care autorul, trăit și format în mediul pe care ni-l evocă, le-a deprins, le-a rafinat într-o expresie densă și bogată, cu toate inflexiunile oralității. Cartea mai cuprinde poemele inedite ale lui Martin Russak, Edward Clement și Jim Waters, care aparțineau mediilor muncitorești din jurul revistei **New masses** (prin 1888, în America), acum tălmăcite prima oară de Stelian Păun în românește. Romanul său este astfel o carte de interes deosebit.



● VASILE DOBRIAN

Uzinele noastre

GH. BULGAR

repere

TUDOR VIANU: fragmente moderne

Contribuția lui Tudor Vianu la elucidarea unor probleme de estetică generală, ni se relevă în toată fecunditatea sa și prin „Fragmentele moderne” (Editura Meridiane, 1972) antologate cu sistem de critică de artă Octavian Barboasa. Mai vechea afirmație a unui Vianu înțepenit în corsetul unei erudiții restrictive ni se pare acum falsă. Esteticianul arid începe să se estompeze și iese la iveală un conceptualizant activ, preocupat în permanență de meditația morală asupra artei. Estetica devine un motiv de *problematică adîncă* asupra capacității creatoare a individului, altfel zis un alt mod de comprehensiune a umanului. Angajarea lui Vianu, mai profundă decît ne-am fi închipuit, derivă tocmai din nestrămutata căutare a adevărului în domeniul atît de dificil al esteticului, din bărbăteasca demnitate cu care se împotrivesc ignoranței și diletantismului. Judecat în această pers-

pectivă, actul esteticianului apare mai temerar decît s-a putut crede. Introspecția asupra teoriei artei îi dă ocazia lui Tudor Vianu să reactualizeze cîteva din conceptele ei fundamentale. Artă ca *mimesis* este unul din aceste concepte, transformat în „prejudecată” în anumite epoci, din exces de argumentare a ideii artei ca imitație a realității. Niciodată arta mare din orice timp n-a ajuns la abolirea realului, dar viziunea aristotelică conform căreia opera de artă e o copie a naturii nu dă decît un semn de neputință în ceea ce privește capacitatea creatoare. Poetica romantică va deschide căi noi de manifestare a spontaneității spirituale, spulberînd definitiv ideea antică. Vianu observă însă exact că adesea „spontaneitatea artistului regăsește formele naturii” (s.n.), ceea ce nu înseamnă *mimesis*, ci doar că viziunea artistului încearcă să se apropie cît mai mult de o *imagi-*

ne originară posibilă a universului. Natura nu este negată ci recreată în tiparele ei fundamentale. Această concepție innobilează orgoliul creator al modernilor. Despre prejudecata „subiectului frumos” în artă (aceasta, deci, văzută ca „imitație a naturii frumoase”) nu se mai discută azi cînd arta a trecut deja prin *expresionism*. Creația artistică e un mod de afirmare plenară a *umanului* în ceea ce acesta are mai specific. Ori „modelul frumos” al naturii este neglijat acum pentru cîștig expresiv. Ceea ce e „frumos” în sensul vechi nu e și expresiv ca adîncire a autenticității umane. În dorința orgolioasă de a se exprima pe sine cît mai profund, individul creator se eliberează de „subiectul frumos”, refuzîndu-l chiar, cu deliberare.

A treia „prejudecată”, aceea a *meșteșugului* artistic, apare în toată actualitatea ei abia astăzi cînd instinctul necenzurat și spontaneitatea irațională au îndepărtat îngrijorător arta de artistic. Fragmentarismul și incoerența fondului au distrus tiparele formale tradiționale. „Filozofia” artei moderne exclude meșteșugul înainte de a-l fi stăpînit. Acesta e un semn de crepuscul al artei

dar și o dovadă a surescitării și agitației sufletului modern care nu se mai autocontemplă cu seninătate ci se dezvăluie fragmentar și anarhic în forme nediferențiate, stihiale. E aici o cauză mai adîncă, ilustrînd *nedumerirea modernilor în fața cuceririlor științifice atît de avansate. Totdeauna în asemenea momente de avînt al civilizației materiale, arta e influențată negativ din punct de vedere formal*. Cugetătorul activ Vianu va deține însă această ultimă prejudecată: „Toate teoriile moderne care încearcă a prinde caracterul distinctiv al artei, în puterea ei de a reprezenta absolutul metafizic sau de a solicita lucrarea cunoașterii, mențin despre artă o părere care trece cu vederea ceea ce e mai izbitor în ea, *adică puterea ei de a întruni într-o formă organică elementele răslețe ale unui material amorf*. Afară că, înfățișînd arta drept altceva decît o modalitate a tehnicii, o desolidarizăm din largul destin al muncii umane, unde ea este chemată să joace marea rol al unui îndrumător” (s.n.). Meșteșugul artistic trebuie recucerit cu riscurile oricărei pierderi.

MARIN MINCU

CRITICA MILITANS

(Urmare din pag. 1)

În ora au perpetuat clișee și împrumuturi nu o dată străine acestei metode de analiză ce este dialectica. Așa, de pildă, îmi pare că relația operă-lectură (deformată prin asimilarea conceptului de deschidere, de disponibilitate a operei cu cel de indeterminare) poate fi tratată ca o relație gno-seologică, lecturile succesive ale operei fiind termenii unei asimptotice asimilări a structurilor obiective ale operei, în structuri noi, creatoare, re-producând (deci nu imitând) pe cele obiectiv conținute în opera însăși. Este, desigur, numai un exemplu. Dar garanția adevărului lecturii (nu doar a validității ei) ține de rigoarea criteriilor și de natura și specificitatea idealului estetic și istoric conținut în actul lecturii însăși. Iar marxismul a dovedit cu prisosință că validează (nu doar teoretic, ci și practic) și nu doar un om pe măsura unei arte, ci și o artă pe măsura omului real, concret, istoric, deopotrivă act și proiect.

Cu aceasta am ajuns la cel de-al doilea aspect, acela, să îi spun, **social-istoric** al chestiunii. O definiție devenită clasică numea criticul om care știe să citească și îi învață și pe ceilalți. Înaintea lui Sainte-Beuve (care o formulase pe aceasta), Voltaire recomandă în fiecare cititor un critic virtual, privat de metodă. Deci, putem spune fără rezerve că înțila misiune a criticii ar fi nu doar de a realiza pentru ea însăși valoarea operei, ci de a o face publică, de a crea și un obiect estetic pentru subiectul public, dar și de a instrui publicul în sensul căutărilor estetice și artei lumii sale.

Un colocviiu critic, desfășurat în 1966, făcea — de altfel — să răzbată dilema ce se naște din această împrejurare: **critica face sau exprimă opinia literară?** Iar răspunsul firesc era acela că îi revine criticii misiunea de a descoperi, promova și întreține valoarea, de a face din actul lecturii publice un moment valorificator el însuși. În condițiile noastre, critica nu poate cu nici un chip rămâne suficientă sieși. Ea trebuie să descopere și să impună valoarea, să cerceteze gustul public și să denunțe lipsa de temei social a oricărui criterii sterile, reclamându-se **novatoare**. Criticul își are o ideologie adică înrădăcinată și premisa comunicării cu cititorul este în comuniunea de ideal estetic și social. Ideologică, partinică, critica noastră face act politic din afirmarea răspicată și argumentată a unui **da** sau **nu** în fața operei.

Iată pentru ce, prin sinteza pe care o ambiționează, între estetic și social, prin intransigența și constanța examenului său, critica noastră trebuie să fie, de pe ferme poziții marxiste, o **critica militans**. Dar a fi militant înseamnă a fi conștient pentru ce, cum și cu cine lupți. Adică a avea o ideologie, aceea care reclamă ea însăși confruntarea și prezența în cetate — **ideologia marxistă**. „Turnul de fildes” în critică (și în creație) e o idee de neacceptat, fiindcă ce critic e acela ce scrie numai pentru a-și comunica sieși lecturile?

ȘERBAN CIONOFF

O **poezie cuminte**, de o diafană caligrafie verbală scrie Ion Segărceanu, poet al calmului, pe pe care volumul anterior **Fuga de hazard** îl divulga ca pe un livresc potolit, cultivând o poezie ordonată în afara izbucnirilor patetice și a riscantelor experiențe formale.

Impresia pe care o lasă la o lectură atentă noul său volum, **Solitarul citadin** (Ed. Eminescu, 1972) este că, recente poeme nu fac altceva decît să continue linia prea sinuoasă, dar interesantă, din volumul precedent.

Tonul general al noii cărți a lui Ion Segărceanu este unul declarat elegiac. Poetul, un liric suav al zărilor limpezi, al unei naturi văzută lădeosebi ca un decor propice dragostei și meditației, se simte „stenhorizat” de civilizația barocă și

„...păduri, păduri, păduri”, el caută ploaia o „vară întreagă”, prin uriașul oraș de beton și de plastic, de metal, o caută cu „inima insetată”, dar în cetatea modernă, „cu bulevarde de smoală”, ploaia întârzie sau refuză să mai vină.

Obsesia orașului adormit ca un „goliat” strivitor prin mărime și diversificație îl face pe poet să se refugieze grăbit în micile parcuri, ca în niște oaze de sensibilitate și prospețime, dorindu-le și iubindu-le numai atunci cînd ele sunt „năpădite de floare”, atunci cînd acestea redevin romantice, desuete, Uneori masochist al cuvintelor Segărceanu simte o reală voluptate literară din a se recunoaște: „...un dansator/greoi și tare demodat...” (Dansator), din a afirma poetic că, nici-

poezia cuminte

despotică a orașului modern, se simte asediat pur și simplu de nenumărate „scări rulante”, tinjește adică după edenul vegetal. E aici și Blaga, e și puțin Botta. Segărceanu a citit, se vede, multă poezie, dar, din fericire, nu o pastșează, ci o preia transfigurînd-o, încercînd și uneori chiar reușind s-o încarce cu întreaga vegetație a visului său.

Depărtarea fortuită de ciclurile vegetalului, de ciclurile cu rezonanță cosmică, îl întristează ritmic pe poet. El se vede acționînd desăvîrșit, dar într-un mod mecanic; una din ipostazele cele mai tragice ale volumului este aceea în care autorul se vede „...sclavul desăvîrșit/al propriului meu robot” (Robot).

Uimit de inghesuirea molohică de obiecte, de lumini, de zgomete, de chipuri a orașelor, Segărceanu visează frenetic:

odată, nici măcar atunci cînd piruetele de cuvinte îi reușesc, „nu-i nimeni” care să-l aplaude, care să-i dea girul sentimental.

E desigur și puțină poză aici, Segărceanu fiind departe de tipul de poet damnat și refuzat de înțelegerea medie, el cultivînd programatic o poezie caldă, deschisă, recitabilă, ușor de apropiat de cele mai diferite structuri sufletești.

Dincolo de inegalități, destul de numeroase încă, noul volum al lui Ion Segărceanu vine să reafirme un mod de a face poezie, dacă nu scripitor, cel puțin notabil, vine să reconfirmă faptul că există virtuți și merite metaforice și în **poezia cuminte**, în poezia care înțelege să fermenteze îndelung, să se decanteze cu răbdare, ajungînd uneori la arome particulare.

DAN MUTAȘCU

75 de ani de la naștere

TUDOR VIANU

Filozof al culturii, estetician, comparatist, stilistician, eseist, poet și traducător, moralist, axiolog, istoric și conducător de înalte instituții ca: Teatrul Național și Biblioteca Academiei, reprezentant al statului nostru în diferite organisme mondiale, profesor — iată diversitatea enciclopedică de tip renascentist a lui Tudor Vianu. Și oare enumerarea noastră istovește pluralitatea preocupărilor în care i s-au consumat cei 67 ani de viață? Personalitate de excepție și valoare exemplară, Tudor Vianu se dezvăluie într-o operă care îi atestă propensia spre universalitate, pe coordonate cu deschideri și adîncimi nebanuite, astfel încît „copleșitorul”, despre care vorbea Edgar Papu, sau comparația cu Pico della Mirandola făcută de Zoe Dumitrescu Bușulenga, încetează să rămînă „metafore”.

Și oare enumerarea nu riscă să se piardă în planul cantității fără să lumineze calitatea? Toate aceste direcții sînt hrănite de arderi profunde, de fervoare, de căldură interioară, de dăruire totală și de o incredibilă conștiință a răspunderii — ceea ce le conferă o dimensiune superioară. Și mereu actul făcut l-a angajat integral, înscriindu-se cu contribuții esențiale, ctitorii, gesturi de înalt prestigiu național și internațional.

Tudor Vianu iradia în jur demnitate, responsabilitate caldă, erudiție, armonie, echilibru și noblețe. Contactul cu profesorul, savantul, omul, prin textul scris, dialogul obișnuit, prelegere sau dezbateri de seminar, conferințe sau consfătuiri a rămas și rămîne o experiență umană de neșters, decisivă.

Acest contact a fost invocat cu mîndrie de savanți, profesori și cercetători de prestigiu ca Alexandru Dima, regretatul Petre Comarnescu, Edgar Papu și Ion Frunzetti, Zoe Dumitrescu Bușulenga și Vera Călin, Matei Călinescu, Dan Grigorescu, Dumitru Micu sau Sorin Alexandrescu. De unde forța de seducție și care sînt sursele acestei acțiuni pe care profesorul a exercitat-o continuu? S-a scris și s-a vorbit despre vocea lui Tudor Vianu. Prin dinamica ritmurilor și bogăția tonalităților, prin conferință sau o prelegere au fost resimțite simfonice. Armonia vocii dar și armonia ideilor sugerează muzica lui Bach, construcție de blocuri perfect șlefuite care se așează și se încheagă

armonios. Dar dincolo de această arhitectură și prin ea — ce gravă, amplă și adîncă vibrație umană!

Dar numai vocea? Și de ce în primul rînd vocea? Ținuta, ritualul lecției, zîmbetul cald și încurajator, gravitatea cuvintului rostit sau scris, simplitatea demnă a gestului și a ideii, rețeaua informației stăpînită de la sursa primă la întreaga desfășurare istorică, armonia construcțiilor, profunzimea gîndului, noblețea, generozitatea, toate conduc spre acel „ce”, care impunea respect, care sedus și seduce generații, care a modelat spirite.

Se vorbește foarte mult și pe drept cuvînt despre clasicismul lui Tudor Vianu. De altfel, recunoștea că evenimentul cel mai important al vieții sale de adolescent a fost descoperirea literaturii clasice. Pentru T. Vianu „este cu neputință a înțelege literaturile moderne fără a ține seama de rolul jucat de antichitate în formarea lor.” I-a urmărit acesteia prelungirile și implicațiile, i-a studiat dimensiunea în literatura română, căreia îi găsește, prin echilibru, bun simț, măsură etc. o coordonată clasică. Dar această atitudine nu-l angajea doar pe savantul, pe eruditul Vianu, ea este un parametru definitoriu al statutului său general uman. Tudor Vianu a cultivat, cum singur spune, într-o poezie, „lucrul cumpănit”, calmul, echilibrul, stăpînirea de sine, lumina clară. Clasicismul de atitudine, fundamentul structurii sale umane, se sprijină pe câteva credințe esențiale, pe ideea că omul trebuie să se învingă pe sine, promovînd cu luciditate frumusețea, adevărul și ordinea. Și totuși, dincolo de aceste dominante existau fiorul revelațiilor intelectuale, aprinderile pasionante, combustile interne care, rar, țigneau violent, eruptiv, fiind totuși pînă la urmă stăpînite de rigoare și echilibru. La moartea lui Camil Petrescu, Tudor Vianu scria: „ce om viu a dispărut dintre noi! Nu vom mai sta niciodată sub oțelul privirilor lui și nu ne vom mai lăsa fermecați de delicata înflorire a ființei lui, rămasă ne-schimbată...” Nu ne vom mai bucura de entuziasta, de generoasa lui întîmpinare. Dar vom păstra comoara amintirii lui și vom contribui ca mesajul lui să-și atingă ținta cea mai îndepărtată, cînd șirul nostru de oameni se va istovi — dar urmașii noștri vor continua să crească în putere și dreptate, prin lumina operei lui”.

Îmi amintesc că am fost o serie fericită. Profesorul ne ținea cursul special: „Formarea conceptului de literatură universală” și s-a hotărît să țină și un seminar special. Șapte studenți am urmat acest seminar — citind și comentînd paginile lui Goethe din „Poezie și adevăr.” Îmi amintesc cu adîncă emoție de acel an, de lecția sublimă pe care Tudor Vianu ne-a ținut-o: „Să cunoști ceva temeinic și să faci ceva mai bine ca alții, să-l faci cit mai bine, dacă se poate să-l faci perfect” — spunea Tudor Vianu. Și de la înălțimea prestigiului său ne dezvăluia un profund sens al existenței: „împlinește-ți munca vieții tale, fracționată în sarcina fiecărei zile. Ajută-ți prietenul nenorocit. Mărturisește pentru nevinovat. Sprijină pe cel slab și nu uita ce grele sînt începuturile de viață. Fă ce poți pentru ca lumea să devină mai dreaptă”.

Pentru Tudor Vianu — dispariția la 63 de ani a lui Camil Petrescu a însemnat dispariția unui om tînăr. Tudor Vianu a murit la 67 de ani. De aceea e mai bine să-l comemorăm la 27 decembrie. Atunci s-a născut. Azi ar fi avut 75 de ani.



VERONICA OBOGEANU

sfert de veac

Un iunie cu rod bogat în spice,
din lanuri dezmiardate de miini, ca niște steaguri
de brațe legendare, titanilor asemeni,
ce-au smuls fulgerătoare scinteile din cremeni !
E seceriș, arșiță bună-n larguri.
Un iunie cu rod bogat, se zice,
s-au copt stele de aur cu boabe de lumină.
Pe masă-n frigul iernii, fierbinte și-aromată,
trofeu de biruință rotunda piine caldă :
poftim și alte neamuri la cină să ne vină.
Cum cîntă codru-n frunză și Pan fluieră-n nai,
iar lanurile-ngină cu fiecare pai
în graiul de izbîndă a unui sfert de veac :
crescu peste milenii grinarul ars, de Dac !

DUMITRU PRICOP

lied

Doamnă Țară, iată – închinăm albastrul
cupelor de viață chiuind prelung
printre crengi de verde semn de dimineață
cerbii răsărituri sincere împung
și desface-ntinsul porți prin care pașii
scriu pe iarbă ruguri și rămin fintini
trecherile-acestea ce ne-adună
lingă inima pămîntului stăpîni.
Doamnă Țară, iată – au venit băieții
într-un joc de-a roua, scînteind solemn
brațele ning păsări mindre ca fereastra
ce-o deschid spre vară porțile de lemn
la-le, Doamnă Țară, nunta în privire
trupul lor incape într-un zbor spre larg
și cunună singele cu timpul
într-un ceas cînd pomii mugurii și-i sparg.

SICĂ POPESCU

cu privirea spre țară

În ziua aceea
Istoria lumii
A fost mințită
Încă o dată
Ni-meni n-a știut
Că în ziua aceea
Brâncoveanu
Și-a repezit pleoapele
De patru ori
Ghilotinindu-și feciorii
Și lama călăului
A sărutat butucul
Tremurînd de bucurie
Iar turcul
S-a apucat să cioplească
Gîtul Domnului
De patru ori
Pentru feciori
Și o dată
Pentru Brâncoveanu
Care își întorsese
De mult
Privirea spre țară.

CĂLIN SABIN

e ceasul de zăpadă ...

Noaptea, somnul meu luminează cărările
pămîntului,
mireasma faptei ne dezmiardă duos,
ochiul secetei din iarbă ruginită
se deschide în furtună de spice.

POEZII

CÎNTĂ PATRIA

E ceasul de zăpadă cînd deznădejdea
se vîntură ca o ploaie de pleavă tirzie
și proaspete buzele rostesc sfioase șoapte de
dragoste :
„ledera palmelor înstelate mîngîie-ți chipul
– culoare de horă și de păuni –
Patrie, luceafărul innobilării noastre”.

STERIAN VICOL

tei pe cîmpie

Teii curg pe cer prin trupul meu
Umorii se subțiază-a creangă
Ce stea cade spre noi
Tăind cu lumina nainte ?
Oglinzi vînturate, cîmpie,
Ce parfum vor avea păsările
Cununate cu ramul și cu veșnicia

GEORGE FILIP

anotimpul legendelor

În miezul unui secol împlinit
De roșu, de voință și speranță
Pe pragul țării, puri am răsărit
Sorbînd ulcioare vii de cutezanță.

E anotimpul nostru legendar
Și știm : părinții-au ars pentru idei
Prin pagini de istoric milenar
Iar noi sintem stejari sădiți de ei.

li sintem martori crezului aprins ;
Un singur pas de piscuri ne desparte.
Încandescența vremii ne-a cuprins
Și vom purta lumina mai departe.

Ni-i neamul din legende răsărit
Și știm : părinții-au ars pentru idei.
În miezul unui secol împlinit
Sintem stejarii izvoiri din ei.

A. C. PRUNDEA

chipul țării

Sub cirmuirea
soarelui
chipul de azi
al țării
se oglindește
în riul inspumat
ridicat în salbe de lumini.
Este cioplit
în piatră și-n oțel,
spre veșnicie ;
Chipul de miine
prinde contur
de curcubeu,
în apele limpezi
ale gîndurilor,
darul de preț
al străbunilor...

VASILE BOTTA

imn

Aici, lingă tîmplele munților
soarele dacic iscă țării
cerul fulguie peste case
În singele meu cresc
crinii iubirilor veșnice
Izvoarele curg limpezi
și căprioarele își mină setea
pe poteci auzite
în arcuiri de vreme.
Lingă tîmplele munților
lumina cîntă și zborul
vulturilor suie spre cer...

ION MĂRGINEANU

așteptînd

cufundat în buzele finului
noapte și ziuă
cărare de anotimp
pentru trupul soarelui
așteptînd nașterea părinților
din luciul coasei
albie cuvintelor
liber ca gestul ierbii
de-a se scîlda
în mugurii oricărui vînt
și niciodată sătul
de rădăcinile patriei tale...

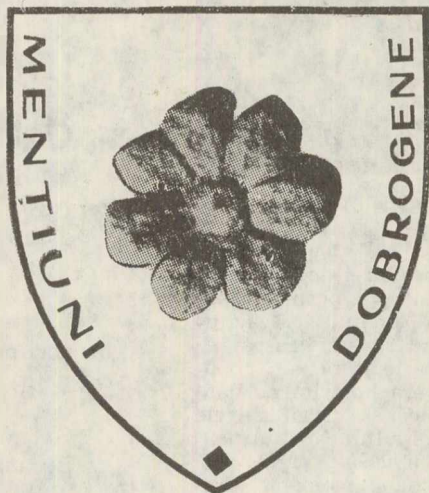


● ETHEL LUCACI BĂIAS

Mărfuri pentru Cuba

Cînd vom înflori într-un amurg,
Teilor ?

În voi curge mierea
Atitor amieze, în faguri
S-aude lăptele griului fierbînd
Ușor, în muzica divină și primară.
Trebuie la rădăcinile voastre să cobor
Printre ele, ca pe-o scară vrăjită,
Să caut locul vegheat de părinți
De unde izvorăște floarea
Mai repede în lume să-nflorim
Și pasărea să zboare înmiresmind
Lumina și imnul dulce al piinii !



PĂMÎNT AL OAMENILOR

Avionul, un MR-2 argintiu, cu structuri de aluminiu îmbrăcate în pinză, aleargă cu motoarele în plin de-a lungul pistei, o fișie de miște dobrogeană; spre noi vin vertiginos porumbiști înalte, bogate în sevele pămîntului, și orizontul pe dunga căruia sclipește marea, fantastic de albastră, un albastru viu, cu străluciri opalescente. Înainte de a ne înșuruba în cealaltă mare, a văzduhului, îmi aduc aminte de Saint-Exupéry: „Fără îndoială că avionul este o mașină, dar ce instrument de analiză totodată ! Instrumentul acesta ne-a ajutat să descoperim adevărata față a pămîntului... Cu avionul am învățat linia dreaptă. Numai atunci, din înaltul traiectoriilor rectilinii, descoperim temelia esențială, sălașurile de stîncă, de nisip și de sare...” Și mă gîndesc că rare sînt titlurile care să închidă în cîteva cuvinte atîta noblețe și atîta dragoste de umanitate ca acest „Pămînt al oamenilor”. În dimineața aceea binecuvîntată de soare, am avut, zburînd

pe deasupra spațiilor dobrogene, revelația omeniei de pe acest pămînt al oamenilor, a profundului său adevăr. Din piscul văzduhului, „temelia esențială” se vede pînă departe, spre ariile veșnic fremătătoare ale Razelmului. În ea s-au înfipt monoliții fermecătoarelor orașele de vacanță ce defilează ca un năstrușnic carusel alb-verde ori de cîte ori pilotul Alexandru Lupu înclină aparatul în viraje pe-o aripă. Din ea cresc turlele Năvodarilor, cu columnele lor de fum suînd drepte spre catapeteasma tîrîilor, și sulitele semețe ale porumbului în care se sfîrîmă briza. În ea, în această temelie, esențială, este săpat noul doc, „uscat” al Șantierului naval, matricea viitorilor coloși de oțel, care pare, din carlingă, urma degetului lui Anteu în lutul moale. Spre ea vin albe, zvelte, navele care au văzut Antipozii și-au primit botezul neptunian al Ecuatorului, nave pe care celălalt membru al echipajului, Gelu Juja, ca și colegul meu, Aurel, le compară cu pelicanii odihnindu-se pe valuri. Toate purced și se întorc la această temelie de pămînt, cu sălașuri de stîncă, de nisip și de sare, într-adevăr — aici și acum — a oamenilor.

A. M.

MIHAI PĂCURARU

la capăt, un alt început

Ascult cum pământul saltă de
seve,
dinspre dimineață spre seară,
și brațele modelează chipul
pământului aprins în coloană,
de la răsăritul omului
țișnit din rădăcinile lui

„per Scorilo“.

Ne privim trupurile arse de
vânturi
și soare — piatră sărutată cu
piatră —

duritate în mers, ochi negri
și verzi, inimă albastră de dor.
Oamenii șuvoiului au săpat
malurile, și cu frunțile
sub care galopează herghelii,
visul arde în noi tânăr știut,
tânăr voievod.

Culori pe bolta vasului
ce-și face drumul, ducând
marinarii în timpul
de fructe cu mugurii-n vuet.

ora pământului veșnic

Bunicul a rămas între arborii
mării,

să-și culce timpul sfârșit.

Copilăria mea s-a rătăcit în
văile albe, plinse de pietre.

În zare, creștea o clădire cu
anii din mine, gravi și tăcuți.

Explozie de alb în jurul meu,
anotimpuri legate de seve,

și vântul ce-mi plimbă avioane.
Înaltul, adîncul și singele

țării — trupul meu veșnic,
neadormit de ritmuri și

balans, cuprins și sărutat
de oameni. Rădăcinile noastre

se pierd între straturi, și
furtuna saltă frunzele sărate

ale mării.
Înaltul, adîncul și singele țării

s-au pierdut în copii.

ora de schimb

S-au scurs lacrimile tipătului
vestind ora înaltă a marilor
păstori.

Un timp a rămas deasupra
lucrurilor, și în noi s-au

deschis locurile părăsite.
Prin arbori răsună bucium

de dor — halucinant se
despoaie

pământul de ape.
S-a regăsit echilibrul purtat

în șuvoi,
ora înaltă, vestită de tipăt,

cuprinde casele, curțile și
munții.

Orologiul bate în ceas de
amiază

muzica sfîntă, visată de cei
aplecați peste umbră...

Noi am pornit din jos,
să înflorim Patria

în cea mai dulce cîntare.

aniversarea republicii

MĂRTURII ALE LUPTEI REVOLUȚIONARE

Multe din mărturiile aflate în Muzeul de Istorie al Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România oglindesc lupta plină de abnegație a locuitorilor ținutului dintre Dunăre și mare pentru cucerirea puterii și instaurarea republicii, ideal care avea să fie împlinit, la un nivel superior celui gândit de înaintașii noștri, — de către clasa muncitoare, de către masele largi populare sub conducerea Partidului Comunist Român, în condițiile create prin actul de la 23 August 1944.

Procesul revoluționar care a început la această istorică dată se dezvoltă în condițiile existenței monarhiei. Potrivit prevederilor Constituției, regele Mihai I păstra o serie de prerogative în viața de stat, ca : dreptul de a numi guvernul, de a exercita puterea legislativă împreună cu reprezentanța națională, de a fi șeful puterii armate. Monarhia nutrea speranța că în noua conjunctură istorică va putea să mențină raportul de forțe în favoarea claselor exploatare, va avea sprijinul puterilor occidentale în orientarea dezvoltării social-politice a țării în orbita acestor puteri. Ținînd seama de sarcinile luptei antifasciste, de raportul de forțe obiectiv și de iluziile monarhiste, P.C.R. a promovat o politică de concentrare a tuturor forțelor și mijloacelor în războiul antihitlerist și în opera de redresare a țării.

Războiul lăsase urme grele în economia țării, în toate ramurile de activitate. Virfurile reacționare ale claselor dominante căutau să agraveze situația țării, stocînd cantități însemnate de produse și recurgînd la sabotaj (cum a fost cazul la Fabrica „Getta“) și la speculă. În Constanța se crease un mare lanț al speculanților care, în legătură cu anu-

Constanța a P.C.R. mobiliza prin întruniri, manifeste și apeluri masele muncitoare la lupta pentru refacerea distrugerilor de război și pentru normalizarea vieții economice și social-culturale a județului. S-a trecut la reconstituirea comitetelor sindicale în întreprinderi și instituții, a consiliilor sindicale locale din Constanța, Medgidia, Mangalia, Cernavodă și a Consiliului județean al sindicatelor. O atenție deosebită a acordat Comitetul județean al P.C.R. organizării țărănimii în comitete sătești (cum se arată în apelul publicat în „Cuget liber“ din 18 septembrie 1944), menite să mobilizeze, să organizeze și să conducă lupta acesteia pentru satisfacerea nevoilor lor. Asemenea comitete țărănești au fost constituite la Tuzla, Cumpăna, Negru Vodă,

dicatelor unite din Constanța, care a organizat un miting în sala „Fantasio“, urmat de o demonstrație de stradă sub lozincă „Vrem epurarea elementelor reacționare“.

Chemarea lansată de Comitetul județean de partid la 20 septembrie 1944 a avut un larg ecou în masele muncitoare. Imediat a început alungarea primarilor reacționari din localitățile Izvorul Mare, Pecineaga, Corbul, Cobadin, Mihai Viteazul, Ghindărești, Tuzla, Negru Vodă, Chirnogeni, Vișoara, reprezentanții poporului trecînd la conducerea comunelor respective. Procesul de democratizare avea loc în condițiile unei rezistențe înverșunate din partea reacțiunii, care folosea chiar forța armată pentru a împiedica a-dincirea procesului revoluționar. Cu toate acestea, pînă la sfîrșitul lunii octombrie 1944, în majoritatea comunelor au fost instalați primari democrați, adevărați reprezentanți ai maselor populare.

În cadrul adunării F.N.D. din 24 octombrie 1944, oamenii muncii din Constanța au fost chemați la luptă pentru schimbarea organelor puterii de stat, alegerea unui primar din popor, a prefectului și a celorlalte autorități. La marea manifestație de la 1 noiembrie, masele populare din Constanța și din împrejurimi cer și impun schimbarea primarului și a celor doi ajutoari de primar, alegînd în locul lor trei membri ai F.N.D. Reacțiunea a luat măsuri, ocupînd cu armata primăria, interzicînd reprezentanților aleși ai poporului să intre în localul acestei instituții. La chemarea Consiliului F.N.D., mii de cetățeni, avînd în frunte formațiunile patriotice, au pătruns cu forța în primărie instalînd primul primar ales al maselor populare. Ziarul „Cuget liber“ descrie în felul următor ocuparea prefecturii, principal bastion al re-

singele nevinovat, vărsat, rictorimea și populația Constanței jură să-și păstreze cuce mai multă hotărîre cuce de astăzi, cuceririle ei din cut și să fie și mai dirz luptele-i victorioase“. Cucerirea prefecturii, cel important razim al for reacționare locale, și instal primului prefect comunis constituit un moment de în tor eroism revoluționar. Ir reșul luptei a căzut muncit Iosub Kahane, iar alți p cipanți au fost răniți. O i grafie imortalizează miti organizat atunci.

Ordonanța nr. 1 prin car anunța maselor populare județ luarea puterii de c popor, prevedea măsuri de cratice : „În toate satele și munele urbane se va aleg mod liber un primar și i siliu comunal format din c ținii cei mai cinstiți, luptă



pentru cauza democrației. J darmii sint subordonați co: tetelor sătești alese, încet orice activitate de teroare intimidare a țărănilor, mărîndu-se la rolul de pol: contra răufăcătorilor. Orice chiziții se vor face de că comitetele sătești alese, l du-se de la cei avuți în i mul rînd, iar cei care nu da în natură să plătească bani ceea ce le revine să c pentru rechiziții. Toți moșie sint obligați să-și lucreze n șiile. Negustorii sint oblig să se aprovizioneze cu m fă și să nu ascundă sau vindă mărfuri cu prețuri: să întrecă ciștigul legal“.

În vederea punerii în pract a Ordonanței se trece la fa de stăvilire a contrabandei alimente ; sint demascați c minalii de război și fărăde gile magistraților și funcțio rilor care au jefuit popula județului. Au fost întreprî măsuri energice pentru ap vizionarea populației cu lem



● Manifestație populară la București cu prilejul instaurării Republicii

miți șei de gară, au organizat o adevărată asociație pentru contrabandă pe scară mare. A-proape în fiecare zi, vagoane cu alimente și alte produse de primă necesitate luau drumul spre București pentru a fi vindute pe sub mină. Organizînd lupta forțelor populare în vederea susținerii frontului și de democratizării vieții social-politice, organizația județeană

P.C.R. pentru înlăturarea imediată a primarilor, notarilor, șefilor de post și de secții de jandarmi și a acelor care au comis abuzuri și au asuprit populația. Intensificarea luptei maselor populare a creat condiții favorabile formării „Frontului Național Democrat“, compus din reprezentanții P.C.R., ai P.S.D., ai Uniunii Patrioților și ai sin-

acțiunii locale : „Încolonată în ordine, mulțimea pornește spre prefectura județului. Reacțiunea, dorînd să stăvilească revendicările legitime ale poporului (...) era hotărîtă de data asta să facă să curgă singele poporului. Mulțimea își urmează, fără înfricoșare, fără a ezita un singur moment, iureșul ei viforos, și pune stăpînire victorioasă pe prefectură. Pe

În fiecare dintre no

Am smuls piatra d
așteptării nepăite
ne-am chemat prin

la treptele acestui
scriind un nume
pe poarta istoriei.

Și ne-am luat dim
urcate-n cîntec spi
și liniștea visării,

DOBROGEA

de foc, refacerea mijloacelor de transport și alte măsuri necesare.

Acțiunile de la Constanța și din alte părți ale țării au constituit un moment important al luptei revoluționare cu forțele reacțiunii. Prin lupta maselor, sub conducerea P.C.R., la sfârșitul lui noiembrie 1944, în aproximativ 30 de județe din cele 58, conducerea administrativă a fost preluată de prefecți și primari instalați pe cale revoluționară, de masele populare.

Forțele reacționare, atât centrale cât și locale, trecând peste voința maselor populare, gâtau prin acțiuni teroriste înlăturarea reprezentanților poporului. Asemenea „manevre” au avut loc la Constanța, Mangalia și în alte părți ale Dobrogei, dar riposta maselor a fost hotărâtă și procesul revoluționar n-a putut fi stăvilit. La chemarea județenei P.C.R. Constanța pentru sprijinirea frontului, oamenii muncii din toată Dobrogea au răspuns trimițând alimente, îmbrăcăminte, medicamente.

O atenție deosebită a acordat județeană P.C.R. problemei realizării reformei agrare — peste capul guvernului — problema cea mai arzătoare în acele momente. Sute de muncitori au fost trimiși la sate unde au desfășurat o intensă muncă pentru înlăturarea reformei agrare. „Frontul Plugarilor” a organizat la 15 februarie 1945 la Constanța o mare întrunire, cu participarea a sute de reprezentanți ai satelor, unde s-a hotărât aderarea la programul de guvernare F.N.D., adoptând o moțiune în care se arăta hotărârea lor de a înlături reforma agrară, „problema vitală pentru noi”. Hotărârea reprezentanților țărănimii dobrogene l-a determinat pe Rădescu să ceară printr-un ordin prefectului județului oprirea intrării țărănilor pe pământurile moșierilor. Amenințările lui Rădescu nu și-au atins scopul; țărani, sub conducerea partidului, au pus stăpânire pe moșii și au împărțit pământurile, fără să mai aștepte legea agrară.

În focul luptei pentru pământ, s-a cimentat alianța dintre clasa muncitoare și țărăimea muncitoare, făurindu-se astfel o uriașă forță social-politică, hotărâtoare în desfășurarea luptei împotriva reacțiunii. În realizarea programului de măsuri preconizat de partid erau interesate și intelectualitatea, și celelalte forțe sociale ce doreau instaurarea unui regim reală democrație în țara noastră.

Documentele arată că și în cuprinsul județului Constanța au avut loc demonstrații pen-

tru înlăturarea guvernului Rădescu și instaurarea unui guvern al Frontului Național Democrat.

Instaurarea la 6 martie 1945 a primului guvern de largă concentrare democratică, în care clasa muncitoare avea rolul conducător, a constituit o mare victorie a luptei revoluționare asigurând dezvoltarea democratică și progresistă a țării.

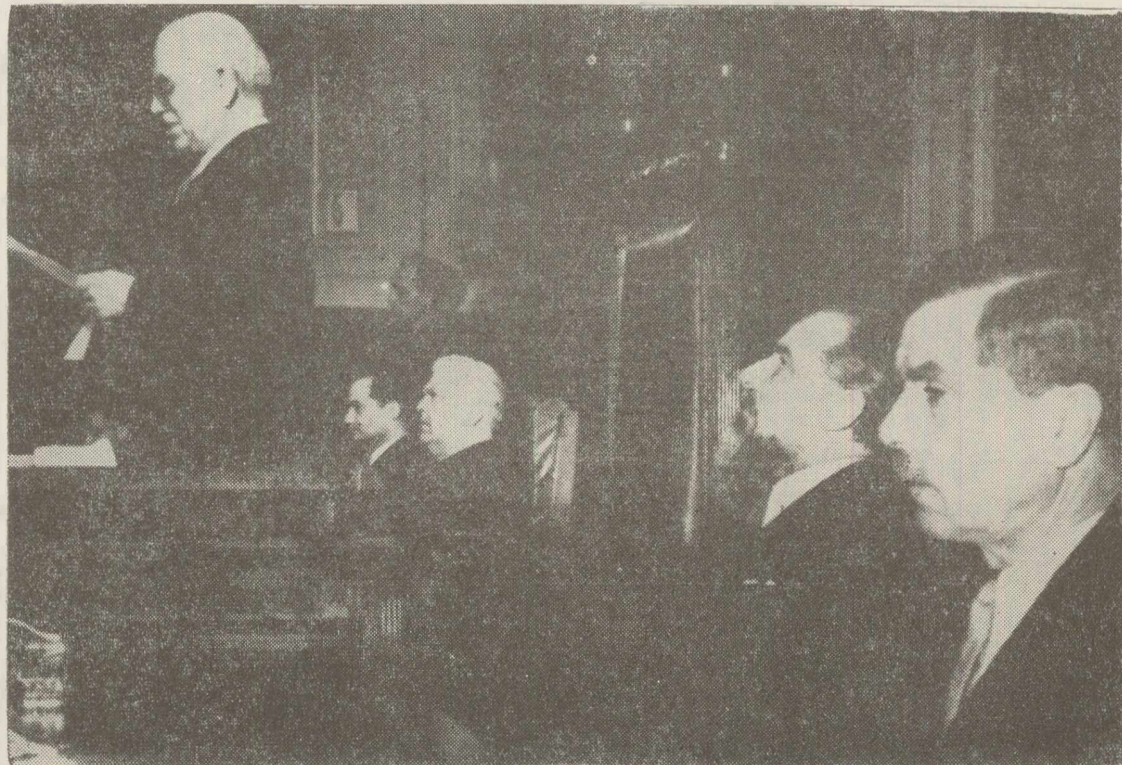
Ziarul „Cuget liber” din 8 și 10 martie 1945 menționează marile adunări populare care au avut loc la 7 martie 1945 la

Împotriva procesului de consolidare a cuceririlor democratice, forțele reacționare interne, în frunte cu monarhia, având sprijinul cercurilor reacționare externe, desfășurau o intensă activitate de subminare și înlăturare a guvernului democratic.

Așa-zisa „grevă regală” (pusă la cale de monarhie, în înțelegere cu cercurile imperialiste, prin care regele a întrerupt pentru o perioadă de timp orice contact cu puterea executivă, refuzând să contrasemneze legile), provocările fasciste din

în B.P.D. În primul parlament democrat ale cărui lucrări au început la 1 decembrie 1946, așa cum reiese dintr-un buletin electoral al B.P.D., județul Constanța își avea reprezentanții recunoscuți ai mișcării muncitorești și comuniste, membri de partid cu stagiu din ilegalitate, în persoana tovarășilor Vasile Vilcu și Nicolae Cioroiu.

Democratizarea țării, mersul ei înainte întâmpinau rezistența grupărilor politice ale claselor exploatare, a regelui



● Preziul Republicii în timpul depunerii jurământului

Mangalia și la 8 martie 1945 în Constanța, în cadrul cărora s-a aprobat o moțiune subliniind sprijinul deplin pentru guvernul democrat și convingerea că acesta va lua măsurile necesare pentru refacerea economiei naționale, democratizarea țării și înlăturarea definitivă a reformei agrare.

Printre materialele ce marchează desfășurarea, în vara anului 1945, a conferințelor regionale de partid se află și documente ce ilustrează activitatea forumului comunistilor din regiunea Dobrogea a P.C.R. Din cuprinsul acestor materiale se degajă activitatea laborioasă a conferinței care a dezbătut problemele esențiale economice și politice ce se aflau în centrul preocupărilor comunistilor din Dobrogea. Conferința a analizat activitatea comunistilor, a organizațiilor de partid și de masă în vederea sprijinirii regimului democrat popular, întăririi unității de acțiune a clasei muncitoare, a alianței dintre clasa muncitoare și țărăimea muncitoare precum și munca organizatorică și ideologică. Conferința a elaborat principalele direcții pe plan regional ale activității organizațiilor de partid și a maselor populare pentru refacerea și dezvoltarea economică.

8 noiembrie 1945 constituie doar câteva din încercările reacțiunii de a frina mersul evenimentelor istorice. Aceste „manevre” însă, nu au putut opri mersul înainte al maselor conduse de partidul comunist. La 12 noiembrie 1945, în Piața Ovidiu, din Constanța, în cadrul unei impresionante manifestații, masele populare au înfierat crimele comise de reacțiune și și-au manifestat solidaritatea cu guvernul democratic.

Materialele referitoare la lupta forțelor democratice în frunte cu P.C.R. pentru zdrobirea reacțiunii și cîștigarea alegerilor parlamentare din 1946 atestă această luptă victorioasă și în cuprinsul județului Constanța. Unul dintre documente menționează că, luând cuvîntul la marea adunare populară din 23 mai 1946, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pe atunci secretarul regionalei Dobrogea a P.C.R., a arătat maselor însemnătatea realizării, pe calea muncii și luptei revoluționare a programului de reconstrucție a țării. Ziarul „Scînteia” care publică rezultatul alegerilor din 19 noiembrie 1946 relevă că din 139.320 de voturi exprimate în județul Constanța, 120.676 au revenit forțelor democratice grupate

și camarilei sale. Avînd în vedere transformările politice, economice și sociale petrecute în perioada 1944—1947, noul raport de forțe, partidul comunist, dînd expresie voinței maselor largi populare — a stabilit ca obiectiv nemijlocit înlăturarea monarhiei. Izolat, fără vreun sprijin politic, regele a fost nevoit să abdice în dimineața zilei de 30 decembrie 1947. Din cuprinsul unor facsimile aflate în fondul documentar al muzeului se degajă explozia de bucurie, de entuziasm a maselor populare din cuprinsul județului, la aflarea vestii despre înlăturarea monarhiei și proclamarea republicii. Unul dintre materiale subliniază că „abdicarea regelui a fost un act așteptat de mult de populația constănțeană, casa regală fiind considerată de mult o instituție spoliatoare și potrivnică intereselor poporului. Clasele avute vedeau în monarhie singura posibilitate de susținere a intereselor lor și sînt singurele care o regretă. Excepție făcînd aceste elemente, se poate afirma în mod cert că populația constănțeană nu a avut niciodată asemenea izbucniri de bucurie, manifestație spontană, pînă în cele mai mici sătulețe”.

Prin proclamarea Republicii s-a încheiat procesul de cucerire a întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărăimea și cu celelalte pături ale oamenilor muncii. Instaurarea republicii — cea mai democratică formă de guvernămînt din întreaga istorie a țării — a dat poporului român posibilitatea să pășească la edificarea societății socialiste.

CONSTANTIN SAFTA
GHEORGHE PIRVULESCU

OVIDIU GENARU

cum să uit

Cum să uit vreodată augustele nopți
cînd scufundat în holde
același vînt și val mă leagănă
lovindu-mă cu pieptul de
mișcătoarele stele?
Și cum să uit vreodată valea
copilăriei,
urcușul, copacii îndoiți de
lacrimi
înșirați pe-acel drum, în urmă,
astăzi?
Și cum, tînăra iarbă, trecînd
peste ruini,
și cum, pubertatea-mi stînd
la temelia
fabricii de curent electric?
O, cum să uit vreodată cum
într-un trecut noiembrie
ningea pe Codrii Oituzului,
cum frunza și zăpada se zideau
ca alte flori troienind
mormintele?
Dar noimele de-acasă,
învățăturile, sfintele?
Dar zeei blînzi ce-mi ocrotesc
familia?
Nimic nu pot uita, pururi voi
bea din fîntînile
patriei și voi cînta înainte.

poem

Harfiste îmi umplu mina de
cîntec
la intrarea-n cîmpia senină
și-un astru parfumat
rostogolește
zăpada pe dealuri fumurii,
Tu ești nesfîrșitul,
dulcele curs de amfore,
voci de copii cuminți
vuiesc în semințele cîmpurilor
tale,
Între soare și lună
îmi ești creanga cugetătoare
care bate secunda și anul,
și duhul străbunilor mei
se rotește deasupra munților
ca o mare pasăre înseninată.

SANDA GHINEA

toți copacii țării

Mă iubesc toți copacii din țară,
pe mine, neîmblînzita făptură
de mîngîierile picurate cu
sînge.
Mă iubesc toți copacii
cu o dragoste
născută în pămîntul acesta,
cu o bucurie
pe care numai ei știu s-o
împartă,
fără tăgadă.
Pomii mei,
vă-îmbrățișez trunchiurile
înțelepciunii,
coaja crăpată de puterea
voastră lăuntrică
și mușchii
crescuți în bătaia nordului
vieții.
Mi se lipește inima de liniștea
voastră
prin care strecurați
soarele de duhuri vrăjmașe.
Necuvîntători
duhovnici ai mei din străbuni,
binecuvîntați-mi trăirea
cu ultima frunză de toamnă,
să nu fac zadarnic umbră cînd
voi adormiți,
din brațele voastre,
aripi de veghe să-mi crească
în timp.

GABRIEL GEORGESCU

la treptele acestui pămînt
în fiecare dintre noi
visînd fruntea lui Decebal.

patrie

La fîntînile tale mi-am rezemat
fruntea de copilăria
rămasă cu nopțile ascunsă
sub aripi de greieri,
iar drumul fîntînii tale
urcă prin noi
cu chipuri pe cumpănă albă.

Curg apele, albele ape prin
semn
de statornicie
și rodul se-ndoaie pe trup de
bărbat
S-au aprins crinii iubirii;
la fîntîna săpată-ntre vise
vin bărbați,
și femei,
și copii
cu pumnii-ncărcați de iubire,
de soare, de rouă și grîu.
Pămîntul acesta de flori
semănat-ntre oameni
cîntecul meu îl înalță-n colind.

DIN LIRICA POLONEZA

LEOPOLD LEWIN

cîntec

Să nesocotești o floare
Fiindcă te-a trădat un prieten ?
Să disprețuiești un pisc din Tatra,
Fiindcă l-a mînjit
O privire pizmașă ?
Să pui la-ndoială
Credința mesteacănului alb
Care de mic copil
Te-a ocrotit ca o mamă ?
Să-i blestemi
Pe cei vinovați,
Deși cîntă de bucurie
Ciocîrlia ?
Să urăști lumea
Și pe toate cele
Să le-adăpi cu-al urii
Venin mistuitor ?
Mai bine dă crezare
Rîndunelelor
Și oamenilor
Ce dau lumină stelelor !
Și mai multă crezare
Să dai bunăvoinții
Ochilor și zărilor,
Și să crezi în risete și-n izvoare,
În cîntare și cuvinte zburătoare,
În inimi și-n destine !
Poate și mai vajnic să-ndrăgești
Asfințitul
De zi
Tot ceea ce pe-a-ndele
Se preschimbă-n liniște,
Pasăre și floare,
Oameni și fiare,

Ierburi aromate,
Tot ceea ce dărnicia
Destinului
Ți-a hărăzit să privești.

ALEKSANDER RYMKIEWSICZ

variație pe tema teilor

Copac mărinimos
— darnic pentru stupii
țăranilor —
Albinele din tine iau
nectarul mierii
Copac înaripatelor milos
— cîntat în vers și strofe —
fără moarte
Slăvită-i umbra ta
cea răcoroasă
în crugul verii.

Tu dintre copacii Polomei
cel mai apropiat. mai al țării
tu ce cunoști și necuvîntătoarele
de pe-al nostru plai
tu ce cunoști deopotrivă
Și vechiul nostru grai —
asemeni linii de-argint ce suie
în creștetul tău, de ni se pare
cum că și craiul-nou e tot polon !
Cu tine sună-al țării noastre zvon
a ta-i mireasma satului, a ta
adierea ce va fremăta
de-apururea neostoit și viu
cu aripa vulturului argintiu.

Traducere de R. CIOCAN-IVĂNESCU

cărțile anului 1973 (II)

MODEST MORARIU — redactor-șef al editurii Meridiane

1. O editură prin excelență de artă ar trebui să tipărească numai lucrări deosebite. Acesta fiind un mai vechi deziderat al nostru, aș prefera să încep cu prezentarea lucrărilor din domeniul artei românești. Dintre albumele notabile amintesc: Arta lemnului la români de Florentina Dumitrescu, Ion Frunzetti și Cornel Irimie, și o sinteză ilustrată a închegării ansamblului de picturi murale din nordul Moldovei precedată de un studiu introductiv al profesorului Virgil Vătășianu. În seria Comori de artă românească va apărea un album Humor, unul prezentînd argintăria veche românească și un altul despre Grigorescu cu un text de Vasile Varga. Utimele albume amintite vor fi tipărite și în limbi străine.

Printre cărțile de teoria, critica și istoria artei semnalează primele două volume din monumentală istorie a artei românești alcătuite de Vasile Drăguț (epoca veche) și Ion Frunzetti.

În Biblioteca de artă e de menționat cartea Acest cv mediu românesc de Al. Alexianu — autorul volumului Modă și vestimente — o interesantă investigație asupra unor aspecte inedite din cultura românească feudală. Un volum de mare interes datorat lui Horia Horșia va urmări tradițiile militante în arta românească.

În dorința de a oferi publicului o bibliografie completă a scrierilor despre Brâncuși, vom edita monografia închinată marelui sculptor de Sidney Geist. Un album intrucitva deosebit se anunță cel al lui Traian Ionescu-Nișcov și Maria Soveja, despre actele de cancelarie domnească. Volumul va apărea în seria Manuscris. Vor mai vedea lumina tiparului lucrări dedicate creației lui Tonitza, Milița Petrașcu, Ion Andreescu, Nicolae Vermont, Hans Eder, celor trei sculptori Storck ș.a.

2. Iubitorilor artei universale le recomandăm titluri sugestive ca: Michelangelo pictor, Maeștri picturii universale în muzeele românești, Marile epoci ale picturii chineze clasice, volume consacrate lui Velazques, Turner, Dürer, Courbet, Capriciile lui Goya.

Populara Biblioteca de artă își continuă aparițiile cu cele două serii — Biografii, memorii, eseuri și Arte și civilizații. Cîteva titluri din prima serie: Lumea ca labirint (Manieră și manierism în arta europeană) de G. R. Hocke, Caleidoscop (o culegere din scrierile de artă universală ale lui Eugen Schileru), Michelangelo, de Charles de Tolnay, Estetica rococoului de Philippe Minguet.

La Arte și civilizații rețin atenția cartea consacrată misterioșilor etrusci de Jan Burian și Bohumila Mouchova, un istoric al picturii ruse de Vasile Florea și un altul al picturii americane de Dan Grigorescu.

Volume de real interes urmează să apară și în Mica bibliotecă de artă: Bruegel, de M. Walicki, Impresionismul de Radu Bogdan. Criticul de artă maghiar Andras Szekely prezintă una din marile școli de pictură din Europa — pictura spaniolă. Arta bulgară va fi ilustrată cu un volum consacrat școlii de pictură de la Triavna. Din critica, istoria și teoria artei universale vom publica o serie de lucrări de certă valoare: Renaștere și renașteri în arta universală de Erwin Panofsky, volumul al doilea din Estetica lui Luckas, Artă și iluzie de Gombrich, Arta occidentalului de Henri Focillon, Ochiul, mina și spiritul pictorului de Marcel Brion, Mit și realitate în artă de Jean Gim-

pel, noile ediții din Istoria picturii universale și Bucuria vieții.

Amintesc două titluri din domeniul arhitecturii: Arhitectura monumentală de lemn din România și albumul consacrat monumentului triumfal de la Adamclisi.

Recomand, de asemenea, cititorilor ale căror preferințe se îndreaptă spre teatru și cinematografie, un volum de portrete ale unor personalități actoricești din țara noastră, o istorie a celor peste 75 de ani de cinematografie românească, un dicționar al teatrului românesc contemporan și o antologie din scrierile lui Victor Iliu despre cea de-a șaptea artă.

Colecția Țări și orașe ale lumii se va îmbogăți cu noi albume fotografice: Havana, Londra, Moscova, Napoli, Pekin, Roma.

ION MARINESCU — redactor-șef al Editurii pentru turism

1. Fiind o editură cu un profil bine determinat ne-am propus — încă de la începutul activității noastre — alegerea celor mai eficace mijloace de stirnirea a interesului pentru turism pe care le înțelegem ca niște instrumente de largire a cunoștințelor și de educație artistică.

Unul din principalele mijloace în acest sens este albumul fotografic. Ne-am propus în primul rînd să edităm albume despre realitățile României socialiste. După albumul București semnat de Gh. Șerban vom scoate volumul România turistică. Alcătuit de un colectiv, acesta din urmă va fi un album funcțional care



va încerca să surprindă potențialul turistic al țării noastre. Prin albumele menționate — pe care le dorim cit mai reprezentative — dorim să intrăm într-un sistem de cooperare internațională editorială. De aceea le vom publica și în versiuni străine.

În seria marilor albume pe care le vom tipări în 1973 amintesc pe cele consacrate Muzeului de istorie a patriei (250 de imagini din care mai bine de o treime color) cu un tiraj de peste 25.000 de exemplare, și Muzeului de istorie a partidului. Urmărind firul ordonării materialului pe săli și epoci aceste albume vor fi o adevărată istorie a patriei și a mișcării muncitorești în imagini. Ele vor fi deosebit de utile școlii și cercurilor de studii ale mișcării muncitorești.

Cu prilejul aniversării a 850 de ani de la prima atestare documentară a orașului Cluj vom trimite librăriilor un album reprezentativ pentru această străveche așezare. În preajma sărbătoririi centenarului Cuza vom tipări un album-ghid realizat de Vasile Curticăpeanu care va fi și documentar prin imagine și un itinerar pe urmele momentului Unirii.

Seria de albume va fi completată cu cărți poștale colorate, cu imagini din toate localitățile de importanță culturală, istorică și

artistică. Vom folosi cu predilecție grupajele de imagini din orașe sau județe.

Un accent primordial al activității noastre va fi pus pe ghidurile și îndreptările turistice. În decurs de trei ani vom realiza ghidurile tuturor județelor țării, ce urmează să fie încredințate unor colective locale, bune cunoscătoare ale zonelor. Ne propunem ca aceste ghiduri să devină lucrări de referință pentru viitoarele volume de informație generală. Anul viitor urmează să apară ghidurile județelor Arad, Brașov, Bihor, Cluj, Mehedinți, Suceava.

Vom publica de asemenea un ghid al litoralului.

Ținînd seama de sugestiile primite din partea turiștilor, ne-am propus conceperea unor ghiduri de conversație poliglote în care vom folosi mult imaginea, noțiunea și cuvîntul. Traducerea se va face pe orizontală în 6 limbi de circulație universală. Unul din aceste ghiduri va fi adresat personalului din rețeaua hotelurilor și restaurantelor.

O altă noutate va constitui seria de hărți turistice pliate, în 6 culori, cuprinzînd informații turistice obligatorii din toate județele țării.

2. Amatorilor de drumeție le oferim seria **Tinerețea în excursie** cu lucrări despre monumentele istorice ale țării noastre, frumusețile naturii, casele memoriale, pe urmele scriitorilor noștri etc. Primele titluri: Turism cu manualul de istorie de Dumitru Almaș, Turism cu manualul de română de Mihai Florea, Turism cu manualul de botanică de Tudor Opreș.

În afara colecțiilor **Cîntare României** (unde vor apărea pentru început Priveliști din țară de Nicolae Iorga, antologia Spațiu și mit, Scriitori pelerini de H. Zalis, Argedava de Pop Simion, Întîlnire la coloana dorică de Valentin Hossu-Longin) și **Măpamond** — consacrată reportajelor de pe glob — vom lansa colecțiile **Mari călători și Locuri și legende**.

Alain Guillermeu — președintele Academiei internaționale de turism — semnează prefața la volumul **În țara legendelor** de Al. Mitru ce va deschide colecția Locuri și legende. Paralel lucrăm la un dicționar al legendelor românești.

Scriitorul Grigore Băjenaru ne-a încredințat cartea **La taină cu munții**, în care a inclus cinci legende. Etnografa Tony Brill va alcătui o antologie de legende geografice românești.

Vrem ca accepția termenului de turism să fie mult lărgită, să nu însemne doar drumeție, ci investigarea artei, civilizației, culturii poporului nostru și a altor țări. Așteptăm în acest sens lucrări diverse atât din partea unor înzestrate condeie cit și ale unor tineri pe care una din cele mai noi edituri îi invită la colaborare. Solicităm de asemenea publicul interesat să ne trimită propuneri de titluri sau eventuale sugestii de teme pe care ne vom strădui să le folosim în munca noastră de editori.

Anchetă realizată de
RADU LEVĂDĂ.

MASCARADA

de M. I. LERMONTOV

Montarea dramei romantice „Mascarada” pe scena Teatrului de dramă și comedie din Constanța ne prilejuiește reînălțarea cu verbul fulminant al unui din marii romantici europeni: Mihail Lermontov. Autorul poemului „Demonul” și al celui roman care ne-a încântat adolescența „Un erou al timpului nostru”, a trăit în prima jumătate a secolului trecut, fiind răpus, la numai 27 de ani, într-un duel. Ca și înaintașul său Pușkin, a cărui moarte a deplins-o într-o poezie demascatoare, Lermontov a fost o fire patetică și un cuget cutreierat de întrebări, și, ca mai toți romanticii, un spirit neliniștit, oscilând între trecut și viitor, între real și ideal. Ceea ce îi asigură autorului „Mascaradei” o originalitate am zice de esență este însă o mai lucidă viziune și un mai acut simț tragic. Comparând „Evgheni Oнеghin” de Pușkin cu „Un erou al timpului nostru”. Belinski observa că „pe cât fi este Oнеghin superior lui Peciorin din punct de vedere artistic, pe atât fi este de superior Peciorin lui Oнеghin din punct de vedere al ideii pe care o reprezintă”. Tot Belinski prevedea că Lermontov va trece de la poezie și roman la dramă, date fiind tensiunea și vina dramatică a poeziei și prozei. Avind avantajul distanțării în timp, vom observa că Peciorin este o replică am spune modernă a lui Oнеghin (în sensul că un creator adevărat este modern față de înaltașul său care rămâne „clasic”). În „Mascarada” personajele se diferențiază, se obiectivează nu în sensul de „tipare clasice”, ci de adăncire a viziunii structurale romantice, dar de esență tragică, a autorului. Avem de-a face chiar cu doi Peciorin: unul candid, avântat, urmărit de o unică grijă, aceea de a-și păstra nealterată „onoarea” (Prințul), altul sceptic, potolit, aflându-și pentru o clipă echilibrul în puritatea iubirii, apoi devorat de neliniște, de nesiguranță, de demonul răzburării (Arbenin). Mai exact, Prințul îl precede pe Peciorin, în timp ce Arbenin îi urmează. Piesa este complexă. Ea reia unul din motivele fundamentale romantice: antinomia bine-rău, inger și demon. Nina, tinăra soție a lui Arbenin, este întruchiparea purității, a frumuseții candidă, în timp ce Arbenin, oscilând între rău și bine, între iubire și răzburare, se autocaută drept „trișor”. Într-un moment al confruntării, Prințul îl întreabă: „ce ești dumneata, inger sau demon?” Eroii piesei poartă fiecare o vină tragică. Mai apăsător decât toți poartă această vină Arbenin. Necunoscutul (personaj desigur simbolic) îl pindește din umbră, plănuiind și realizând (cu ajutorul celorlalți și al lui Arbenin însuși — al demonului din Arbenin) finalul tragic. Acest final ne apare fatal în condițiile societății din acea vreme, care ge-

nera răul, ucigând sentimentele, înlocuind cu măști ale ipocriei, ale răului, ale urii, adevărul, binele, frumusețea. Ne apar, deci, atât sensurile morale ale piesei, cât și tenta ei satirică. Vedem însă, într-o perspectivă a esențelor, un Lermontov mai lucid și mai adânc, întrevădem chiar în Lermontov un precursor al lui Dostoievski. Ion Maximilian (care a avut în Zavadski un profesor și l-a putut observa pe maestru „la lucru” și pe marele actor Mordvinov în rolul lui Arbenin) a trecut credem un examen dificil realizând atât versiunea românească a textului, cât și versiunea scenică. Piesa putea fi tratată în litera ei, ca dramă cu accente satirice, în spiritul ei, ca dramă romantică, în extensia acestui spirit, ca farsă tragică. Ion Maximilian a preferat un spectacol echilibrat, care să impresioneze prin substanța lui, prin jocul de forțe, prin maturitatea stilului — și nu prin exacerbară efectelor. În această tentativă de a pune un stil matur și o nouă strălucire reprezentării „Mascaradei”, regizorul a beneficiat de o echipă actoricească adecvată. De mai mulți ani simțem martorii unei conturări tot mai sigure a posibilităților de creație, ai unei succesiuni de valențe, de la un rol la altul, a cuplului Sandu și Aurora Simionică. Arbenin este bine realizat în natura sa complexă, în ipostazele sale contradictorii. Sfârșirile lui lăuntrice, însă, transpar mai puțin. Scena finală, în care i se pronunță adevărul și este cuprins de spasmele remuşcării și de o disperație împinsă la paroxism — ar mai putea fi lucrată. În această scenă Sandu Simionică trebuie să se concentreze mai mult asupra rolului. La o asemenea ştachetă ni se prezintă interpretarea dată de Aurora Simionică rolului Nina. Ea conturează un personaj de o luminozitate deosebită, cu o expresivitate nuanțată, cu o plastică evidentă. Pe alocuri, însă, o anume afectare diminuează acuratețea rolului. Momentul de adevăr al Ninei, în care plasticizarea pe care o dă eroinei este emoționantă, convingătoare, are un aer pur și intens. Interesantă, cu mijloace sobre, dar sugerând tocmai prin retineră nota de mister, de „personaj din umbră”, ne apare și interpretarea pe care o realizează Romel Stănciugel în Necunoscutul. Mircea Nicolae Crețu, convenind fizic și pînă la un punct, chiar psihologic, rolului Prințului, ni s-a părut inegal de la un spectacol la altul, deplasînd accentul pus pe firea visătoare a personajului către aparențele impetuoase date de titlu și uniformă. Probabil că nici textul nu i-a oferit o motivație mai adîncă a apăsărilor la „onoare” care, pînă la urmă, nu prea reușesc să ne convingă. O reexaminare a esenței rolului se cere efectuată, astfel ca oscilarea între natura

interioară și determinările exterioare ale personajului să-și afle o identitate. În celelalte roluri, Marcela Sasu (Baroneasa), Costel Rădulescu (Kazarin) și Emil Sasu (Sprih) au confirmat calități interpretative adecvate aparițiilor lor scenice. Împreună cu aceștia, toți ceilalți interpreți au asigurat un cadru și o diversitate meritorie. Scenografia semnată de Elena Forțu, cu mijloace sumare, dar expresive, a suplinit, prin sugestie, chiar și unele intenții mai puțin vizibile ale regiei. De reținut nota de carnaval, dar și grotescul măștilor, apele șterse și confuze ale oglinzilor, ca elemente caracteristice, dar și tenta de irealitate atât de necesară unei transpuneri artistice. Introducerea unei scene de balet în „mascaradă”, ni s-a părut a fi un adaos baroc, ca să nu spunem rococo. Tot astfel și romanța acompaniată la „clavir”, pare un adaos desuet, gen „cele două orfeline”. Asta înseamnă că e bine ca spectacolul să rămînă în echilibrul său real, fără decorații inutile. Aceași atenție la unele replici care pot sconta pe înveselirea facilă a spectatorilor. În ce privește muzica (Aram Hacıaturian) desigur, ea este o parte integrantă a spectacolului, mai ales valsul, impetuos și nostalgic, care revine obsedant, înregistrarea ei, însă, lasă de dorit, fără a mai vorbi de acustică... La capătul acestei cronici, o ultimă observație: ritmul primei părți este mai trenant, tonusul ei mai șters, în comparație cu forța de desfășurare și valorile expresive ale celei de a doua.

O. G.

puternice sentimente românești

În peisajul plasticii americane contemporane, creația pictoriței de origine română Georgeta Arănescu-Anderson și a fratelui său, sculptorul Constantin-Ticu Arănescu, s-a impus tocmai datorită particularităților profunde românești, cei doi artiști continuînd dincolo de ocean, într-o viziune modernă, tradițiile artei noastre populare. Critica de artă americană a subliniat nu o dată specificul național al creației fraților Arănescu, iar contactul direct pe care l-am avut în 1968 cu opera acestora, în expozițiile deschise la Galați, București, Cluj, Iași, ne-a convins pe deplin de acest lucru. Recent, pictorița Gigi Arănescu-Anderson, în dorința ca opera lor să fie integrată patrimoniului culturii românești, a donat Muzeului de artă românească modernă și contemporană din Galați 200 de lucrări de pictură și grafică ale sale și 70 de sculpturi ale lui Constantin Arănescu. Donația, desigur, nu este întâmplătoare. Galațiul este orașul natal al celor doi artiști; aici și-au trăit copilăria și primii ani ai adolescenței, aici tatăl lor a fost profesor și director al Liceului „Vasile Alecsandri”. Gestul pictoriței exprimă, la modul cel mai concludent, dragostea sa față de patria de obirșie, față de ora-

șul natal, recunoștința față de valorile spirituale ale poporului român care le-au hrănit inspirația și l-au călăuzit în realizarea crezului lor artistic. În donația pe care pictorița Arănescu a făcut-o, alături de unele lucrări abstracte ale lui Constantin Arănescu ca „Viteză”, „Băiatul și floarea”, „Ciine turbat”, „Boul Apis”, „Salomea” ș.a., cărora artistul le-a zis „electronice”, există o serie de lucrări de inspirație românească, cioplite în stilul artei noastre populare. Realizate din asamblarea unor piese ale aparatelor de radio și televiziune, ale mașinilor de tăiat iarbă sau pur și simplu din obiecte găsite la întîmplare, „sculpturile electronice” ale lui Ticu Arănescu conțin tilcuri ce pun în evidență fantezia bogată a artistului, ingeniozitatea minții sale, capacitatea sa de a conferi sensuri unor obiecte care la prima vedere ar părea pentru oricine neverosimile. Descoperind pe plajele Floridei lemnul, vechi de sute de ani, ars și pietrificat, provenit din epavele purtate de apele oceanului, Constantin Arănescu realizează o seamă de sculpto-construcții și peste 20 de lucrări cu tematică românească. Altele sînt investite cu sensuri simbolice, dictate de însăși forma materialului folosit. Lucrările cu tematică și stilistică românească sînt cioplite în genul stilpilor totemici, al troitelor, al stilpilor de pridvor. „Coloană moldovenească”, „Troită”, „Treaptă”, „Familia omului”, „Cariatidă” sînt doar numai cîteva din sculpturile din „Donația Arănescu” care pun în lumină preocupările artistului pentru folclorul românesc, pentru arhitectura noastră populară, sintezele la care acesta ajunge, făcînd dovada capacității sale de a îmbina în armonii originale arhaicul cu modernul. Aceași preocupare pentru folclorul românesc, pentru arta noastră medievală, o manifestă și sora sculptorului, pictorița Gigi Arănescu. Dacă într-o serie de picturi ca „Din străbuni”, „În amintirea mamei”, „Reflecții” se simte influența expresionismului abstract și a picturii gestice (action painting), în lucrări ca „Scoată”, „Covor românesc”, „Odăjdii”, „Zestre țărănească”, „Tradiție” etc. influența folclorului nostru, a frescelor moldovenești, e covârșitoare. Românească și în același timp universală, creația fraților Arănescu este o expresie profundă a spiritualității poporului nostru, iar prezența sa definitivă, printr-un număr de lucrări atât de mare, în muzeul de artă gălățean, nu poate decât să sporească prestigiul acestei instituții cu profil unic în țara noastră.



CONSTANTIN ARĂNESCU

Aripa

CORNELIU STOICA

la banska bystrica

Arta interpretativă a scenelor constănțene s-a situat în ultimii ani la nivelul cucerit de școala românească de teatru și operă, recunoscută în întreaga lume pentru indubitabilele ei valori. Succeselor păpușarilor din Constanța la Zagreb și Nancy, li s-a alăturat, spre deplina noastră satisfacție, prezența strălucită a Teatrului de dramă și comedie la Festivalul mondial de teatru de la Madrid, octombrie 1971. Iar soliștii Teatrului liric — Aida Abagief, Elizeu Simulescu, Margareta Tomazian-Andriescu — au confirmat, pe diferite scene lirice din Europa, renumele belcanto-ului românesc. Recent, lor li s-au adăugat alți doi artiști ai Teatrului liric din Constanța, VERONICA DIACONU și FLORIN DIACONESCU, care au cîntat pe scena Operei din Banská Bystrica. La întoarcerea din Cehoslovacia, am avut o agreabilă convorbire cu cei doi artiști, într-o scurtă pauză dintre

două repetiții „la cabină” (pregăteau viitoarea premieră a teatrului, Pescuitorii de perle). Florin Diaconescu: Orașul Banská Bystrica este așezat la poalele Munților Tatra, care amintesc de vitejia ostașilor români în luptele pentru eliberarea țării prietene. Locuitorii orașului păstrează, cu profund respect, memoria soldatului român căzut eroic în aceste bătălii. Ne-a impresionat plăcut politețea desăvîrșită și neostentativă a gazdelor. Ne-am simțit ca între prieteni buni și vechi. Toată lumea, de la portar la directorul operei, a făcut totul pentru a ne simți bine. Veronica Diaconu: Vreau să vă spun că noi am fost primii artiști români care au cîntat la Opera din Banská Bystrica. Publicul, foarte receptiv, ne-a făcut o primire emoționantă. Primul spectacol, cu Traviata, în care a cîntat Florin, n-a avut o sală plină, dar colegul meu a fost atât de aplaudat, încît ecoul succesului său a făcut rapid înconjurul orașului și la spectacolul cu Boema, în care am cîntat amîndoi, Florin pe Rodolfo, eu pe Mimi, toate biletele au fost vindute în prima zi,

deși — notați bine! — reprezentarea avea loc într-o zi „necomercială” pentru operă, marțea. F.D.: La succesul spectacolelor a contribuit în primul rînd orchestra, perfect echilibrată pe compartimente, armonioasă, bine pusă la punct tehnic. Ea se limitează, lucru rar și apreciabil, la rolul de acompaniament discret al vocilor. Sufletul orchestrei, creatorul ei este dirijorul și directorul instituției, Anton Buranovski. V.D.: Să nu uităm și aportul deosebit al partenerilor, soprana Božena Fresserova, în rolul Violetei din Traviata, cu care Florin a colaborat foarte frumos, deși n-a avut nici o repetiție de ansamblu. În Boema, amîndoi am simțit sprijinul trupei, din care s-a detașat baritonul František Kaban (Marcello). F.D.: Veronica vorbește de partenerii cehi, eu am însă datorită morală de a mulțumi colegii mele, care, în Boema, a fost caldă și expresivă, impresionînd prin frumusețea vocii, prin frazarea și trăirea partiturii pe care o interpreta acolo, la Banská Bystrica, pentru întia oară.

JEAN BADEA

Intr-un interval de timp foarte scurt, mai precis în două zile consecutive, 25 și 26 noiembrie, televiziunea ne-a oferit două lecții de morală; nu prin emisiunile specializate în dezbateri etice ci prin așa-zisele divertismente. Profesorii au fost Doina Badea și Ion Țiriac care au dizertat în limba lor prea bine cunoscută pe tema autodepășirii, a modelării prin voință. **Cîntec, pentru tine trăiesc** — ne asigură Doina Badea, aducînd ca argument vocea ei de aur și nu numai atît. Recentul ei recital consemnează punctul final al unei evoluții, așa spune, dramatice pîndind instalarea într-o personalitate proprie. N-o cunosc personal pe cîntăreață dar am descifrat din aparițiile ei succesive la televiziune sensul unei grave confesiuni privind drumul întortochiat al unei vocații în căutare de sine. Dovada că Doina Badea se află pe un drum ascendent ne-a fost oferită în acea zi de simbătă; o apariție firească, liberă în matca muzicii scrisă anume pentru vocea ei; o apariție mărturisind ani de muncă în urma cărora statuara

T.V.

două vedete

noastră cîntăreață s-a învins pe sine și s-a lăsat învinsă de sine consecutiv — în ignoranța noastră care după cum spuneam, ne menajăm zilnic slăbiciunile. **S-a întîmplat în Răsărit...** ca o țară de telespectatori să adore un tenisman și să-și satisfacă firescul interes pentru glacialul și mustăciosul lor adorat din alte surse decît cele autohtone. Filmul francez consacrat lui Țiriac e un omagiu al unei voințe răzbatătoare peste carențele talentului — ne-o mărturisește el însuși — al unei voințe fertilizate de sudoare; am văzut-o înflorind pe fruntea omului nu ca un simbol de circumstanță ci ca o realitate vie și cu atît mai predispusă la reflecție etică. Înainte de a fi al nostru, Țiriac este propriul său performer. Victoriile și înfrîngerile lui la

care am asistat de atîtea ori cu satisfacție și amărăciune sînt numai aparențe contradictorii ale unui constant triumf asupra propriei condiții. Victoria ca și înfrîngerea lui ne solicită deopotrivă, după fiecare ghem realizat sau pierdut de Țiriac ne ștergem și noi sudoarea cu celălalt capăt al prosopului lui și ne concentrăm, cu fruntea plecată, pentru înfrîntarea viitoare. Tocmai de aceea i se cuvenea un film lui Țiriac și regret că n-am făcut-o noi fiindcă, firește, am fi reușit din moment ce aveam cui să i-l dedicăm. Poate l-am fi salvat pe glacialul nostru adorat de decorul banalului western american, de insoliiții pantaloni cu franjuri și de galopul nebunesc după o salată de argint, care de departe pălește în fața unui suflet de aur. Cele două vedete găzduite de televiziune întruchipează o unică pledoarie în favoarea ideii de autodepășire, de modelare prin voință.

CONSTANTIN NOVAC

dialog despre mare cu DORU POPOVICI

— Am citit cîndva în această revistă, un eseu despre „Dobrogea și muzica românească”. Am reținut puternica și plastică reflectare a acestor meleaguri în arta sonoră românească din ultimele șapte decenii. Din lucrările ascultate la radio mi-am dat seama că și dumneavoastră v-ați propus să transpuneți farmecul mării și al pămîntului dintre ape. Ce ne-ați putea spune în această privință?

— Maestrul Tudor Ciortea, în prefața cărții mele „Introducere în opera contemporană”, îmi reliefa un anumit temperament de esență latină. Or, era firesc ca să fiu foarte apropiat de un ținut din preajma mării. Încă din copilărie, imensitatea ei exercita asupra mea o fascinantă atracție. De cîte ori privesc marea, am revelația unor „împezimi de infinit”.

— De altfel, după cîte știu, este titlul ultimei dv. cărți, în curs de apariție.

— Nu numai atît. Există o secțiune cu titlul Vox Maris, în care evidențiez această dragoste a mea, de un lirism fremătător pentru sublimul pămînt, auster ca și o icoană bizantină, domol ocolit de mare.

— Ce lucrări vocale ați scris în acest sens?

— Liedul cel mai drag al meu se intitulează „Dintre sute de catarge” și are la bază nemuritoarele versuri ale lui Eminescu. A fost interpretat în primă audiere în 1953 la Sala Dalles de un senior al liedului românesc: Constantin Stroeșcu. Pe atunci era considerat ceva foarte nou, melodia cu un caracter arhaic, inspirată dintr-un folclor din timpuri imemorabile, se suprapunea peste o acordică polimedievală, de un efect onomatopeic, sugerînd „valurile, vînturile”. De atunci liedul a cunoscut zeci de interpretări culminînd cu cele din anul trecut din Austria unde a apărut și o traducere minunată a poeziei eminesciene.

— În unele lucrări marea devine simbol, iar muzica creează o atmosferă de un accentuat spirit contemporan.

— Vă referiți probabil la madrigalul meu „Pe o plajă japoneză” inspirat de versurile Ninei Cassian.

— Într-adevăr. M-a impresio-

nat un tragism reținut și imbinarea mijloacelor de expresie renesantiste, cu altele tipice pentru madrigalul românesc al zilelor noastre.

— Ca să continui ceea ce ați spus, așa adăuga că lucrarea tălmăcește un peisaj dureros, în virtutea faptului că pe o plajă niponă, în perioada bombardamentelor atomice, copiii nu se mai bucură de culori și culorile nu se mai bucură de copii. În opoziție cu acest peisaj sumbru, muzica se continuă cu un imn închinat soarelui, iar în acest sens mi-am propus să conturez imaginea tonică a Mării Negre, în ambianța unui pămînt parcă identificat cu sensurile cuvintelor, valorificate de mine dintr-un vechi imn bizantin: „Pre pămînt pace și între oameni bună învoire”.

— Dar ce ne-ați putea spune despre poemul vocal-simfonic „Patria mea” pe versuri de Vladimir Colin?

— Este o piesă larg accesibilă în care am transpus vitalitatea cuvintelor care glorifică frumusețile țării și în special ale pămîntului dobrogean. În mod simbolic, am introdus o variantă senină a baladei Miorița într-un context orchestral transparent, cu o maximă economie de mijloace.

— În activitatea dv. de muzicolog, ați scris și despre muzicienii dobrogeni?

— În special despre Ioan D. Chirescu, atît în cărțile mele „Muzica corală românească” și „Muzica românească contemporană”, dar mai ales în ultima mea carte „Împezimi de infinit”. Am mai scris despre genialul poem „Vox Maris” al lui Enescu, despre „Elegia pontică” a lui Th. Grigoriu care ne duce cu gîndurile la Ovidiu, despre „Simfonia a III-a” de Sigismund Toduță, închinată tot lui Ovidiu — și exemplele pot continua.

— Se poate spune, deci, că Dobrogea a constituit o permanență în creația dv.?

— Sper să constituie și în viitor. Pînă și admirația mea pentru cultura spaniolă, materializată prin lucrările „Mariana Pinedo” și „Studiu pentru Manuel Defalla” sînt niște paralelisme cu momente dobrogene.

DO'NA MOGA

Înscrisă printre manifestările culturale dedicate celei de-a XXV-a aniversări a proclamării Republicii, expoziția de pictură — și, intrucîtva, și sculptură — deschisă de către plasticienii amatori din Constanța la Galerii propune publicului nu numai un număr remarcabil de lucrări ci și citeva subiecte de meditație. **Romeo Iacobescu** expune, printre altele, „Case din Agapia”, peisaj lucrat în tușe viguroase, în tonuri de brun, calde, cu real simț al armoniei cromatice; se întrevăd studiile perseverente de culoare. („Masca” aceluiași, sculptură în lemn, denotă o bună cunoaștere a resurselor grotescului și stăruință asupra detaliilor; impresia generală este însă de exces de tehnică). Dintre tablourile lui **Ion Hristu**, exuberante, ușor expresioniste, cel mai realizat ni s-a părut „Natură statică cu flori”, „Peisaj în port” acuzînd tendință către descriptivism. **Chirică Ivanof** semnează „Flori”, o bună acuarelă, și citeva peisaje. „În deltă”, de **N. Kaminski**, dovedește sensibilitate, optimism, delicatețe, ca și „În baltă” al aceluiași, peisaj miniatural. Nu-i lipsește artistului un anume simț al valorilor lumini care se reflectă în apă. Mai puțin reușit este „Peisaj de toamnă”, inegal ca execuție a planului secund față de cel prim. „Relativitate”, tablou semnat de **D. Giuglovan** înfățișează, sub o etichetă perfect fungibilă cu oricare alta din seria de concepte mari, sfîrșitoare atunci cînd nu sînt rodul unei culturi temeinic asimilate, siluete de păsări albe plutind peste un peisaj (care ar putea fi „dezolant” dacă n-ar fi tratat în culori stridente), oameni crispați, arbori neverosimili, peste toate plutind un astru clorotic. **Tănase Leonte** expune „Soare la Mangalia”: ritmuri vii, cromatică tonică — dar, în ansamblu, impresia este de panou publicitar. Dintre tablourile lui **Marian Chirea**, „Acoferisuri” (tonuri calde, discrete, poezie delicată a nuanțelor), „Flori” și „Peisaj” sînt cele mai izbutite. Celelalte, ca „Peisaj

subacvatic” și „Arături de toamnă”, fac dovada unui cert simț al culorii și a unei anume tentații a spațiilor ample, dar diversitatea excesivă a tematicii și lipsa — vizibilă — a studiu-lui, a exercițiului plastic duc, în cazul acestor din urmă lucrări, la alunecarea în superficial. Un număr remarcabil de pinze sînt expuse de către **Emil Ionescu**, pictor al luminii, cu netăgăduit simț al peisajului (mai mult decît al portretului); „Geamia din Babadag”, „Casa pădurarului”, o altă versiune a „Geamiei din Babadag” sînt peisaje izbutite, lucrate cu bună tehnică, încărcate de poezie. Ca și în cazul lucrărilor lui **M. Chirea**, pinzele lui **Sorin Rosenzweig** pot fi grupate în două: o „Compoziție” ingenioasă, „Totem I” și „Totem II” sînt lucrări echilibrate, în realizarea cărora se întrevăde disciplina impusă mîinii și ochiului, spre deosebire de „Pei-

CRONICĂ PLASTICĂ

amatorii constănțeni în expoziție colectivă

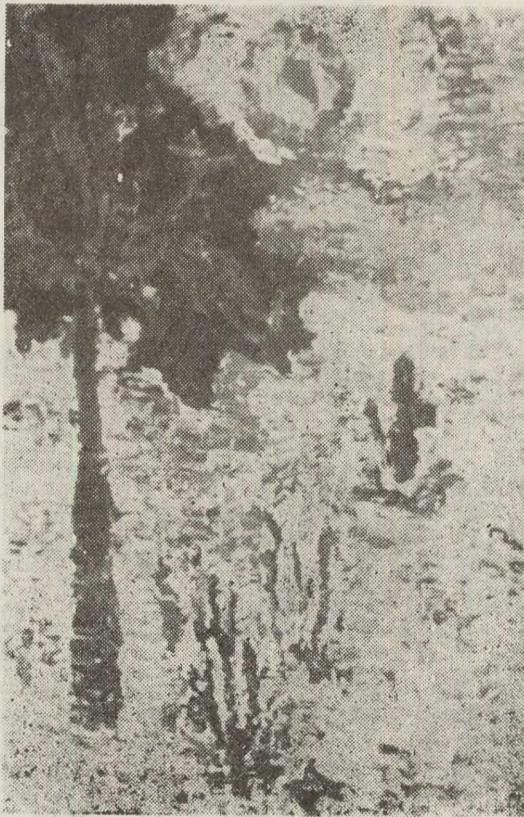
saj cu case” în care zonele de culoare sînt incompatibile; nu mai vorbim de faptul că abordarea efectelor de lumină în peisaje nocturne pretinde un exercițiu stăruitor pe care în chip firesc începătorul n-are cum să-l fi făcut. Remarcabile „Florile” lui **G. Mocenco**. O pinză interesantă semnează **Timofei Mîndru** („În deltă”, peisaj hibernal: arbori în prim-plan, cu coroanele multiplicat fantastic, apoi contururile unei case troienite, o geană de lumină abia întrezărită, dincolo de care se desfășoa-

ră mari spații dezolante; privilegiu comunică sentimentul tragicului, tabloul fiind, la modul romantic, o stare de spirit. Exercițiul plastic este probat din plin, pictorul e stăpîn pe modalitățile sale de expresie). „Florile” lui **T. Manolescu** sînt pictate cu mină sigură, formată, iar „Portretul” semnat de **N. Manolescu**, unul dintre cele mai bune din expoziție, vădește calități de analist, în afară de priceperea de a trata fondul și a-l armoniza cu expresia fizionomică. Dintre acuarelele lui **N. Ionescu**, destul de multe de altfel, se remarcă „Geamia din Babadag” și „Casă veche din Dobrogea”, lucrări de atmosferă, grațioase, executate respectîndu-se cerințele genului. Altele, ca „Mare frămîntată”, păcătuiesc prin obiectivitate rece, prin înclinarea către detalii „puse” fără discernămint. O discuție aparte suscită pinzele **Marianei Cînteașu**, lucrate cu mină de artist format, exersat, talentat. Influențele unor înaintași de mare răsunet sînt asimilate organic, topite în structura intimă a modalității de lucru a pictoriței. „Flori”, „Peisaj”, „Natură statică” sînt pinze care certifică o vocație adevărată și atestă atingerea unui vizibil grad de maturitate. Există însă în două dintre pinze, amîndouă — peisaje, pe lângă prezența unei vii, am zice, scenografice, și tonuri reci, care marchează o ușoară detașare, lipsă de aderență sufletească. În ansamblu, expoziția oferă publicului nu puține pinze cu adevărat bune; despre unele ca „Peisaj industrial” (**Genoveva Vasilescu**), „Peisaj la Ostrov” (**M. Predoiu**), „Natură statică” (**M. Culiță**) n-am vorbit ținîți fiind de lipsa de spațiu. Faptul asupra căruia am dori să stăruim, însă, este cel despre care aminteam mai sus: expoziția ca prilej de meditație. Participarea la această manifestare este mai mult decît numeroasă, simeza fiind chiar încărcată. Există lucrări bune — și nu puține. Cei ce expun a parțin unor sectoare profesionale foarte variate. Pînă aici, deci, toate la locul lor. Este firesc și decalajul de valoare — între anumite limite, desigur. Ceea ce îngrijorează este cu totul altceva: faptul că, în unele cazuri, la unul și același artist, există și lucrări bune, bine concepute, bine gîndite plastic, și lucrări submediocre care trădează ignorarea unei elementare temeli a meșteșugului.

Forțăm, poate, imaginea dar este exact impresia cu care am rămas după ce am privit — și nu o dată — unele lucrări din expoziție. Izvorul acestei stări de lucruri stă, credem, în modul cum sînt îndrumați acești entuziaști ai plasticii, vrednici de altfel de toată stima pentru dragostea lor față de artă. Departe de noi gîndul de a-l face responsabil de această stare de lucruri pe metodistul de resort de la Centrul de îndrumare a creației populare. Este însă nevoie de un mai strîns contact al său cu plasticienii amatori; după cum, considerăm, firesc ar fi ca instituția amintită, Centrul de îndrumare, să poată pune la dispoziția acestora un spațiu convenabil, polifuncțional: atelier, sală de expoziții, sediu de cenoadu plastic.

MARIAN
CHIREARăsărit
cu pin

AL. MIHALCEA



eseurile lui dimitru ghișe *)

Cei care au urmărit în pagina a doua a săptăminalului **România literară** rubrica de eseuri **Excelsior** semnată de Dumitru Ghișe, au putut observa, de la un eseu la altul, virtuțile unei gândiri structurate polivalent, în efortul de a elucida categorii și aspecte care solicită interesul omului de astăzi. Pentru autorul studiului **Existențialismul francez și problemele eticii**, filosofia este „atitudine activă întemeiată pe cunoaștere”. Pornind de la teza lui Marx asupra lui Feuerbach („filosofii au interpretat lumea în moduri diferite; este vorba, însă, de a o schimba”) filosofia nu mai poate fi desprinsă de real și realitate, atitudinea fiind exercițiul ei moral. „Cerința exprimată afit de convingător de secretarul general al partidului nostru de a lega teoria de practică este, în fapt, ozonul respirației filosofice, o condiție vitală a activității teoretice”, subliniază D. Ghișe în introducerea la prezenta carte. „Astăzi nu se mai poate face filosofie (...) în afara politicii”. Și: „filosofii trebuie să aibă o prezență socială activă”. Autorul pătrunde astfel în spațiul unei dezbateri de o amplă actualitate.

Cartea cuprinde două grupuri de eseuri: cele apărute sub titlul de rezonanță poetică **Excelsior** (1971—72) — și cele exprimate pe parcursul mai multor ani (din 1963 până azi) și care se integrează unui **Dialog cu timpul**. Parcurșă, cartea este un tot. Raporturile dintre știință și filosofie sînt inevitabile „căci sînt organice, consubstanțiale”. Dintotdeauna filosofia s-a bazat pe rezultatele cunoașterii științifice, după cum rezultatele diferitelor științe se cereau sintetizate într-un ansamblu cuprinzător și interpretativ, pe o treaptă de abstractizare filosofică. „Tendința apăsătoare analitică a științei afirmă astăzi, cu o tărie necunoscută, necesitatea și valabilitatea sintezei” (pag. 21). Filosofia poate constitui o pirghie în dezvoltarea științelor (materialismul dialectic și istoric), după cum filosofia idealistă poate constitui o frînă. Un alt eseu se ocupă de „filosofie și artă”. Ca forme de investigație, între filosofie și artă nu există identitate. Ca scopuri ale investigării, înruderirile sînt multiple. În condițiile realităților contemporane filosofia și arta presupun o aceeași angajare. „Angajarea filosofică a omului de artă nu mai e o opțiune. E un fapt!” Influențind viața socială, științele și artele, filosofia este „coloana vertebra-

lă a unei culturi”. Echilibrul (măsura, despre care vorbeau vechii greci) condiție a oricărei aproximări a realului, statuează imaginea reală a omului. Omul trebuie privit în dubla sa ipostază, naturală și socială, în procesul devenirii sale istorice. Forța gândirii umane trebuie supusă unghiului moral al echilibrului. Aici este citat Francis Bacon: „Natura nu este învinsă decit ascultînd de ea”. Altfel spus, omul umanizează natura în măsura în care se umanizează pe el însuși. Că adevărata noblete a omului și umanității stă în aspirația îndreptată spre un ideal, văzut ca armonizare, ca echilibru, se arată în plan concret social în relația dintre a fi și a avea. Degradarea existenței umane începe „abia atunci cînd raporturile dintre a fi și a avea se mistifică” (pag. 36). Omul a fost în permanență călăuzit de idealuri, „și-a creat modele pe care a tîns să le ajungă”, idealurile au fost și sînt „unelele lui sublime” (pag. 55—56). În aceste idei și idealuri omul își exprimă esența sa creatoare, își concentrează și își exprimă rosturile. Existența umană este astfel o permanență „lucută cu inerta”. Cîteva din eseurile cărții de față sînt consacrate controverselor pe care le suscită conceptul de **progres**, pe diferite planuri. Teoriile reacționare care susțin și astăzi inexistența progresului nu sînt altceva decit o extensie a idealismului de la începuturile sale și nu fac altceva decit să se situeze în afara omului, a relațiilor specifice umane, a istoriei umanității etc. ca oricare altă teorie metafizică, sau cum spunea Lenin, ca orice **fideism**. Cei care neagă progresul se situează în afara lui, adică în stagnare și rezultatul nu poate fi decit o teorie a stagnării. Civilizația (materială) nu poate fi ruptă de cultură (spirituală) și invers, după cum omul nu poate fi rupt de istorie, de relațiile social-istorice în evoluția lor. „Autonomia absolută față de morală conduce la imoralitate, libertatea absolută se transformă în arbitrarism absolut” etc., esteticul și eticul nu pot fi concepute în afara raporturilor lor cu politica, ideologia, filosofia (pag. 67). Progresul artei, al moralei, al oricărei manifestări umane se află în conexiune dialectică cu progresul cunoașterii, se integrează mersului ascendent al civilizației și culturii (e greu să spui unde începe una și unde sfîrșește cealaltă — Unamuno). „Civilizația și cultura sînt, deopotrivă, cîmpul în care omul s-a obiectivat și s-a realizat ca atare, autodefinindu-

se” (pag. 120 și urm.). Scriind despre „martirii progresului” (Abelard, Roger Bacon, Siger de Brabant, Galilei, Giordano Bruno și alții alții), D. Ghișe subliniază caracterul întotdeauna victorios al noului, progresul fiind sens al schimbărilor innoitoare (pag. 175). Observațiile pertinente ale autorului se înscriu concentric definirii unor categorii ale antropologiei marxiste, ca și ale unei axiologii. Sînt combătute teoriile retrograde și, în ultimă instanță, antiumane (Spengler, Berdiaev etc.). Se delimitează cu precizie și finețe insuficiențele și erorile concepțiilor existențialiste. Se acordă un spațiu larg valorilor umane, definirii acestora (**Elogiu muncii. Schimbare și progres, Elogiu creației umane. Cîteva considerații despre cultură și valoare**). Societatea socialistă este „o nouă vîrstă socială, cea mai proaspătă și mai viabilă, cea mai înaltă expresie a experienței acumulate”. În socialism „creația umană a valorilor materiale și spirituale a fost așezată într-o nouă structură, într-un alt plan decît cele precedente (...) problemele culturii, deși străvechi, se pun în termeni noi, în termenii determinați de însuși tipul nou de cultură pe care o construim, cultura socialistă” (pag. 283). În mai multe rânduri, D. Ghișe laudă verbul înaintașilor culturii românești (de la Dimitrie Cantemir la Mihail Kogălniceanu), Samuil Micu, Gheorghe Șincai sînt pomeniți cu pietate, un eseu este consacrat lui D.D. Roșca, în altul este exprimat studiul privind valorile și specificul culturii naționale întreprins de regretatul Ath. Joja — toate acestea din nevoia de situație din trecut în prezent și de aici spre viitor și de la național la universal a culturii noastre. Un elogiu este adus lui Marx, un altul lui Lenin, un omagiu este dedicat Partidului Comunist Român la cea de a 50-a aniversare. Vedem astfel cum se realizează, într-o sferă armonioasă de idei, imaginea culturii noastre socialiste ca unitate în varietate, ca integrare a tradițiilor progresiste în orizontul vast al umanismului socialist. La capătul acestor sinteze se cuvine să arătăm cîte ceva despre stilul în care sînt scrise eseurile: este clar și concis, de multe ori plastic (fie prin exemple, fie prin utilizarea epitetului sau a metaforei), unind rigoarea cu expresivitatea.

OCTAVIAN GEORGESCU

*) Contrapunct, Ed. Minerva 1972

La 2 noiembrie, respectiv la 4 noiembrie, s-au împlinit douăzeci și opt de ani de cînd au fost ocupate, pe cale revoluționară, primăria și prefectura la Constanța, de către forțele unite ale muncitorimii, țărănimii, intelectualității progresiste, împreună cu ofițerii, subofițerii și ostașii cei mai clarvăzători.

☆

Trecuseră mai bine de două luni de la 23 August 1944. Guvernul de atunci reprezenta, în cea mai mare parte, interesele reacțiunii și făcea totul pentru a împiedica procesul de democratizare a țării. Această se simțea din plin în județul Constanța, unde cei mai mulți dintre moșieri, alături de burghezia deținătoare a întreprinderilor petrolifere, a societăților de import-export, susținuți de partidele „istorice” se opuneau oricăror tendințe de înnoire manifestate de partidele clasei muncitoare: P.C.R. și P.S.D., unite în Frontul Unic Muncitoresc. În fruntea primăriei și prefecturii rămăseseră fostele autorități antonesciene care arătau o totală neînțelegere față de revendicările maselor muncitoare, subminau democratizarea aparatului de stat, nu luau nici o măsură față de elementele fasciste și

stanța, aprobare care a fost dată. O asemenea acțiune, fără precedent pe plan local, trebuia să fie însă din plin și sistematic pregătită. Regionala P.C.R. Dobrogea, împreună cu județeană P.S.D. Constanța, precum și Comisia locală a sindicatelor, asigurînd unitatea de acțiune a clasei muncitoare, au început o largă agitație politică de masă. Masele largi, muncitorimea, țărănimea, intelectualii, militarii, erau mobilizați cu lozinci concrete în privința democratizării aparatului de stat, a preluării puterii de stat de către clasa muncitoare, împreună cu țărănimea muncitoare. În fiecare zi, reprezentanții celor două partide muncitorești organizau la Șantierul naval, la silozuri, între marinarii și muncitorii din port, la atelierelor C.F.R., la societățile petrolifere, în unele unități administrative publice și particulare etc. adunări largi unde se explica momentul politic. Prin Frontul Plugarilor și prin alte organizații țărănești, precum și prin Uniunea Patrioților, au fost atrase în această luptă țărănimea și intelectualitatea progresistă. Ne-am asigurat din vreme pentru o acțiune atât de dificilă, o serie de cadre

ocuparea primăriei și prefecturii la Constanța

MOMENT REVOLUȚIONAR

față de criminalii de război antonescieni, sabotau ducerea războiului antihitlerist și nu executau în mod loial condițiile de armistițiu. În fața stării de revoltă din orașul și județul Constanța, în fața unor manifestații de masă, generalul Aldea, pe atunci ministru de interne, „a schimbat” pe prefectul antonescian, numind în loc un moșier din comuna Castelu, județul Constanța, care agita ideea că „nu aparține nici unui partid politic”. Cu această „schimbare”, partidele zise „istorice”, zise „democratice” continuau să păstreze pirghia în conducerea statului burghezo-moșieresc — prefectura; mulți criminali de război, elemente devotate poliției și siguranței antonesciene, precum și foști agenți ai Gestapo-ului, rămăseseră nestingheriți în posturile lor. Toți primarii antonescieni își părăsiseră, de asemenea, posturile.

☆

Ne găseam la începutul lunii noiembrie 1944 și autoritățile nu luau nici o măsură cu privire la înșămîntările de toamnă — înșămîntări pe care moșierii le sabotau. Aprovizionările de iarnă nu se făceau de loc. Combustibil nu exista. Se făceau greu aprovizionările armatei române care lupta pe frontul antihitlerist. În această situație, conducerea Regionalei Dobrogea a P.C.R. a cerut aprobarea Comitetului Central pentru a ocupa cu forță, pe cale revoluționară, primăria și prefectura de Con-

stanța, aprobare care a fost dată. O asemenea acțiune, fără precedent pe plan local, trebuia să fie însă din plin și sistematic pregătită. Regionala P.C.R. Dobrogea, împreună cu județeană P.S.D. Constanța, precum și Comisia locală a sindicatelor, asigurînd unitatea de acțiune a clasei muncitoare, au început o largă agitație politică de masă. Masele largi, muncitorimea, țărănimea, intelectualii, militarii, erau mobilizați cu lozinci concrete în privința democratizării aparatului de stat, a preluării puterii de stat de către clasa muncitoare, împreună cu țărănimea muncitoare. În fiecare zi, reprezentanții celor două partide muncitorești organizau la Șantierul naval, la silozuri, între marinarii și muncitorii din port, la atelierelor C.F.R., la societățile petrolifere, în unele unități administrative publice și particulare etc. adunări largi unde se explica momentul politic. Prin Frontul Plugarilor și prin alte organizații țărănești, precum și prin Uniunea Patrioților, au fost atrase în această luptă țărănimea și intelectualitatea progresistă. Ne-am asigurat din vreme pentru o acțiune atât de dificilă, o serie de cadre

☆

Reacțiunea nu ceda nimic din pozițiile pe care le deținea atît la primărie, cit și la prefectură. Din ordinul generalilor Sănătescu și Aldea, clădirile au fost înconjurare de armată, în interior comasîndu-se mitraliere, puști mitraliere și alte arme. S-au făcut tranșee în jurul acestor instituții. Ministrul de interne a telegrafiat atît generalului comandant de garnizoană, cit și prefectului de județ, cerîndu-le să fie „hotărîți”, să nu lase să fie ocupate instituțiile publice de către muncitori, pe care îi nu-

VICTOR DUȘA

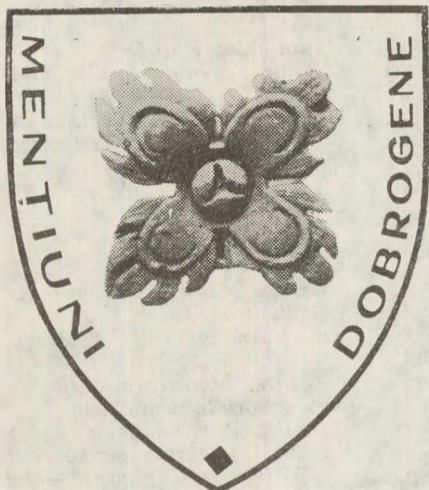
(Continuare în pag. 14)

noi descoperiri arheologice (II)

Din punct de vedere al asemănării celor trei vase cu forme descoperite în alte părți ale imperiului roman, constatăm un alt aspect interesant: cele două strecurători din bronz constituie o prezență unică, la această dată. În general, concluziile ce se pot avansa în legătură cu descoperirea de la Derwent vin să confirme observațiile judicioase enunțate cu ani în urmă de alți cercetători ai acestor materiale. Așa, s-a menționat, în legătură cu vasele-căldărușă faptul că, împreună cu alte forme, printre care și strecurători, ele compun un tip de veselă a căror pondere este în chip vizibil predominantă în imperiu îndeosebi în regiunile riverane marilor fluvii de graniță și — mai precis — în localitățile antice cu accentuat caracter militar, înșiruite de-a lungul limesului danubian și renan. Altfel zis, ca și descoperirile din fostele provincii antice Pannonia, Noricum și Germania, deci din susul Dunării, cea de la Derwent stă mărturie faptului că vasele și ustensilele uzuale de bronz abundă în centrele de garnizoane, castru și întărituri de pe linia

Dunării de jos, unde, datorită calităților lor practice, a rezistenței sponite pe care o dovedesc față de dinte timpului și a ușurinței de transportare nevătămată, sînt folosite în chip firesc predilect, în viața zilnică a marilor aglomerări de oameni sub arme ce străjuiau la fruntariile imperiului. Pe de altă parte, este firesc ca aceste prezențe să înregistreze ota lor cea mai înaltă în secolul II e.n., dat fiind că organizarea liniei de apărare pe Dunăre se datorează, cum bine știm, capacității organizatorice și talentelor deosebite ale lui Traian, iar comerțul italian este, măcar la începutul aceleiași secol, încă predominant față de cel provincial. Din această perioadă de maxim avînt al comerțului italian datează și majoritatea vaselor de bronz descoperite la Dunărea de jos, și — în orice caz — obiectele de la Derwent. Putem conchide deci prin a spune că, modeste ca înfățișare și utilitate, vasele de bronz recent descoperite la Derwent constituie mărturie prețioasă ale unei intense activități economice și comerciale — implicit politice — care legau Roma, inima imperiului însuși, de regiunile sale cele mai îndepărtate.

MIHAI BUCOVĂLĂ



(Urmare din pag. 13)

meau, în telegramele lor, „citi-va derbedei”. Cu toată dorința noastră de a evita vărsarea de sânge, cu toate stăruințele noastre în acest sens, împotriva maselor revoluționare au fost folosite armata, jandarmeria și poliția, pentru a împiedica forțele politice conștănțene să-și ia în propriile lor mâini conducerea treburilor obștești.

★

Partidul însă nu ceda. Lărgind agitația de masă, cit și organizarea gărzilor patriotice, buna înarmare și pregătirea de luptă a acestora, mii de muncitori, țărani muncitori și intelectuali, după o luptă dirză, au ocupat primăria Constanța în ziua de 2 noiembrie 1944, iar în ziua de 4 noiembrie 1944 au ocupat prefectura de Constanța.

La această acțiune, un substanțial ajutor au dat grupurile de ofițeri, subofițeri, sergenți, caporali și soldați din unitățile de marină, din regimentele de artilerie locale, din Regimentul 34 infanterie, Regimentul 9 Călărași, din alte unități militare, precum și din comandamentele diviziilor locale. Aceste grupuri au intrat în primărie și prefectură și au sfătuit pe ostașii dezorientați să nu tragă asupra coloanelor de muncitori.

La ocuparea prefecturii, rezistența a fost îndrăjită, căci de aici porneau ordinele prin care oamenii muncii erau declarați „comuniști” când își apărau sau își cereau drepturile.

De aici erau conduse jandarmeria și poliția, apărătoarele fidele ale claselor exploataoare. De aici plecaseră ordinele

MOMENT REVOLUȚIONAR

de represiune contra comunistilor și antifasciștilor care provocaseră, în timpul războiului antisovietic, atita îngrijorare guvernului fascist antonescian și armatei hitleriste aflate în Dobrogea.

★

Ziua de 4 noiembrie 1944 trebuie socotită o zi însemnată pentru dobrogeni, căci în această zi a fost trecut în mîinile poporului stilul cel mai puternic al moșierimii și burgheziei dobrogene, prefectura. Eroismul cu care au luptat, în aceste zile, mii de oameni ai muncii, tineri și tinere, înfrățiți și hotărâți, va rămîne în analele Constanței ca un fapt de neuitat. Reaminesc, cu multă venerație, ajutorul și abnegația cu care multe femei și, în special fete, au luptat la ocuparea prefecturii! În această zi a căzut muncitorul Iosub Kahane, pe scările prefecturii, doborât de gloanțele dușmanilor poporului nostru, au fost răniți mulți alți tovarăși. Trezirea prefecturii în mîinile poporului a însemnat deschiderea drumului spre democratizarea aparatului de stat, a făcut posibilă eliminarea fasciștilor din fruntea aparatului de represiune, precum și înlăturarea primarilor antonescieni din fruntea orașelor și comunelor.

Pentru ilustrarea profundelor schimbări produse în activitatea noilor organe locale ale administrației de stat sînt edificatoare prevederile Ordonan-

ței nr. 1, dată de noul prefect al Constanței în noaptea de 4 noiembrie 1944: „1. În toate satele și comunele urbane — se arată în această ordonanță — se vor alege în mod liber un nou primar și un consiliu comunal format din cetățenii cei mai cinstiți luptători pentru cauza democrației. 2. Vechile sfaturi comunale sînt și rămîn desființate nefiind a-lese de poporul muncitor și ne-reprezentînd interesele lui. 3. Jandarmii sînt subordonați comitetelor satești alese, încetînd orice activitate de teroare și intimidare a țăranilor”.

Ordonanța legaliza activitatea formațiunilor de luptă patriotică, prevedea măsuri urgente pentru pedepsirea sabotajilor și speculanților, obligativitatea moșierilor de a-și lucra moșiile.

Noua conducere democratică a prefecturii a putut să sprijine ducerea războiului antihitlerist, să execute bine condițiile de armistițiu, să facă posibil ca țăranimea, ajutată de clasa muncitoare, să ocupe cu un ceas mai devreme pămînturile boierești. Este semnificativă în acest sens telegrama noului prim-ministru, generalul Nicolae Rădescu, către prefectul de Constanța: „Dacă nu opriți imediat operațiunile de împărțire, în mod ilegal, a moșiilor, voi dispune imediată dumnea-voastră arestare”.

Pregătirea și realizarea acestei acțiuni, ocuparea, pe cale revoluționară, a primăriei și prefecturii de Constanța, au revenit Partidului Comunist Român. Ca în toate împrejurările, și acum, partidul a organizat și mobilizat masele largi, comunistii, situîndu-se în primele rînduri, dînd dovadă de eroism și abnegație.

ION NICOLAI. — „Ceasul înaintea adormirii” e o poezie naivă, în care sinceritatea și firescul expresiei înlesnesc comunicarea unei emoții reale:

„Păianjen cumințe, mi-am
așezat plasa hamacului.
După o zi, am și eu dreptul
la răcoarea serii.
Chiar și orașul, după ce și-a
îngropat morții,
Se întoarce la reumatismele
sale.

Păroasele omizi doar,
prietenule mele,
Nu și-au terminat încă
gustarea.

Aud deasupra fișii
frunzelor mîncate
Și parcă de pe cer se aude
șipotul stelelor picurînd peste
cascada zării.”

Notabilă, de asemenea, „Ape”, pentru capacitatea de invenție. Celelalte, mai slăbuțe, neridicîndu-se deasupra notației terne și reci. Mai trimiteți.

BARBU SECONDAN. — Mai

ce, doamne, de ce?”, o fantezie cu acțiunea plasată la „douăzeci de ani de la marea catastrofă terestră”, nu se ridică peste nivelul povestirii la care va răspunde în mai a.c. Ignoranța, mizeria și frica pot deschide oricînd drumul spre religie; foarte bine, dar miza e mult prea modestă și lipsită de interes. Am speranța că puteți da lucruri mai bune în acest gen. P.B. CUGIR. — Nu știu, după atîta timp, dacă adaosul toponimic la aceste inițiale mai corespunde unei realități, fiind vorba și de un „oltean de origine migrator prin vocație”. Oricum, temerea că „insignifiantul” dinume a fost uitat nu e întemeiată. Dovadă acest răspuns întîrziat, cu mențiunea că am reținut „întoarcere” și cu asigurarea că aștept oricînd cu interes versuri noi.

WILHELM WEISS. — Încercări mult prea cuminți pentru a îndreptați mari speranțe:

POȘTA REDACȚIEI

promițătoare e mica proză, unde fantezia se desfășoară cu oarecare libertate. În poezie, nimic original: trecutul e mai mult decît trecut, prezentul nu e numai prezent, turlele Moldovei sînt de fapt războaiele lui Ștefan etc. În acest fel, totul s-a mai spus, nimic nu e nou.

TRAIAN D. LUNGU. — Povestirea e mai potrivită pentru una din publicațiile de propagandă turistică.

LABĂU RODICA. — „De vorbă cu trecutul” e o evocare romanțată, scrisă cu îndeminare și pasiune, vizibil mai săltată decît obișnuitele compoziții libere școlărești. Nu e însă pentru TOMIS; dacă ați văzut între timp numărul din 25 august, v-ați putut da seama singură de ce. Mai încercați.

ION AL. D. — Tot ce am putut reține e finalul uneia din poezii:

„Între ieri, mine și azi
Stăruie strălucirea
Întîlnirilor noastre ascunse.
...Plec neștiut
Cu spaima c-ai să mă cauți
În somn
Și-ai să mă murmuri greșit.”

CONSTANTIN ASAFTI. — „De

poetul trece domol, marea e calmă, pescărușii se lasă pe țărm încet, trandafirul e gingaș, iubirea de-o clipă. Tensiunea, dacă apare, își găsește ușor rezolvarea: trandafirul scuturat lasă, totuși, în urma lui visul; frunzele cad, așteptarea e zadarnică, e noapte, ploaie, vînt, pustiu, durere, dar la trezirea din somn din nou „totul pare minunat: sintem împreună”; zeli au murit de mult, dar se mîngie cu gîndul că ar putea fi călăuziți de poet „prin salba de vise ca-n rai din Mangalia, Jupiter, Saturn” etc. etc. Într-un cuvînt, poezie minor-sentimentală. Nu e nevoie, desigur, să vă trdați firea și să scrieți o poezie fioroasă și năpraznică, dar chiar acest gen, facil și lipsit de pretenții în aparență, cere mult mai multă cultură și disciplină artistică decît cele pe care le stăpîniți acum.

LUCIA W. FLORESCU MIHAI, MARIAN NECULESCU. — E exerciții de început, neconcludente.

IOANICHIE OLTEANU

manuscrise

Întoarcere

acolo unde sîrîște veghea
acelste zile
și amiaza e o prelungire
firească în
pîntecele unei seri fragile
acolo unde mai tremură
icoana marilor iubiri
și inima focului se mistuie
în pietre
acolo unde plîng aripe pe
umerii căldurii
și poteoava de lumină a
unui delfin în salt
stîrîște melancolia unor
bătrîni pescari
și timpul e o scurgere mai
opacă
decît a oeturilor pe țărm
palpînd pe spinări de granit
însemnele puterii sale
și fluturarea unor clopote de
lumină

sub geana zării
mărturisește un timp de
ilustre zămisliri
(dar panica păsărilor vestitoare
poate fi răstălmăcirea acelu
semn)

acolo ne vom întoarce
tipîrînd cu privirea
masca altor minuni
ne vom întoarce
neștiutori în a ne tălmăci
mersul zodiilor pe aspra
sclipire a tîmplelor nopții.

PATREL BERCEANU

clopotul vîntului

Astfel soarele ce își uitase
amurgul
îmi zdrobea umerii. Călcăm
cu tălpile

goale peste amiaza
încrămenită
în nisipuri. Și Sahara răsufla
lîngă mine asemenea fiarei
rănite. Lumina apăsa aerul
nemișcat

lipindu-l de trupul meu
ca pe-o cămașă udă. Mirajele
alergau

și fiecare respirație era
o înghițitură de opiu, forțată...
Dar clopotul vîntului m-a

trezit
cînd îmi lepădam crusta arsă
de soare!

Astfel îmi zdrobea umerii
blana
albă a iernii întoarsă pe dos.
Cînd

izbeam cu pumnul în aer
săreau cioburi albastre și
verzi. Aerul

era de sticlă și liniștea
singera căzută-n zăpadă. Și mă
orbea

atîta culoare albă
Și iar clopotul vîntului m-a

trezit
cînd îmi lepădam crusta arsă
de viscol!

ȘT. A. BANARU

iași

Un zeu șterge șinele cu batista
și-n urma lui
vin tramvaiele din Tătărași.

E 1972. În oricare stație
aș coborî în seara asta
În orașul cu toamna
ca o înflăcărată scrisoare de
dragoste — Iași.

ION TRIF-PLEȘA

CADRAN

Opinia publică mondială, în mod deosebit popoarele Europei au luat act cu profundă satisfacție că la 22 noiembrie 1972 au început la Helsinki, la masa hexagonală, convorbirile pregătitoare multilaterale în problema conferinței general-europene pentru securitate și cooperare. Atenția pe care România socialistă, ca țară europeană, o acordă problematicei securității continentului nostru este de notorietate internațională. Bunele relații întreținute de țara noastră cu toate statele europene, acțiunile și inițiativele României pentru înfăptuirea securității și, în acest cadru, participarea ei activă la programul pentru crearea condițiilor tinerii conferinței general-europene, sînt concretizate într-un bogat ansamblu de fapte și idei politice, semnificative pentru actualul proces de edificare a securității pe continent.

Propunerile României, acțiunile concrete, contribuția originală și nu o dată deschizătoare de drumuri au contribuit la însănătoșirea climatului politic european. Atunci cînd prezenta la O.N.U., care a adoptat-o în unanimitate ca rezoluție, propunerea sa cu privire la acțiuni pe plan regional pentru îmbunătățirea relațiilor social-politice diferite, România servea încă cu mulți ani în urmă însăși ideea de securitate și cooperare în Europa. În sprijinul acesteia veneau sugestiile concrete avansate de țara noastră în legătură cu evoluția relațiilor dintre țările balcanice, posibilitatea unei conferințe interstatale în această regiune. Prin stabilirea încă din 1967 de relații diplomatice cu R.F. a Germaniei, România aducea o contribuție de preț la cauza destinderii și normalizării în Europa, curs ce avea să capete ulterior noi valențe prin încheierea tratatelor dintre R.F.G. și U.R.S.S., dintre R.F.G. și R.P. Polonă și, recent, prin

Tratatul asupra bazelor relațiilor dintre R. D. Germană și R.F.G.

Auspiciile favorabile s-au datorat și acordurilor cvadripartite, care reglementează statutul Berlinului occidental. La acestea se adaugă contactele, întîlnirile, convorbirile conducătorilor țării noastre, și în primul rînd ale tovarășului Nicolae Ceaușescu cu șefii de state și de guverne, cu lideri ai partidelor politice din aproape toate țările europene. Acestea au devenit în ultimii ani o practică curentă în activitatea externă a țării noastre, aducînd un aport prețios la explorarea și identificarea căilor și modalităților de conlucrare, pentru promovarea și realizarea securității pe continent. De importanță deosebită a fost și lansarea către occidentali a ideii securității europene prin Apelul din iulie 1966 de la București al țărilor membre ale Tratatului de la Varșovia și reînnoit în martie 1969 la Budapesta și în ianuarie 1972 la Praga. Contribuția amplă a fiecărei țări socialiste a făcut să înceapă convorbirile explorării într-un spirit pozitiv. Lunga fază a consultărilor bilaterale a durat peste doi ani. Guvernul finlandez care a lucrat fără încetare începînd din mai 1969 la pregătirea acestei conferințe, a invitat la 9 noiembrie a.c. în mod oficial 34 de țări, printre care și cele două state germane, pentru prima dată împreună la o reuniune internațională, precum și S.U.A. și Canada, pentru a începe convorbiri multilaterale.

Reuniunea între „cei 35” la nivelul ambasadurilor, va trebui să pregătească în principiu o adevărată conferință la nivelul ministerial care trebuie să caute mijloacele pentru asigurarea unei păci durabile pe bătrînul continent care a cunoscut consecințele pustiitoare a două războaie mondiale.

România a trimis reprezentanții săi la aceste lucrări și a

NICOLAE ȚĂRANU

CU SOMPTUOS RĂGAZ se apleacă I. Negoîtescu asupra operei sadoveniene după cum luăm cunoștință din ultimul fragment tipărit de revista Argeș din a sa **Istorie a literaturii române**. Când gustul estetic, extrem de cultivat, se însoțește cu o cunoaștere minuțioasă a textului comentat și, mai ales, cu limpezimea strănie a unei limbi trecute prin bolgiile poeziei, este firesc să ne trezim învăluți de un comentariu captivant, de povești, așa cum se și cuvine când e să străbatem cele o mie și una de zile și nopți ale literelor române. Viziunea dialectică, integratoare, a autorului, care nu părăsește niciodată unghiul estetic, este lesne de simțit peste tot ca și în acest fragment intitulat simplu „Mihail Sadoveanu”, care se ocupă de fapt de două din romanele marelui scriitor. În acest sens, I. Negoîtescu ne previne că „dintre operele cele mai reprezentative ale lui Sadoveanu, romanele simbolice **Baltagul** și **Creanga de aur** trebuie judecate prin conexiune (caracterul lor simbolic), ținând seama că le apropie tocmai ceea ce le desparte și prin aceasta semnificația lor vizează în amplitudine ca și în profunzime, integralitatea literaturii sadoveniene”. Suntem în continuare oaspeții unei lungi petreceri spirituale, ca să ne folosim de cuvintele criticului, din care rezultă, că **Baltagul**, roman al demitizării (de-sacralizării), „ne apare azi ca epura naturalismului de școală și de vocație, copleșitor în opera lui Mihail Sadoveanu, fără ca totuși să epuizeze personalitatea sa”, în timp ce **Creanga de aur**, dimpotrivă, roman al mitizării (sacralizării), „re-

alizează ceea ce se poate numi în toată puterea cuvântului romanul spiritual”. Accentul acesta al lui I. Negoîtescu pe „unitatea și strălucirea spirituală ce nu se mai găsește nicăieri în opera lui Sadoveanu sau în literatura română” este, evident, un punct de vedere cu adevărat nou pe care îl consemnăm ca atare.

LIMPEDE ȘI DECISA este intervenția („Transparența privirii”) Georgetei Horodincă consacrată relației artei cu realitatea, cu gândirea cotidiană („Luceafărul”, nr. 46). Pentru a fundamenta estetic ideea că arta și viața cotidiană se află într-o comunicare permanentă, distinsa autoare adună ca într-un focar opinii care coincid deși aparțin unor teoreticieni diferiți, din timpuri diferite: I. K. Huysmans, V. Sklovski și Georg Lukács. Concluzia este, nici nu se putea altfel, că în timp ce percepția cotidiană, pentru a ne ușura traiul și munca ne obișnuiește cu lumea înconjurătoare, creându-ne deprinderile necesare, „arta nu face altceva decât să ne rupă din mrejele obișnuinței, din automatismul inevitabil al privirii cotidiene, al percepției pentru a ne face să vedem mai clar lumea, să vedem lucrurile așa cum sint pentru că șterge de pe ele praful familiarității, redându-ne strălucirea dinții”.

CAIETUL CADRAN, ultima ediție, a cincea, găzduiește generos, peste 60 de poezii, suficiente pentru a îndestula și o carte, unele semnate de poeți cunoscuți: Emil Manu, Valeriu Gărmășu, Ion Th. Ilea, Corneliu Vadim Tudor, George Păun, Nicolae Jinga, Andrei Ciurunga și alții. La 60 de ani, Ștefan Popescu se mărturisește unui colabo-

rator al caietului: „Am tipărit treizeci și opt de cărți din cele aproape șazece pe care le-am scris”. La mulți ani, și multe cărți înainte. Sub semnătura lui Sașa Pană citim un nou fragment din cartea de memorii „Născut în '02”. Proza aparține, mai ales, femeilor: Luminița Petru, Vera Hudici, Elisabeta Coadan, Irena Pușchilă, Jeni Arnotă. Texte, în general, agreabile.

DIALOGURI. Interesantă ni se pare inițiativa revistei „AS-TRA” de a publica scurte dialoguri pe marginea ultimelor apariții editoriale. În ultimul număr (noiembrie), participăm la un dialog între A. I. Brumaru și Mihail Nadin în legătură cu poeziile lui Miron Georgescu. Multe lucruri se spun în acest dialog (poetul s-ar refugia de lumea acțiunii, ar fi preocupat de jocul interior al spiritului reflexiv, ar beneficia de o „roșire circulară, mai aptă a sugera esențele”, ar descompune și reconstrui cuvintele, ar avea plăcerea ritmurilor, a jocului, ar fi un discipol al lui Ion Barbu etc.). Unul, însă, esențial, scapă, avem impresia, celor doi teoreticieni: faptul că Miron Georgescu debutează cu o carte-program, că toate poeziile adunate între copertile ei nu urmăresc decât să ne prevină asupra unui mod poetic. În acest sens este foarte puțin probabil că prima carte a lui Miron Georgescu „fuge de teză... de punerea într-un spațiu conceptual”. Dimpotrivă.

IOACHIM VENTURA

REVISTA EX PONTO, redactată de un grup de studenți ai Institutului pedagogic Constanța, completează peisajul cultural dobrogean cu ținuta sa autentic universitară. Numărul din noiembrie al acestei reviste, bogat și cu priză la actualitate, inserează, chiar pe prima sa pagină, un editorial semnat de prof. Ion Lungu, rectorul institutului, consacrat relației dintre învățământ și proiectele îndrăznețe ale societății noastre contemporane. Pe aceeași pagină, poemul **Contemporană** de Mihai Păcuraru îndeamnă la participare socială și spirit înnoitor. Cu un grupaj amplu de poezii, remarcându-se prin timbru confesiv și puritate, este prezentă în interiorul revistei

studenta Doina Barbu. Alături de reportaje și anchetele printre ale căror semnatari revine insistent numele lui Gabriel Georgescu, trebuie reținută din numărul recent al revistei și rubrica intitulată **Cărți**, în cadrul căreia Liviu Carașca recenzează cu pietate (și, într-o anumită măsură, sub influența lui Marin Mincu) romanele **Marele singuratic** de Marin Preda și **Pătima** de Mircea Micu. Fluente și ferme — traduceriile lui Adrian Manea din sonetele lui Shakespeare.

ANALIZIND, prin sondaj, colecția de umor a editurii **Albatros** (articolul **Cărți de umor, Luceafărul** nr. 47), Ion Cristoiu ajunge la o concluzie severă, dar necesară: cu excepția umorului implicat în operele unor soriitori de valoare ca Marin Preda, Fănuș Neagu sau D. R. Popescu, în literatura noastră apar diferite cărți de anecdotă și foiletonistică scrise superficial de către autori care ignorează tradiția prestigioasă a genului. Chiar dacă șansa nu ar favoriza deocamdată nașterea unui nou Caragiale, lipsa de gust, incultura, epigonismul și frivolitatea nu pot fi în nici un caz atribuite hazardului. Sau pot fi, însă unui hazard al activității editoriale și critice care încurajează prin indulgență, uneori, proliferarea și imortalizarea tipografică a unor producții care abia ating nivelul umorului din **Urzica**. Important ar fi, în această ordine de idei, ca articolul lui Ion Cristoiu să nu stîrnească doar zimbete...

I. MATEI

UNIVERSITATEA populară din Constanța a editat recent broșura „România în circuitul universal de valori materiale și spirituale”, semnată de Simion Tavitian, redactor șef adjunct al ziarului „Dobrogea nouă”. Înscrisă printre manifestările care cinstesc împlinirea unui pătrar de secol de la proclamarea Republicii, lucrarea este concepută ca o sinteză a momentului politic actual în țara noastră, insistându-se mai ales asupra realizărilor obținute în economie și asupra relațiilor pe care statul român le întreține cu țările socialiste, cu țările care au pășit pe calea dezvoltării independente, cu alte state, în spiritul unei politici active de pace și cooperare între popoare.

A. M.

În **ședința din 22 noiembrie 1972**, a citit Radu Holban un fragment din proza științifico-fantastică **Pe urmele atlantiților**. Mirela Roznoveanu apreciază talentul descriptiv, stilul cursiv, simplitatea povestirii care va constitui o lectură agreabilă tuturor celor ce n-au uitat copilăria. Considerată o lucrare ușoară, de suprafață — de către Ion Dragomir —, povestirea este apreciată ca atractivă și chiar halucinantă de H. Alcor care recomandă autorului renunțarea la unele lungimi. Ion Anghel este impresionat de simplitatea narațiunii care relatează cu naturalețe aspecte dintr-o vreme străveche; opinează pentru concentrarea părților descriptive și schimbarea titlului. Florea Penciu consideră că lucrarea abordează o idee majoră: întâlnirea dintre două civilizații. Alexandru Protopopescu subliniază fluiditatea acestui roman de aventuri. Ovidiu Dunăreanu este de părere că stilul prozatorului nu reușește să transfigureze, nici să ne transporte în lumea fabuloasă pe care ne-o prezintă. Deși bine condusă, povestirea nu depășește nivelul prozei de orientare turistică. I. Vartic are impresia că lucrarea conține multe reminiscențe li-

vrești. Ion Bădică subliniază ingenioasa imbinare dintre planul real și cel fantastic și trecerea firească de la unul la altul. Mai ales în partea a doua, povestirea devine din ce în ce mai atractivă, capabilă să trezească cititorilor tineri dragostea pentru natura patriei și interesul pentru cercetarea și cunoașterea ei. Ședința din 29 noiembrie a fost ocupată cu citirea și discutarea unor poezii de Dolores Oprișan și a unei încercări de pro-

exercițiu susținut, pentru a se debarasa de versuri nesugestive. Al. Ștefănescu subliniază caracterul intimist și tematica minoră tratată însă cu virtuozitate și delicatețe; își exprimă rezerva față de pericolul cabotinismului care o pîndește pe autoare. Discuții vii, contradictorii a stîrnit proza lui Florea Penciu. Astfel, Ion Dragomir afirmă că F. P. „scrie lucrări meritatorii” în care — după opinia lui R. Holban — „se as-

poveștirii, pentru ca Mirela Roznoveanu să observe că F. P. n-a realizat nici un progres în ultimii trei ani tocmai pentru că îi lipsește o cultură sistematică. În situația aceasta, autorul riscă să nu depășească limitele amatorismului. H. Alcor consideră că o asemenea proză este un semn al evaziunii; povestirea se pierde în divagații care nu se pot organiza, impresie întărită de A. Dumitrescu care subliniază caracterul confuz determinat de precaritatea culturii autorului. Imaginația și oarecare talent narativ nu pot suplini asemenea serioase curențe. Al. Ștefănescu consideră că F. P. are vocația literaturii și că proza lui e promițătoare. Lecturile — prea puține — exercită asupra lui o influență tiranică și de aici caracterul livresc al povestirii. Inzestrat cu sensibilitate, dar lipsit de pregătire — F. P. amestecă planul fantastic, romantic, cu planul anticipației. De aceea autorul trebuie să se apuce de studiu stăruitor, sistematic. F. P. recunoaște valabilitatea observațiilor ce s-au făcut și care l-au convins că e necesar să se apuce serios de lectură și de învățatură.

I. S.

cronica cenaclului ovidius

ză fantastică de Florea Penciu. Poeziile lui Dolores Oprișan au fost considerate „apă dulce” de Ion Dragomir, dar au fost apreciate pentru imaginile frumoase și concentrarea lor, ca încercări reușite (Ion Anghel), pline de sensibilitate și plasticitate, deși minore (M. Roznoveanu). H. Alcor îi recomandă să citească din poezii persani de la care va putea învăța cum să concentreze imaginea și expresia. Aurel Dumitrescu apreciază poeziile pentru simplitatea și claritatea expresiei și consideră că D. O., încă în curs de maturizare, are nevoie de lectură și

cunde multă poezie”. O. Dunăreanu, subliniind talentul, remarcă o serie de confuzii, de „enormități” care sînt de-a dreptul obositoare. Octavian Georgescu, precizînd natura fantasticului arată că lucrarea lui F. P. este puerilă. Există aici o anume candoare, o anume naivitate care nu ajung însă pentru a realiza proză fantastică. Este necesar să fim mai circumspecți și mai exigenți și să nu aplaudăm diletantismul. Pe aceeași poziție, I. Anghel constată ecouri din poezia lui E. A. Poe, și subliniază falsitatea, inconsistența

SPORT

noaptea adevărurilor

Nesfîrșită și cutremurătoare acea noapte a finalei de la Barcelona... Ea va rămîne în cosmica rotire a astrelor ca un solstițiu al geniului lui Ilie Năstase, prin zodia căruia trec azi toate traiectoriile posibile și imposibile ale mingii de tenis. Acea neasemuită noapte a triumfului a început, de fapt, cu multe săptămîni în urmă, cîndva, într-un amurg fără făclii, cînd Năstase rămînea singur și întunecat în arena Progresul, ca un pustnic al Bărganului, însoțit doar de cuvintele de vecernie ale marelui său prieten, Ion Țiriac. O, cînd va înțelege el aceasta!... Cîne ar fi cutezat atunci să înfruntă surîsul satanic al lui Smith, trufia de cobalt a ochilor săi, pe care Năstase avea să-i umple de disperare în aceea iberică noapte de decembrie? Iată că, în poligonul de lumină de la Barcelona, s-a rostit adevărul. S-a rostit chiar în seara premergătoare marii înfruntări, cînd Gorman i-a urzit și i-a urzit titanului sfîrșitul. Se cuvine să răscolim episodul, fiindcă în adîncul lui sălășluiește frumusețe. Plîcul pe care Smith l-a fluturat cu insidioasă ironie către public și cu prietenească șagă pe sub nările colegului său, spune tot. Gorman nu a fost un inocent, dar a fost absolut onest. El nu merita să piardă la Năstase și Năstase nu merita să cîștige la el. În numele dreptății și cu mîna în șold, outsiderul american a făcut exact mutarea care declanșează flach-urile întru luminarea adevărului. Dacă aș fi fost Năstase, în clipa aceea de inutilă buimăceală aș fi sărit din tribună și l-aș fi îmbrățișat; dacă aș fi fost în locul lui Smith, aș fi aruncat racheta o dată cu Gorman și aș fi ridicat-o în anul 1973. Fiindcă adevărul despre Năstase rezultă direct din eroarea lui Gorman. Cum s-a văzut: la 2h30', ora Bucureștiului, formidabilul Stan Smith, produsul nevesnic al Sălătirei, străbătea în genunchi tranșeul de plastic în care tirul lui Năstase îl îngropase. În aceea noapte terenul de tenis de la Barcelona, ultimul mare teren al anului 1972, se transforma într-o pirghie miraculoasă, asemenea celorla din parcurile de copii, care, înălțîndu-se la un capăt, inevitabil coboară la celălalt. La mijloc, trei domni îmbrăcați super și ciți-va fotografi nu înminau crizanteme...

GOLGETER

o călătorie în bulgaria

Românii, de obicei, merg în drumetie în Bulgaria prin O.N.T. Carpați. Confortul admirabil oferit turiștilor de O.N.T., caldă primire din partea societății echivalente bulgare (Balkanturist), ca și peisajul incântător și variat al naturii țării vecine sînt un ispititor stimulent ca să vizitezi pentru mai mult timp această țară cu pămînt milenar, peste care, în anii puterii populare, s-au ridicat numeroase întreprinderi industriale, baraje și instituții culturale și de artă, în cele mai exigente și moderne condiții tehnico-științifice.

Altă dată am vizitat Tîrnovo, minunat oraș de care ne leagă, pe noi românii, un trecut istoric și cultural înfloritor. Am vizitat litoralul Mării Negre, cu Varna, Burgas și Nessebar, care-ți îmbină într-o armonie perfectă trecutul și prezentul cu perspectivele promițătoare ale viitorului. De astă dată m-am îndreptat spre Sofia prin partea de vest a țării, de la Dunăre pînă aproape de granițele Iugoslaviei, Greciei și Turciei. Impresiile călătoriei se îngrămădesc, nasc amintiri vii din cele mai plăcute, în care, însă, voi pune ordine, urmărind obiectivul principal al călătoriei mele, obiectivul științific.

Astfel, cred că puțini călători știu că Bulgaria, mai mult ca alte țări, are cele mai multe, mai străni și mai interesante monumente ale naturii. Lanțul de munți Stara Planina, pe drumurile Sofia-Belogradic-Vrața-Sofia, pe valea și defileul Iskerului, ascunde grota Magura, cu urme de scriere pictografică săpate în pereții peșterii. Tot în regiunea Belogradic este grota Merizlivna, în care s-au descoperit oseminte și obiecte preistorice. În drum spre Belogradic te întîmpină minunatele stînci cilindrice și conice, unice în peisajul muntos prin mărimea și distribuția lor simetrică, pe care poporul le numește, pentru formele lor sculpturale, „călugărițele” și „călugării”. Minuni ale naturii sînt și „podurile de aur” de la Vitoșka, muntele care străjuiește Sofia și îi purifică necontenit aerul. Acești uriași bolovani cu reflexe de nisip auriu zac de milioane de ani într-o vale pe culmea muntelui, ascunzînd vederi un pîrlu, care-și trimite deasupra numai murmurul cadent. În defileul Iskerului răsar din stîncă rîuri subterane, care cad în cascade zgomotoase de spumă și apă rece ținînd locul gheții la restaurantele turistice așezate în imediata lor apropiere. Șirul munților calcaroși, cu vîrfuri de stîncă, ține pînă pe la Rila. De aici, spre sud și est, străbați pînă la Plovdiv, munții Rodopi, împăduriți, udați de ape limpezi, semănați cu sate, orașe și stațiuni climaterice de curînd ridicate la nivel de civilizație mondială. De la Plovdiv spre sud, pe o șosea modernă care serpuiește pe marginea unui rîu limpede, treci pe lîngă mînăstirea Boticovo, pînă la Cepelari, localitate climaterică ascunsă între păduri, sediul unei filiale a Institutului de studii balcanice. Sofia — numită de romani Serdica, Srodeț în epoca slavonă (836—1018), de greci Triadița — este numele capitalei Bulgariei începînd cu anul 1329. Este, cu împrejurimile ei, sediul industriei moderne și al marilor instituții culturale și artistice. Dintre ele m-au cîștigat dintr-un început cele două mari biblioteci, Biblioteca Națională „Chiril și Metodiu” și Biblioteca Academiei bulgare de științe — biblioteci cu profil deosebit. Prima împlineste sarcinile difuzării cărții în pătri largi de ci-

titori, pe baza bibliografiei naționale bulgare plenare; totodată dotată cu fonduri de cărți științifice străine în toate domeniile, ajută dezvoltarea cercetării științifice multilaterale. Cititorii ei cei mai numeroși sînt studenții.

Cunoșteam fondul Secției de manuscrise și cărți vechi tipărite din catalogul prof. B. Tonev (1863—1926), care a publicat în 1910 volumul întii. Acum, opera lui Tonev este completată cu volumele II (1923) și III (1964). Al patrulea volum este sub tipar, alcătuit — ca și volumele II-III — de Maniu Stoianov și Hristo Kodov. La Secția de manuscrise și cărți rare, se găsește în 4 exemplare Tetraevanghelul slav tipărit la Mînăstirea Deal (Tîrgoviște) de Macarie Tipograful, în vremea lui Neagoe

se limitează numai la cărțile secolelor XVI—XVIII; el se îmbogățește și cu numeroase publicații (cărți, periodice) din sec. al XIX-lea, tipărite pe teritoriul românesc, fie în limba bulgară, fie în cea română. Ele s-au imprimat în București (1842—1878), la Brăila (1844—1875), la Giurgiu (1858—1877) de autori bulgari, ca I. Petrov, Hr. Boiarov, A. Savici, N. Veron, M. Kifalov, St. Maliakov, D. Voinikov ș.a.

Bibliografiile naționale bulgare încep cu o carte de predici scrisă în limba bulgară nouă, populară, de Sofronie din Vrața, tipărită la Rimnicul Vilcea, în 1806 (Chiriadodromion). Sofronie Vracinski (1739—1813) este întemeietorul limbii literare bulgare și în autobiografia sa „Viața și strădaniile greșitului (pă-

dispoziția studioșilor străini veniți pentru cercetare. Un serviciu de distribuție a cărților de știință, beletristică și artă procură în timp util materialele necesare. „Comitetul...”, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor bulgari și Comisia națională a R. P. Bulgaria pentru U.N.E.S.C.O., publică revista trimestrială „Obzor”. organ informativ în versiune franceză sau engleză al mișcării literare și artistice bulgare. Referate și recenzii competente prezintă cărțile noi bulgare apărute în domenii variate. Oameni de știință străini sînt invitați să scrie studii despre relațiile culturale ale țărilor respective cu Bulgaria. Beletristica bulgară contemporană — proză și poezie — este selectată și tradusă în cele două versiuni. Reproduceri din plastica modernă, cu studii explicative, dau o varietate plăcută cuprinsului revistei. Același rol de propagandă științifică îl îndeplinește buletinul trimestrial de literatură, știință și artă „Horizons bulgares” (dar și în versiune germană, rusă, engleză și bulgară). Spre deosebire de „Obzor”, buletinul „Horizons bulgares” începe cu o scurtă biografie a autorilor, urmează recenzia dezvoltată a cărții și încheie cu indicarea traducerilor în alte limbi, a operelor scriitorului bulgar. Urmărind listele de traduceri, am constatat cu satisfacție că noi ocupăm locul al doilea (după ruși) în privința numărului de opere literare bulgare traduse în limba română. „Comitetul...” duce o politică înțeleaptă, rodnică și eficientă de propagandă științifică, literară și artistică. El și activitatea lui sînt complet deosebite de „Balkanturist”, care merge numai pe linia divertismentului turistic.

☆

O călătorie de studii prelungită în raport cu materialele găsite, îți oferă prilejul de a vedea mai adînc și mai complex situația specialității care te interesează. În obiectivul călătoriei mele prevăzusem și dialoguri de specialitate bibliografică și de istorie literară medievală. Deși timpul în care am stat în Bulgaria a fost, în parte, lunile de vacanță, totuși am avut plăcută satisfacție să cunosc personalități marcante în cele două direcții care formează domeniul preocupărilor mele. Elena Savova, directoarea Bibliotecii Academiei Bulgare de Științe, este autoarea a două lucrări masive bio-bibliografice referitoare la Gheorghi Dimitrov. Pregătește o nouă lucrare bibliografică în care va include și lucrările existente în România despre Gheorghi Dimitrov. Institutul de studii balcanice de sub direcția prof. Nicolai Todorov, desfășoară o intensă activitate de colectare a materialelor artistice din Grecia, Iugoslavia și România. Împreună cu cercetătorul Veselin Traikov, secretarul științific al institutului, au publicat impozante volume de documente referitoare la mișcarea de eliberare bulgară de la mijlocul secolului al XIX-lea, descoperite în arhive străine. Veselin Traikov este autorul unui studiu despre Gheorghi S. Rakovski și activitatea sa revoluționară desfășurată în România. Peter Dinekov, titularul catedrei de istoria literaturii vechi bulgare, este adeptul conceptului că istoria literară trebuie să cuprindă și elementele de cultură, ideile, influențele genetice ale operelor literare. Cu această concepție și metodă a tipărit — în colaborare colectivă — „Istoria li-

teraturii bulgare” în 3 volume (1964—1970), tratat publicat de Academia bulgară de științe. O „Antologie” de pagini literare, istorice, așezate pe genuri și specii (poezie, proză, dramă, critică, satiră etc.) a apărut în două volume (1969). Ele înfățișează în texte o imagine a evoluției literaturii bulgare de la cronica redeșteptării sentimentului patriotic, a lui Paisie Hilandarski (1762) pînă la paginile de critică literară ale lui Hristo Botev.

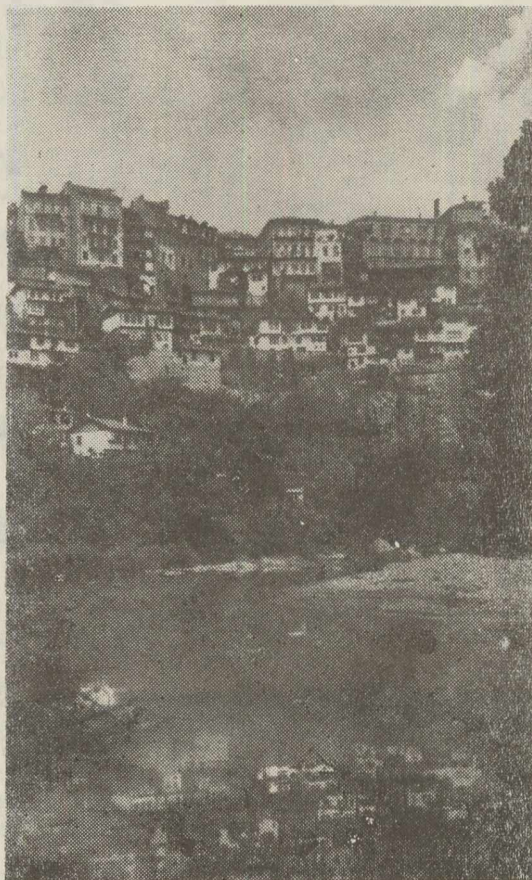
Retras la proprietatea sa din Boiana, la 7-8 km de Sofia, am vizitat pe profesorul Todor Borov, bibliolog, îndrumătorul multor bibliotecari de azi în plină activitate ascendentă. Mi-a recomandat să cercetez Anuarul Institutului bulgar de bibliografie „Elin Pelin” (9 volume, 1945—1962), condus de dînsul. Volumele „Anuarului” sînt de mare folos pentru cercetătorii români prin indicațiile bibliografice referitoare la folclorul bulgar și similitudinile acestuia cu folclorul român (studiile bibliografice ale lui Chr. Vakarelski și A. P. Stoilov). Profesorul Nicolai Todorov, istoric, autorul (în colaborare) lucrării *Bulgaria Aperçu historique et géographique* (Sofia Presse, 1969, 271 p.) exprimă dorința colaborării mai active decît pînă acum, cu istoricii români, cărora le pune la dispoziție paginile revistei „Etudes balkaniques”, organul Institutului al cărui director este.

În școala de istorie literară bulgară, cu reprezentanți ei de seamă (Petăr Dinekov, Dimităr Anghelov, Ivan Duicev) trăiește încă vie, înconjurată de o aură de profundă admirație și recunoștință, amintirea profesorului lor Iordan Ivanov (1872—1947), autorul mai multor lucrări valoroase, din care *Cărțile și legendele bogomilice*, 1927, prezintă un mare interes și pentru literatura vechilor texte românești, studiate cu aceeași profunzime și competență de N. Cartoian. Noua ediție a cărții lui Iordan Ivanov, îngrijită de Dimităr Anghelov (1970), completează bibliografia bogomilică pînă la zi, utilizînd și contribuțiile cercetătorilor români N. Balotă și Emil Turdeanu, omite însă opera clasică a lui N. Cartoian (1929).

Deși abia întors de la un tratament medical făcut pe litoral, cercetătorul Petăr Atanasov m-a primit cu bunăvoință extremă pentru o convorbire asupra cărților slave tipărite la noi în țară în secolul al XVI-lea, de Macarie, Liubovici și Coresi. Este cel mai bun cunosător al problemei, după cum dovedesc cele peste zece studii scrise pînă acum de dînsul, dintre care unele în limba franceză și altul tradus în românește. Ultimele sale studii, aduc descoperiri chiar senzaționale pentru cartea manuscrisă și tipărită pe teritoriul românesc. Unul din acestea (1970) este închinat grămaticului Radu din Mănăstiri, refugiat la Nicopol, apoi la Novaceni, unde a scris (1574) un Tetraevanghel în slavă și română (cunoscut) și alte opere religioase (necunoscute pînă acum). Biografia grămaticului român este reconstituită de Petăr Atanasov. A doua lucrare tratează despre un Tetraevanghel tipărit la București în 1582, în tipografia de la Mînăstirea Colentina (azi Plumbuita), de ieromonahul Lavrentie. Exemplarul a fost descoperit de Petăr Atanasov la Biblioteca „Elenka și Kiril Avramov” din Sviștov. Pînă la acest studiu se știa că activitatea tipografică în Țara Românească din secolul al XVI-lea încetase cu Triodul Pentecostar tipărit la Tîrgoviște în 1558 (acest studiu, tradus în românește, s-a tipărit în „Revista bibliotecilor”, XXV, 1972, nr. 3, p. 171-175). Negreșit, traducerea în românește a studiilor lui Petăr Atanasov ar fi binevenită.

DAN SIMONESCU

Vedere din
Tîrnovo



Basarab (1512). Exemplare din aceeași carte se mai găsesc și în biblioteca mînăstirii Rila și în Biblioteca „Ivan Vasov” din Plovdiv — nu mă indoiesc și în alte biblioteci bulgare. Biblioteca „Metodiu și Chiril” are și o mare parte din cărțile slavonchirilice tipărite la Veneția cu întreruperi între anii 1519 și 1570. Am comparat Tetraevanghelul, 1512, de la Tîrgoviște, cu volumele venețiene, sub aspectul poligrafic: deosebirile sînt fundamentale. Literele venețiene sînt mai mici cu 2-3 mm față de ale noastre; literele din cuvinte sînt strînse, apropiate în tipărirea venețiene, în timp ce în Tetraevanghel sînt mai distanțate; ornamentația este mai săracă și alta decît a noastră. Literele majuscule ale lui Macarie sînt mai mari, mai luminoase, artistic lucrate — cele din cărțile venețiene mai mici și sumbre. Examenul poligrafic comparativ exclude părerea că Macarie ar fi tipărit cele 3 cărți la Veneția (V. Molin); el confirmă, dimpotrivă, în mod categoric, tipărirea la noi în țară, la Mînăstirea Dealului (Tîrgoviște), a acestor cărți (Liturgier 1508, Octoih 1510, Tetraevanghel 1512), Macarie împrumutînd din vechile manuscrise de pe teritoriul românesc modele de desene ornamentale și de litere. Fondul cărților românești existente în bibliotecile Bulgariei nu

cătosului — în sensul umilinții creștine) Sofronie, are un capitol, ultimul, intitulat „în Țara Românească”. Întreagă această operă merită a fi tradusă în românește, cuprinzînd multe știri interesante, pasaje pitorești despre societatea românească de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Cealaltă bibliotecă, a Academiei bulgare de științe, concentrează cărțile cerute de academicienii și oamenii de știință bulgari. Ele sînt urmărite în cataloagele editoriale ale lumii, comandate și distribuite institutelor de cercetare științifică, pe ramuri de investigație. Biblioteca uzuală a sălii de lectură pune la îndemîna studioșilor toate publicațiile Academiei, de la întemeierea (1869) pînă la zi. Un volum omagial „Istoria Academiei bulgare de științe”, cartea centenarului ei (1869—1879), publicată în 1971, distinge ca primă etapă, a nașterii și dezvoltării societății științifice academice, activitatea desfășurată la Brăila între anii 1869, sub impulsul lui Marin Drinov, Vasil Drumov și Vasil Stoianov.

O instituție de prestigiu, cu un vast plan științific de lucru, cu secții speciale destinate țărilor străine — o secție pentru fiecare țară — este Comitetul de prietenie și relații culturale cu străinătatea. Un comp de interpreti pentru limbi străine aleși prin examene exigente, stă la

Colegiul de redacție: ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.),

ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bilunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, B-dul Republicii nr. 28, telefon 1 34 16 — 2 13 68. Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul: I. P. „Dobrogea”, Constanța